

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI

GELENEKSEL DÖVMENİN SERAMİK YÜZEYLERDE
UYGULANMASI
(MARDİN KIZILTEPE ÖRNEĞİ)

Selma GENÇEL

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa GENÇ

ISPARTA, 2018

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI

Bu tez 05/03/2018 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oy Birliği/Oy Çoğunluğu ile Kabul Edilmiştir.

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Mustafa GENÇ

İmza:

ÜYE

Doç. Olcay ATASEVEN

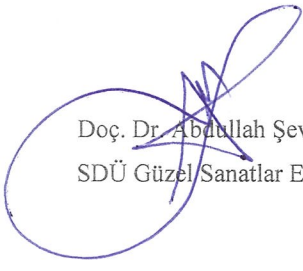
İmza:

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Mesude Hülya DOĞRU

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Doç. Dr. Abdullah Şevki DUYMAZ
SDÜ Güzel Sanatlar Enstitü Müdürü

Bu çalışma.....tarafından desteklenmiştir.

Proje No:

T. C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları aldığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim (05/03/2018).

Selma GENÇEL

SUNUŞ

Geleneksel dövme insan vücuduna farklı tekniklerle işlenen bir nakış, bin yıllardan beri kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze kadar ulaşmış görsel tarihin dili, kültürün DNA'sı, sözle dile getirilmeyen duyguların mistik ifadesidir. Dünyanın en ilkel kabilelerinden en modern kültürlerine kadar varlığını sürdüren dövme geleneğine, Anadolu'da da rastlamak mümkündür. Geleneksel dövme sembolleri, geçmişten günümüze kültürlerarası sessiz bir dille nesilden nesile aktarılmış, kimi yerde işareten öte aidiyeti simgelemiş tarihi belge niteliğindedir.

Güneydoğu Anadolu bölgesine yapmış olduğum bir gezi sırasında özellikle yaşlı insanlarda gördüğüm dövmeler beni etkilemiştir. Günümüzde gençlerin yaptırdığı dövmeleri toplum hala sorgularken, dünyanın en eski medeniyetlerinde dahi görülen dövmenin ne zaman, nerede, nasıl ve hangi ihtiyaçla yapıldığını araştırmak istedim.

Araştırma konumda bana yol gösteren danışmanım Yrd. Doç. Dr. Mustafa GENÇ hocama Mardin Kızıltepe'de yaptığımız alan çalışmasında bana destek olan Şemseddin ERYILMAZ'a, Kızıltepe'de yaşayan üniversitemiz öğrencisi İbrahim AÇIK'a, Gönen Meslek Yüksek Okulu seramik fırınlarının ve Güzel Sanatlar Fakültesi Çini Anasanat Dalı Atolyelerinin kullanımı sürecinde gerekli izinleri sağlayan Prof. Dr. Bilge HÜR MÜZLÜ KORTHOLT'a, eserlerin uygulama sürecinin her aşamasında görüşleriyle katkı sunan Öğretim Görevlisi Havva FIRAT'a, fırınlanmasında katkı sağlayan Gönen Meslek Yüksekokulu, Mimari ve Dekoratif Sanatlar Programı Öğretim Görevlisi Erkan GÜRDAL'a, Öğretim Görevlisi Ayşegül ACAR'a, yüz kalıplarının alınmasında destek veren Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü Uzmanı Bilgehan KAYA'ya, çalışmanın her aşamasında bana destek olan sevgili eşim Ziya GENÇEL'e, kızlarım Gizem'e, Sinem'e ve canım aileme en içten şükranlarımı sunarım.

Selma GENÇEL

Mart 2018

ÖZET

GELENEKSEL DÖVMENİN SERAMİK YÜZEYLERDE UYGULANMASI (MARDİN KIZILTEPE ÖRNEĞİ)

Selma GENÇEL

Süleyman Demirel Üniversitesi

Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı, Yüksek Lisans

Tezi

Yıl: 2018, Sayfa:246

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mustafa GENÇ

Anadolu kültüründe Orta Asya'dan Kafkaslara kadar mitolojik, dinsel, ekonomik, kültürel anlamlarda farklı bir iletişim aracı olan geleneksel dövme insanlık tarihi kadar eskilere dayanmaktadır.

Kimi yerde soyluluğu, kimi yerde ait olduğu boydan bir işaret olarak görülen dövme (dak), damga, im, en gibi unsurlar tarih öncesi çağlardan günümüze kadar varlığını sürdürmüş kültürümüzün DNA'sını oluşturmuş; kaya, ağaç, deri, dokuma, madeni eşya, çanak çömlek, mezar taşları vb. birçok alanda silinmez izler bırakmıştır. Bedene yapılan geleneksel dövme sosyal ortamda tanrıya inanmanın, ona yakın olmanın ve isteklerin ifadesi olarak inanç sistemleri ile yakından ilgilidir. Dövmenin kötü ruhlardan, cinlerden, perilerden, kötü bakışlardan birçok hastalıktan koruduğuna ve bunlara karşı bir çeşit bağışıklık sağladığına inanıldığı gibi dövmeli kişinin büyüleri ve sırlı bir güce sahip olduğuna inanılır.

Mısırdaki, eski Yunanlılarda ve Roma'da, Japonya'da ve Ortadoğu'da da geleneksel dövmeye rastlanılmıştır. Özellikle ticaret yolları (baharat yolu, ipek yolu), dövmenin yayılmasında büyük rol oynamıştır. Coğrafi keşiflerle yeni ve farklı erişim

güzergâhları bulunmuş ve böylelikle dövme olgusu hızla yayılmıştır. Tüm Dünya’da olduğu gibi, Anadolu’nun çeşitli yörelerinde de geleneksel dövme söz konusudur. Mardin Kızıltepe’de görülen geleneksel dövmenin büyük göçlerle, savaş ve ticaret yoluyla aktarıldığı düşünülmektedir.

Mardin Kızıltepe’de yapılan alan çalışmasında, dövme yaptıran herkes dövme için öncelikle süs için yaptırdığını söylemektedir. Bu nedenle, günümüzde de gençler arasında moda olarak yapılan dövmenin geçmişten günümüze süregelmesi tesadüf değildir. Semboller, kültürlerarası sessiz bir dille nesilden nesile aktarılmış, kimi yerde işaretten öte aidiyeti simgelemektedir. Bu bağlamda, evrensel semboller dizini olan geleneksel dövme ne zaman, nerede, nasıl ve hangi ihtiyaçlarla yapıldığını anlamak önemlidir. .

Bu tez çalışmasında, dövmenin tarihçesi ve yapılma amaçları, Türklerde dövme kültürü, geleneksel dövme ve dövme teknikleri, sembollerin anlamları, dövmeler ile tamga (damga) arasında görülen benzerlikler üzerine bir araştırma yapılmıştır. Geleneksel dövme motiflerini, işaretten öte kimi yerde alfabe, kimi yerde tabletler, kimi yerde bayrak, kimi yerde mezar taşı, kimi yerde çanak çömleklerde, paralarda, evimizin baş tacı halı ve kilimlerde, duvarda, süsleme şeklinde görmek mümkündür. Bu açıdan bakıldığında, dövme motifleri bir yol haritası ve kültürümüzün mirasıdır.

Bu tezin temel hedefi; Anadolu’da unutulmaya yüz tutan somut olmayan kültürel miras özelliği taşıyan geleneksel dövme kültürünün son örneklerini seramik formlara uygulayıp belgelemek ve kayıt altına almaktır. Bu temel hedef doğrultusunda, Güneydoğu Anadolu bölgesinde, ortak dinlerin bir nakış gibi işlendiği, kendine özgü, ancak bir bütünlük içinde dünya kültürlerini koynunda besleyen Mardin’in Kızıltepe İlçesi pilot bölge olarak belirlenmiştir.

ABSTRACT

APPLICATION OF TRADITIONAL TATTOOS ON CERAMIC SURFACES (MARDIN KIZILTEPE SAMPLE)

Selma GENÇEL

Süleyman Demirel University

Fine Arts Institute, Traditional Turkish Arts, Graduate Thesis

Year: 2018, Pages: 246

Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Mustafa GENÇ

In Anatolian culture, traditional tattoos, that emerge as a distinct medium of communication in the mythological, religious, economic and cultural sense from Central Asia to the Caucasus, are as old as human history.

The elements such as tattoos, stamp, trace and impresses, which appear as a sign of nobility in some places where it belongs, have formed the DNA of our culture which has survived from prehistoric times to the present day and these elements have left indelible marks on many surfaces such as rock, wood, leather, pottery, tombstones and so on. The tattoo made on the body is closely related to belief systems in the social context, believing in God, being close to God and expressing wishes. It is believed that a tattooed person possesses a magical and glazed power. Besides, it is also believed that tattoo protects from evil spirits, daunts, ruffles, bad looks, from many diseases and provides some sort of immunity against them.

Traditional tattoos have been found in Egypt, in ancient Greeks and Rome, in Japan, and in the Middle East. Especially trade routes (Spice Route, Silk Road) played a big role in spreading the tattoo. Geographical discoveries have provided new and different access routes and thus the phenomenon of tattooing has spread rapidly. As in

the whole world, traditional tattooing is also a point at issue in various regions of Anatolia. It is thought that that the traditional tattoo in Mardin-Kızıltepe has been transmitted through major migrations, wars, and trade.

In Mardin-Kızıltepe field work, everyone having a tattoo says that they have their tattoos done primarily as ornaments. For this reason, it is not a coincidence that the tattoo, which is in fashion among young people nowadays, has continued its existence from past to present. The symbols are transmitted from generation to generation through a culturally silent language, and in some places, they symbolize belongingness rather than being merely symbols. In this sense, it is important to understand when, where, how, and for which needs, the traditional tattoo, which are an array of universal symbols, are done.

In this thesis study, it is planned to carry out a research on the history of the tattoo and intended purposes, the tattoo culture in the Turks, the traditional tattoo and tattoo techniques, the meanings of the symbols, the similarities between tattoos and tamga (stamp). It is possible to see traditional tattoo motifs in the form of ornaments on some surfaces such as alphabets, tablets, flags, gravestones, pottery and parcels. From this point of view, tattoo motifs are a roadmap and heritage of our culture.

The basic aim of this thesis is to document and to record the last examples of traditional tattoo cultures, which are intangible cultural heritages which pass into oblivion in Anatolia by applying them on ceramic forms. In line with this basic objective, the Kızıltepe District of Mardin, which fosters world cultures in its own unique but totally integrated manner, where common religions are treated like an embroidery in the Southeastern Anatolian region, has been identified as the pilot area.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

I. BÖLÜM

1. GELENEKSEL DÖVMENİN TANIMI VE TARİHÇESİ

1.1 Geleneksel Dövme'nin Tanımı.....	4
1.2 Geleneksel Dövme'nin Tarihçesi.....	9
1.3 Kültürümüzde Geleneksel Dövme.....	17
1.3.1 Pazırık Kurganlarında Görülen Dövmeler.....	18
1.3.2 Lolan Kurganlarında Görülen Dövmeler.....	26
1.3.3 Türk Selçuklu Kadınlarının Kozmik Dövmeleri.....	28
1.3.4 Osmanlı Dönemi Dövmeleri.....	33
1.4 Materyal ve Yöntem.....	34
1.5 Kaynak Özetleri.....	34
1.5.1 Literatür Taraması.....	34
1.5.2 İncelenen Tezler.....	39
1.5.3 Kişisel Görüşme.....	39

II. BÖLÜM

2. GELENEKSEL DÖVMENİN YAPILIŞ NEDENLERİ VE YAPIM TEKNİKLERİ

2.1 Geleneksel Dövmenin Yapılış Nedenleri.....	41
2.2 Geleneksel Dövmenin Yapım Teknikleri.....	46
2.2.1 Dikenli Dövme Tekniği.....	47
2.2.2 Tüy Tekniği.....	49
2.2.3 Rus Tekniği.....	49
2.2.4 Pasifik Yerlileri veya Eskimo Tekniği.....	49
2.2.5 Toz Tekniği.....	49
2.2.6 Japon Tekniği.....	50
2.2.7 Hapishane veya Askeriye Tekniği.....	50

III. BÖLÜM

3. MARDIN KIZILTEPE'DE GÖRÜLEN GELENEKSEL DÖVME MOTİFLERİ

3.1 Mardin-Kızıltepe Hakkında Genel Bilgiler.....	51
---	----

3.2 Mardin Kızıltepe’de Geleneksel Dövme Motiflerinin Görüldüğü Yerler ve Anlamları.....	56
3.2.1 Hayat Ağacı Motifi.....	62
3.2.2 Güneş Motifi.....	66
3.2.3 Ay Motifi.....	72
3.2.4 Yıldız Motifi.....	77
3.2.5 Haç Motifi.....	80
3.2.6 Halhal Motifi.....	85
3.2.7 Orak Motifi.....	87
3.2.8 Çiçek Motifi.....	89
3.2.9 Tarak Motifi.....	91
3.2.10 Başak Motifi.....	93
3.2.11 Ceylan Motifi.....	95
3.2.12 Şahmaran Motifi.....	100
3.2.13 Akrep Motifi.....	102
3.2.14 Göz Motifi.....	103
3.2.15 Kalp Motifi.....	105
3.2.16 Koç Boynuzu Dövmesi.....	106
3.2.17 Şeker Motifi.....	109
3.2.18 Değişik Takı Motifleri.....	110
3.2.19 Değişik Böcek Motifleri.....	110
3.3 Mardin Kızıltepe Dövmelerinin Tamga ve Alfabelerle Benzerlikleri.....	111
3.3.1 Oguz Boyu Tamgaları ve Görüldüğü Yerler.....	121

IV. BÖLÜM

4. GELENEKSEL DÖVME MOTİFLERİNİN SERAMİK YÜZEYLERDE UYGULANMASI

4.1 Seramik Bünyelerin Hazırlanması.....	126
4.1.1 Canlı Model Yüz Kalıbı ve Alçı Kalıp Alma.....	126
4.1.2 Canlı Model El Kalıbı ve Alçı Kalıp Alma.....	129
4.1.3 Canlı Model Ayak Kalıbı ve Alçı Kalıbı Alma.....	130
4.2. Cansız Model Alçı Yüz, Vücut ve Ayak Kalıbı Alma.....	132
4.2.1. Cansız Model Yüz Kalıbı Alma.....	132
4.2.2 Cansız Model Vücut Kalıbı Alma.....	134
4.2.3 Cansız Model Ayak Kalıbı Alma.....	134
4.3 Seramik Uygulamaları İçin Döküm Çamurunun Hazırlanması,.....	135
4.4 Seramik Formların Oluşturulması.....	135
4.5 Seramik Formlara Geleneksel Dövme Motiflerinin Uygulanması.....	137
4.5 Seramik Formların Bisküvi Pişiriminin Yapılması.....	138
4.6 Eserlerde Kullanılacak Astarların Laboratuvar Çalışması.....	139
4.7 Seramik Formlar Üzerinde Astar ve Sır Uygulamaları.....	140
4.8 Eserlerin Fırınlanması.....	141

4.9. Geleneksel Dövmeler Motiflerinin Uygulandığı Eserler.....	141
4.9.1 Yüz Üzerinde Geleneksel Dövmeler Motifleri.....	142
4.9.2 Vücut Üzerinde Geleneksel Dövmeler Motifleri.....	167
4.9.3 El Üzerinde Geleneksel Dövmeler Motifleri.....	172
4.9.4 Ayak Üzerinde Geleneksel Dövmeler Motifleri.....	190

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

KAYNAKÇA.....	214
ÖZGEÇMİŞ.....	224

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1 Yüzde Dövme Motifleri.....	2
Şekil 2 İş için kullanılan gaz lambası.....	6
Şekil 3 İş toplama işlemi.....	6
Şekil 4 Kız çocuğu emziren anne.....	7
Şekil 5 Anne sütü ve iş'in karışım işlemi.....	7
Şekil 6 Birbirine bağlanmış dikiş iğnesi.....	8
Şekil 7 Dövme yapım işlemi.....	8
Şekil 8 Buz adam Otzi.....	9
Şekil 9 Buz adam Otzi'nin dövmeleri.....	10
Şekil 10 Dövmeli Gebelein adamı ve kadını.....	10
Şekil 11 Amunet'in dövmeleri.....	11
Şekil 12 Antik Mısır döneminden dövmeli kadın.....	12
Şekil 13 Markislerde vücut dövmeleri.....	13
Şekil 14 Tunçderililerin Soyağacı.....	14
Şekil 15 Dövmelerle bezenmiş seramik objeler.....	15
Şekil 16 Gobustan , Bakü Azerbaycan.....	15
Şekil 17 Kaya Resimlerinde kadın motifleri.....	16
Şekil 18 Dövme bezekli kadın.....	16
Şekil 19 Dövme bezekli tanrıçalar I.....	17
Şekil 20 Dövme bezekli tanrıçalar II.....	18
Şekil 21 Altay Ukok bölgesi.....	19
Şekil 22 Pazırık Kurganında bulunan dövmeli adam – MÖ. 300-290.....	20
Şekil 23 Vücudunda dövmeleri olan Pazırık Mumyası.....	20
Şekil 24 Kurgan görüntüsü.....	21
Şekil 25 Profesör Polosmak'ın Sunumu I.....	21
Şekil 26 Buz Prensesinin mezar odası.....	22
Şekil 27 Buz Prensesinin mumyası.....	22
Şekil 28 Buz Prensesinin dövmeleri.....	22
Şekil 29 Buz Prensesinin mumyası.....	23
Şekil 30 Omuzda geyik motifli dövme.....	23
Şekil 31 Karaçamdan yapılmış tabut ve at arabası.....	24
Şekil 32 Erkek mumyanın omzundaki dövmeler.....	25

Şekil 33 Erkek mumyanın elindeki dövme	25
Şekil 34 Kadın mumyanın bacağındaki dövmeler	26
Şekil 35 Lolan güzeli mumyası	26
Şekil 36 Lolan güzeli ve temsili çizilmiş resmi	27
Şekil 37 “Cherchensky adamı” şakakta güneş dövmesi	27
Şekil 38 Dövmeli kadın mumyası	28
Şekil 39 Selçuklu dönemi tabaklarda dövme motifi I.....	29
Şekil 40 Güneş Pektoğrafi.....	29
Şekil 41 Selçuklu dönemi tabaklarda dövme motifi II.....	29
Şekil 42 Bosnalı kadınların dövmeliri 1	30
Şekil 43 Bosnalı kadınların dövmeliri II	31
Şekil 44 Selçuklu dönemi tabaklarda dövme motifi III	31
Şekil 45 Kırgızistan saymalı taş kaya şekilleri	31
Şekil 46 Bosnalı kadınların dövmeliri III.....	32
Şekil 47 Selçuklu dönemi dövme motifli seramikler	32
Şekil 48 Selçuklu dönemi dövme motifli testiler	33
Şekil 49 İlkel Dövme aletleri	47
Şekil 50 Dikenli dövme tekniği	48
Şekil 51 Moche mumyası dövmesi I.....	48
Şekil 52 Moche mumyası dövmesi II.....	48
Şekil 53 Tüy tekniği	49
Şekil 54 Dövme yapımında kullanılan aletler	50
Şekil 55 Pilot bölge kızıltepe ilçesinin konumu.....	51
Şekil 56 Mardin Kızıltepe Taşlıca mahallesi, Suriye sınırı.....	52
Şekil 57 Uçsuz bucaksız bereketli Mezopotamyatoprakları	53
Şekil 58 Akdoğan köyü/Akdoğan mahallesi.....	54
Şekil 59 Kızıltepe Akdoğan mahallesi ev örneği I.....	54
Şekil 60 Muhtar Mehmet Yılmaz’la görüşme.....	55
Şekil 61 H. Yılmaz’ın güneş motifli dövmesi.....	56
Şekil 62 Hayat ağacı motifi dövmesi	57
Şekil 63 Bilekte ve yüzde dövme motifleri.....	57
Şekil 64Türkmen ve yezidi kadınlarında dövmenin görüldüğü yerler.....	58
Şekil 65 Elde üzerinde dövmesi motifleri.....	59
Şekil 66 Bilek üzerinde dövme motifleri	59

Şekil 67 El ve Göğüs üzerinde dövme motifleri	59
Şekil 68 Mardin Kızıltepe kadın ve erkek dövmeleri ile karşılaştırılması.....	60
Şekil 69 Yüzde dövme motifleri	61
Şekil 70 Mardin de rastlanılan ana dövme motifleri	62
Şekil 71 Hayat Ağacı Motifi	62
Şekil 72 Hayat ağacı motifi dövmesi I.....	63
Şekil 73 Pazırık keçesi üzerinde hayat ağacı motifi.....	64
Şekil 74 Halı üzerinde hayat ağacı motifi	64
Şekil 75 12. YY. Selçuklu seramik tabaklarında hayat ağacı motifi	64
Şekil 76 El üzerinde hayat ağacı motifi	65
Şekil 77 Hayat ağacı motifi dövmesi I.....	65
Şekil 78 Hayat ağacı motifi dövmesi II.....	66
Şekil 79 Alında güneş motifi	66
Şekil 80 Alında güneş kursu	67
Şekil 81 Bilekte güneş motifi.....	67
Şekil 82 Alında güneş kursu	68
Şekil 83 Kaya üzerinde güneş adam motifi.....	68
Şekil 84 Güneş adam figürlü geyikli taş	69
Şekil 85 Güneş kültüne ait ozlaşan insanlar.....	69
Şekil 86 Taş üzerinde Güneş motifi I.....	70
Şekil 87 Taş üzerinde Güneş motifi II	70
Şekil 88 Taş üzerinde Güneş motifi III	71
Şekil 89 Şakakta güneş kursu.....	71
Şekil 90 Güneş kursu “Cherchensky Adamı”	71
Şekil 91 Ay motifi.....	72
Şekil 92 Ayın sembolü türk kadın başlıkları.....	73
Şekil 93 Ayın evreleri	73
Şekil 94 El üzerinde ay motifi.....	74
Şekil 95 Ayak bileğinde ay motifli dövme	74
Şekil 96 Kün-ay- hilal ve ay motifleri.....	74
Şekil 97 Yanakta ay motifli dövme.....	75
Şekil 98 Ay ve ya okunan fonogramlar.....	75
Şekil 99 Güzde ay motifli dövme.....	76
Şekil 100 Türk Artuklu dönemi parası üzerinde ay tilgeni tutan umay ana.....	76

Şekil 101 El üzerinde ay dövme motifi.....	77
Şekil 102 Çene üzerinde yıldız motifi.....	77
Şekil 103 Çenede yıldız motifi dövmesi	78
Şekil 104 Bilekte yıldız motifli dövme	78
Şekil 105 El üzerinde yıldız dövmesi.....	79
Şekil 106 Uygur Türk budist dervişin kolunda davut yıldızı dövmesi	79
Şekil 107 Uğurlu yıldız ve dudak da ömür çizgisi dövme örneği.....	80
Şekil 108 Haç motifi	80
Şekil 109 Ayak bileğinde haç motifi.....	81
Şekil 110 OQ Damgaları.....	81
Şekil 111 Haç motifleri	82
Şekil 112 el ve ayak bileğinde haç dövmesi motifi.....	83
Şekil 113 El ve ayak bileğinde haç motifi	83
Şekil 114 Kudüs ziyareti işareti olarak yapılan haç işaretleri	83
Şekil 115 Göbek motifi halinde bir oq damgası kars halısı	84
Şekil 116 Halı, duvar resmi, seramik tabak ve kaftan üzerinde haç motifi	84
Şekil 117 Farklı yüzeylerde gamalı haç damgası.....	85
Şekil 118 Halhal motifi	85
Şekil 119 Ayak bileğinde halhal motifi	86
Şekil 120 Ayak bileğinde halhal motifi	86
Şekil 121 Çenede orak motifi.....	87
Şekil 122 El üzerinde orak motifi	87
Şekil 123 Denizler tanrısı posedion	88
Şekil 124 Orak motifinin görüldüğü yerler	88
Şekil 125 Ayak bileğinde çiçek motifi.....	89
Şekil 126 El bileğinde çiçek mottifi.....	89
Şekil 127 Bosnalı kadın bileğinde çiçek motifi	89
Şekil 128 Abda Yılmaz'ın ayak bileğinde çiçek motifi	90
Şekil 129 Çenede çiçek motifi	90
Şekil 130 Tarak motifi	91
Şekil 131 El üzerinde tarak motifi	91
Şekil 132 Ayak bileğinde tarak motifi	92
Şekil 133 Kolda tarak motifi.....	92
Şekil 134 El üzerinde tarak motifi	93

Şekil 135 Başak motifi	93
Şekil 136 El bileğinde başak motifi	94
Şekil 137 Ayak bileğinde başak motifi	94
Şekil 138 Ziraat Bankası Logosu	94
Şekil 139 Ceylan motifi	95
Şekil 140 Ayak ve el bileğinde ceylan motifi	95
Şekil 141 El üzerinde ceylan motifi	96
Şekil 142 Kol üzerinde ceylan motifi.....	96
Şekil 143 Sırasıyla Pazırık, Alacahöyük ve Çatalhöyükte görülen ceylan motifleri .	97
Şekil 144 Pazırık kurganında bulunan çinli prenses'in geyikli peruğu ve dövmesi ..	98
Şekil 145 Pazırık kurganlarında tabut üzerinde geyik motifleri	98
Şekil 146 Pazırık halısında üzerinde ceylan motifi.....	99
Şekil 147 Sırasıyla geyikli taş ve	100
Şekil 148 Ayak bileğinde şahmaran motifi I.....	100
Şekil 149 Bakır tepside ve taş üzerinde şahmaran motifi.....	101
Şekil 150 Ayak bileğinde şahmaran motifi II	101
Şekil 151 Akrep motifi.....	102
Şekil 152 El üzerinde göz motifi.....	103
Şekil 153 Alında güneş motifine benzer göz motifi.....	104
Şekil 154 dokumalarda rastlanan göz motifleri	104
Şekil 155 Alında göz motifi	105
Şekil 156 Göğüs arasında kalp motifi	105
Şekil 157 Kalp motifli hayat ağacı.....	106
Şekil 158 Koç boynuzu	106
Şekil 159 Koç boynuzu motifli dövme	108
Şekil 160 Kaya resimlerinde koçboynuzu motifi.....	108
Şekil 161 Anadolu kilimlerinde koç boynuzu imleri	109
Şekil 162 Şeker Motifi	110
Şekil 163 Değişik takı motifleri	110
Şekil 164 Değişik böcek motifleri.....	110
Şekil 165 Taş ve Kaya üzerindeki Tamgalar	112
Şekil 166 Damgalı kaya resmi I.....	113
Şekil 167 Sırasıyla 1, Damgalar 2 Hazar türklerine ait güneş pektoğrafi damga	113
Şekil 168 Moğolistan'da bulunan tamgalar anıtı	114

Şekil 169 köktürk harfli dövmeler ile talas yazıtı benzerlikleri.....	115
Şekil 170 Türk Damgaları ve geleneksel dövme motiflerinin karşılaştırılması.....	116
Şekil 171 Kaya Resimleri ve geleneksel dövme motiflerinin karşılaştırılması	116
Şekil 172 Göktürk yazıtlarına benzer dövme motifi	117
Şekil 173 Oğuz Boy Tamgaları ve Türk Alfabelerinin dövme motifleriyle karşılaştırılması.....	117
Şekil 174 Güney Türkmenistan,ve Hindistanda bulunan simgeler ve Elam öncesi, Eski SümerAlfabeleri	118
Şekil 175 Alfabeler ve Dövme Motiflerinin Karşılaştırılması I.....	119
Şekil 176 Elam İmparatorluğu Haritası	120
Şekil 177 Alfabeler ve Dövme Motiflerinin Karşılaştırılması II	121
Şekil 178 Orhun Yazıtları	122
Şekil 179 Oğuz boy tamgaları.....	122
Şekil 180 Bulgaristan'ın ilk başkenti Pliska'da yapılan kazılarda bulunan	123
Şekil 181 Bulgar İmparatorluğunun kullandığı Tamgalar	123
Şekil 182 1940'lerde Bursa civarında bulunan eski türk damgaları	125
Şekil 183 Davullar üzerine vurulan Tamgalar	125
Şekil 184 Canlı model patlatma alçı yüz kalıbı alma uygulama.....	127
Şekil 185 Canlı model patlatma alçı yüz kalıpları	127
Şekil 186 Patlatma alçı kalıptan plastik çamur yüz kalıbı alma uygulamaları	128
Şekil 187 Plastik camurdan alçı yüz kalıbı alma uygulamaları	128
Şekil 188 I, II. ve III. Canlı model alçı yüz kalıpları	129
Şekil 189 I Canlı model el kalıbı uygulama I	129
Şekil 190 I Canlı model el kalıbı uygulama II.....	130
Şekil 191 II. Canlı model alçı el kalıbı uygulama.....	130
Şekil 192 canlı model ayak kalıbı uygulama I.....	131
Şekil 193 Canlı model ayak kalıbı uygulama II.....	131
Şekil 194 Canlı model ayak kalıbı uygulama III	131
Şekil 195 Cansız model alçı baş kalıbı uygulama I	132
Şekil 196 Cansız model alçı baş kalıbı uygulama II.....	132
Şekil 197 I. Cansız model alçı baş kalıbı uygulama III	133
Şekil 198 Cansız model yüz kalıpları	133
Şekil 199 Cansız model vücut kalıbı uygulama I	134
Şekil 200 Cansız model vücut kalıbı uygulama II	134

Şekil 201 Ayak kalıbı alma	134
Şekil 202 Atolyede döküm çamuru hazırlama	135
Şekil 203 Dökümü yapılmış ayak formu	135
Şekil 204 Dökümü yapılmış canlı ve cansız model ayak formları	136
Şekil 205 Dökümü yapılmış el ve vücut formları	136
Şekil 206 Alçı kalıpların kurutulması işlemi	137
Şekil 207 Seramik formu üzerine dövme motifi işlemesi.....	137
Şekil 208 Oda Sıcaklığında Kurutma İşlemi.....	137
Şekil 209 Seramik formların tozdan arındırılması	138
Şekil 210 Eserlerin kurutması ve bisküvi pişirimi sonra yıkanması	138
Şekil 211 Kırmızı, Siyah Astar Denemeleri.....	139
Şekil 212 Ürün üzerinde astar denemeleri	139
Şekil 213 Fırınlanmış, astarlar sürülmüş ürünler	140
Şekil 214 Eserler üzerine astar ve sır uygulamaları	140
Şekil 215 Eserlerin fırınlanması.....	141
Şekil 216 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri I.....	142
Şekil 217 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri II.....	143
Şekil 218 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri III	144
Şekil 219 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri IV	145
Şekil 220 Yüz Üzerinde Geleneksel Dövme Motifleri V	146
Şekil 221 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri VI	147
Şekil 222 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri VII.....	148
Şekil 223 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri VIII	149
Şekil 224 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri IX	150
Şekil 225 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri X	151
Şekil 226 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XI	152
Şekil 227 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XII.....	153
Şekil 228 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XIII	154
Şekil 229 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri IVX	155
Şekil 230 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XV.....	156
Şekil 231 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XVI	157
Şekil 232 Yüz Üzerinde Geleneksel Dövme Motifleri XVII.....	158
Şekil 233 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XVIII.....	159
Şekil 234 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XIX	160

Şekil 235 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XX.....	161
Şekil 236 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XX.....	162
Şekil 237 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XXII.....	163
Şekil 238 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XXIII.....	164
Şekil 239 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XXIV	165
Şekil 240 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XXV	166
Şekil 241 Vücut üzerinde geleneksel dövme motifleri I.....	167
Şekil 242 Vücut üzerinde geleneksel dövme motifleri II.....	168
Şekil 243 Vücut üzerinde geleneksel dövme motifleri III	169
Şekil 244 Vücut üzerinde geleneksel dövme motifleri IV	170
Şekil 245 Vücut üzerinde geleneksel dövme motifleri V	171
Şekil 246 El üzerinde geleneksel dövme motifleri I	173
Şekil 247 El üzerinde geleneksel dövme motifleri II.....	174
Şekil 248 El üzerinde geleneksel dövme motifleri III	175
Şekil 249 El üzerinde geleneksel dövme motifleri IV	176
Şekil 250 El üzerinde geleneksel dövme motifleri V.....	177
Şekil 251 El üzerinde geleneksel dövme motifleri VI	178
Şekil 252 El üzerinde geleneksel dövme motifleri VII.....	179
Şekil 253 El üzerinde geleneksel dövme motifleri VIII.....	180
Şekil 254 El üzerinde geleneksel dövme motifleri IX	181
Şekil 255 El üzerinde geleneksel dövme motifleri X.....	182
Şekil 256 El üzerinde geleneksel dövme motifleri XI	183
Şekil 257 El üzerinde geleneksel dövme motifleri XII.....	184
Şekil 258 El üzerinde geleneksel dövme motifleri XIII.....	185
Şekil 259 El üzerinde geleneksel dövme motifleri XIV	186
Şekil 260 El üzerinde geleneksel dövme motifleri XV.....	187
Şekil 261 El üzerinde geleneksel dövme motifleri XVI	188
Şekil 262 El üzerinde geleneksel dövme motifleri XVII.....	189
Şekil 263 Ayak Kalıbına Dövme Motifi İşlemesi çalışması.....	190
Şekil 264 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I.....	191
Şekil 265 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I.....	192
Şekil 266 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I.....	193
Şekil 267 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I.....	194
Şekil 268 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I.....	195

Şekil 269 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I.....	196
Şekil 270 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I.....	197
Şekil 271 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I.....	198
Şekil 272 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I.....	199
Şekil 273 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I.....	200
Şekil 274 Hayat Ağacı motifi.....	203
Şekil 275 Alfabeler ve Dövme Motiflerinin Karşılaştırılması I.....	204
Şekil 276 Alfabeler ve Dövme Motiflerinin Karşılaştırılması II.....	204
Şekil 277 Göktürk harfli dövmeler ile talas yazıtı benzerlikleri.....	205
Şekil 278 Orhun Yazıtları.....	205
Şekil 279 Çatal Höyük Heykelciğinin dövme motifleri.....	206
Şekil 280 Kaya resimlerinde ve Selçuklu dönemi tabaklarda dövme motifleri.....	207
Şekil 281 Bosnalı ve Kızıltepe’li Abda Yılmaz’ın dövme motifleri.....	207
Şekil 282 El üzerinde ay motifi.....	208
Şekil 283 Kün-ay- hilal ve ay motifleri.....	208
Şekil 284 Mardin Kızıltepe kadın dövmeleri karşılaştırılması I.....	209
Şekil 285 Moğolistan’da bulunan tamgalar anıtı.....	210
Şekil 286 Bulgar İmparatorluğunun kullandığı Tamgalar.....	211
Şekil 287 Kültürümüzün ortak dili damgalar.....	210
Şekil 288 Selçuklu Dönemi Testilerde Dövme Motifi.....	211
Şekil 289 Alında Güneş Motifi.....	212
Şekil 290 Mardin Kızıltepe kadın dövmeleri karşılaştırılması II.....	212
Şekil 291 Mardin de rastlanılan ana dövme motifler.....	213

GİRİŞ

İnsanoğlu, yaradılışından bugüne doğada gördüğü canlı cansız her nesnenin bir yaratıcısı olduğuna inanmıştır. Gözle görülüp elle tutulmayan bu yüce varlığı, her yerde aramış, dileklerini yaratana yakararak istemiştir. İnsanlar doğada gördüğü, hayal ettikleri mistik sembolleri dağlara, taşlara, mağara duvarlarına resmetmişlerdir. Binlerce yıl öncesinden günümüze kadar gelen kaya resimlerinden de anlaşılacağı üzere, çizmek yazıdan önce varlığını ispatlamış en eski anlatım aracıdır. Mistik semboller; iğne, diken ve benzeri sivri uçlu bir araçla, tene uyumlu bir boya maddesiyle bedene ince ince işlenmiştir. Güneş'in, Ay'ın, Yıldız'ın kutsallığına inanmış; özendikleri ve doğada gördükleri güzellikleri yüzlerine, vücutlarına, ellerine, ayaklarına işleyerek binlerce yıl ötesinden günümüze kadar bu geleneği sürdürmüşlerdir. Kimi özendiğı gücün simgesini, kimi adanmışlığın, sadakatin, bereketin, nazara ve hastalıklara karşı korunmanın tılsımlı anlamlarını vücuduna nakşettirmiştir. Bedenlerde can bulan bu mistik işaretler Avrupa'da "tattoo", Kürtçe "dak, deq", Arapça "neşh, vesm, veşm", Türkçe "dövme, dövün" diye adlandırılmaktadır.

Dövme, bir nevi kimlik anlayışını vurgulayan bir motiftir. Bir soya, bir boya, bir aşirete ait olmayı sembolize ettiğı gibi, bu işaretlerin dini inançların izlerini taşıdığı da söylenebilir.

Geleneksel dövme üzerine tez yazılmasının ilham kaynağı, 2013 yılında Güneydoğu Anadolu bölgesine yapılan kültürel gezi sırasında, Şanlıurfa Viranşehir'de, Hz Eyüp Peygamberin türbe ziyaretinde karşılaşılan, yüzlerinde ellerinde dövme motifleri olan kadınlar ve erkeklerdir. Resimdeki "şekil 1" görülen kadına ve diğer kadınlara ve erkeklere dövme yaptırmalarının nedenini ve motiflerin anlamları sorulmuştur. "Küçükken evlenmeden önce büyüklerinin yaptığını ancak anlamlarının ne olduğunu bilmediklerini güzellik için yaptırdıklarını" söylemişlerdir. Günümüzde dahi sorgulanan dövme ne zaman, nerede, nasıl ve hangi ihtiyaçla yapılmıştır. Bu merak ve ilgiyle geleneksel dövme üzerine tez yapılmasına karar verilmiştir.

Şekil 1 Yüzde Dövme Motifleri

Fotograf: Selma Gençel, 20 Mayıs 2011, Hz Eyüp Peygamberin türbesi, Şanlıurfa Viranşehir

Geleneksel dövme motifi olarak dudaklarından başlayıp göğsüne kadar yapılan hayat ağacı motifinin “şekil 1” uzun ömrü, bereketi simgelediği ve nazara karşı koruyucu olduğuna inanılmaktadır.

Bu tezde geçmişten günümüze önemli izler taşıyan geleneksel dövme yöntemleri araştırılmıştır. Konunun sınırlandırılması bakımından Mardin Kızıltepe seçilmiştir. Geleneksel dövme bölgede “dak” olarak ifade edilmektedir. Bu çalışmada ise, geleneksel dövme terimi kullanılmıştır. İnsanoğlu bedenine işlediği mistik motiflerle bütünleşmiş; onunla yaşamış; ölümünden sonra dahi anlatmak istediklerini günümüze aktarmıştır.

Orta Asya’dan göç ederek oba yaşamından yerleşik düzene geçmiş atalarımız, Tanrıya inanmanın bir ifadesi olarak, doğada gördükleri güzellikleri mistik sembollere dönüştürerek motifleri en güzel biçimiyle bedenlerine işlemişlerdir. Günümüzde ise; dövme kültürel kimlik ve inanç olmaktan çıkmış, süs ve moda haline gelmiştir. Ancak Geleneksel dövme motiflerinin daha derin bir kültürel anlamı olduğu düşünülmektedir. Bu tezin genel amacı; yok olmaya yüz tutmuş Geleneksel dövme motiflerinin son örneklerini seramik formlarda uygulayıp günümüze taşınmasını sağlamak, motiflerin anlamlarının görünenden görünmeyene daha derin bir geçmişinin olduğunu günümüz gençliğine aktarmak ve geleneksel dövme üzerine dikkat çekmektir. Çalışma alanının Mardin Kızıltepe seçilmesinin nedeni; konum olarak Yukarı Mezopotamya’da, Güneydoğu Anadolu’da eski ticaret yolları üzerinde bulunmasından dolayıdır.

Çalışma kapsamında; öncelikle geleneksel dövmenin tarihçesi, kültürümüzde dövme geleneği, geleneksel dövme de kullanılan teknikler, Mardin Kızıltepe’de tespit edilen geleneksel dövme motifleri ve anlamları, yapılış nedenleri, dövme motifleri ile tamga (damga) arasında görülen benzerlikler üzerine tespitler yapılmıştır. Tezin birinci bölümünde; dövmenin tanımı ve tarihçesi, ikinci bölümünde; dövmenin yapılış nedenleri ve teknikleri, üçüncü bölümünde; dövme ve tangalar (damgalar) arasındaki benzerlikler, dördüncü bölümünde ise; pilot bölge Mardin Kızıltepe’de geleneksel dövme motifleri üzerine yapılan alan araştırmaları ve fotoğrafla belgelemeler detaylı şekilde aktarılmıştır. Araştırmalar sonucunda tespit edilen dövme motiflerinin görüldüğü yüz, vücut, el, ayak formları seramik olarak oluşturulmuş ve geleneksel dövme motifleri eserler üzerine uygulanmıştır. Sonuç bölümünde ise; yapılan alan araştırmasında tespit edilen bulgular aktarılmıştır.

I BÖLÜM

1. GELENEKSEL DÖVMENİN TANIMI VE TARİHÇESİ

1.1 Geleneksel Dövme'nin Tanımı

Geleneksel dövme; fikirlerle, düşüncelerle ve duygularla söze dökülmeyenlerin bedene işlenen motiflerle ifadesidir. Dövme Kalıcı bir boya maddesinin belirli bir teknikle derinin alt yüzeyine işlenmesine; dövme denir. Yenipınar ve Tunç (2013:16)'a göre dövme; göçler sırasında, ötekilere karşı var oluşun, kimliklerin, kültürlerin göstergesidir denilebilir. Hazar (2006:293)'a göre geleneksel dövme; bazen soyluluğun, köleliğin, askeri kademe ve rütbe farklılığının, ergenliğin, ahlaksızlığın, erdemliliğin, evlinin, bekârın, bereketin umudun, bir kabileye aidiyetin ve kötülüklerden arınmanın, korunmanın ifadesi olmuştur. Bulut (2002:45)'a göre *“Geleneksel dövme bir anlamda, doğanın insan bedenine ve onun yaşamına mührünü basmasıdır. İnsan bu şekilde doğayı bilir, onu içselleştirir ve yaşanır kılar. Kendini doğaya ait hisseder kendini doğanın efendisi değil onun eşi ve bir parçası olarak görür”* şeklinde tanımlanmaktadır.

Kadınlar için zarıflığın, soyluluğun, güzelliğin; erkekler için gücün belirtisidir. Kötülüklerden koruyacağına, ömrü uzatacağına inanılmaktadır. Geleneksel dövme kültürünün süreci bilinmemektedir ancak; kaya resimleri ve mağara duvarlarında görülen resimlerin, sembollerin, damgaların insan vücuduna aktarılması bir sonraki süreç olarak düşünülmektedir.

İşaret harften daha eski olduğu için bu gelenekte bir gizem yatmaktadır. Gülensoy (1998:15)'a göre, “Milattan sonra VI.-VIII. yüzyıllarda; yarı göçebe Türkler, eski İç Asya atlı göçebelerinin sanat kollarını yaşatmaya devam etmişlerdir. Kaya üzerine al boya ile resim yaparak, taşı madeni bir uç ile kazıyarak, petroglif denen levhalar ve tahta üzerine resimler yapmış, dikili taşlara ise insan ve hayvan heykelleri yontmuşlardır”

Kadıoğlu (1996: 223)'na göre “İlkel topluluklarda Dövmenin estetik yönünden daha önemli özelliği her zaman dinsel, büyüsel, iyileştirici, toplumsal ve cinsel rolleri belirleyici, bağlı bulunan topluluğu işaret edici özelliğidir. Törenler eşliğinde dinsel ve büyüsel kuralları yerine getirerek yapılan dövmelerin deriye işlenişi bazen aylarca bazen de birkaç yıl sürebilmektedir”.

Hazar (2006:297)'a göre Mardin Kızıltepe'de "Dövme işini yapan kadınlara "Dakkake", dövme yaptıran kadınlara da "Medkuke" dövme yapan erkeklere "Dakkak" yaptıran erkeklere ise "Medkuk" denilmektedir. Dövme yapmakta kullanılan malzemeler "el-merare" denilen safra yani "öd", "sıraç" denilen idare lambasından elde edilen "is", "Halîb Ümmül-Bint" denilen kız çocuğu annesi sütünden oluşmaktadır. Dövme motifleri genellikle doğanın canlanmaya, yeşermeye başladığı bahar (Merbaiye) mevsiminin başında yaptırılır. Çıranın isi, gaz lambanın isi veya ateşe konmuş bir tencerenin altında oluşan is ile yeni kız çocuğu doğum yapmış annenin sütü karıştırılarak merhem haline getirilip bir müddet bekletilir. Mayalanan karışım dövme yaptıran kadının (medkuk) istediği yere dövme yapan kişi (dakkak) tarafından işlenir. Dövme yapımında "ibre" denilen birbirine iple bağlanmış bir veya birden fazla dikiş iğnesi kullanılmaktadır"

Alan araştırması sırasında görüşülen Hatice Yılmaz genç kızlığında dövme yaptıranın moda olduğundan, o dönem köye gelen Çingenerin dövmelerini yaptığından bahsetmiştir. Dövme yapımında odun ateşinde kullanılan tencerenin altında oluşan kurumu topladıklarını ve kız doğum yapmış annenin sütüyle karıştırıp merhem yaptıklarından, üç iğne ile bedenini döverek, kanatıp kanla merhemini karışarak ömür boyu kalıcı hale geldiğini söylemiştir. Dövme yapılan yerin birkaç gün şişme gösterdiğinden, kabuk bağladığından, kabuk düşünce ömür boyu kalıcı dövmesine kavuştuğunu anlatmıştır (H. Yılmaz, sözlü görüşme, 30 Haziran, 2017).

Bir bahar mevsiminde, iğneyle bedene işlenen geleneksel dövme motifleriyle, dilekler, ümitler, sevinçler çiçek açıp, hayat ağacı şekline dönüşmektedir. Dilekler yeşererek tanrıya kadar ulaşmış ve bedene yeni anlamlar yüklemiştir.

Dövme yapımıyla ilgili görseller "Şekil 2,3,4,5,6,7" TRT belgeselinden alınmıştır¹.

Geleneksel dövme yapımı için gaz lambası da oluşan is oluşturulmaktadır "şekil 2,3".

¹ Detaylı bilgi için <http://www.sadecebelgesel.com/dovmenin-dili.html>'e bakınız <http://www.dailymotion.com/video/xyib6f> 'e bakınız

Şekil 2 İş için kullanılan gaz lambası

Bulut (2002:47)'a göre dövme yapmada “koyun ödü ve kazanların altından toplanan isle hazırlanan karışım, dövülme sırasında altderiye yerleştirilir. Üç gün içinde kabuk bağlayan bu yara zamanla iyileşir ve kalıcı dövme deseni belirir”. İsin yanı sıra kül, çivit, antimuan tozu, kibrit tozu, güherçile, kavrulup dövülmüş kemik tozu, çini mürekkebi, susam yağı, çeşitli bitki özleri, safran, hayvan ödü ve kına katkı maddesi olarak kullanılmaktadır. Ancak dövme yapılırken en çok kullanılan boya maddesi istir. İle birlikte çivit, antimuan tozu, kavrulup dövülmüş kemik tozu, çeşitli bitki özleri, safran ve kına da kullanılır. Buna göre deride beliren izler kullanılan malzemeye göre mavi, siyah, sarımsı ve kırmızıya yakın bir tonda olabilmektedir.

Şekil 3 İş toplama işlemi

Yenipınar ve Tunç (2013:79)'a göre erkek çocuğu emziren kadının sütü ile dövme yapılırsa, dövme rengi beyazımtırak olacağından tercih edilmezmiş.

Geleneksel dövmenin ana malzemesi için kız çocuğu doğum yapmış anneden süt alma işlemi “şekil 4”.

Şekil 4 Kız çocuğu emziren anne

Bulut (2002:54)’a göre anne sütünün dövmedeki kullanılışı uğur, annenin hayır duasını alma gibi yorumlansa da, muhtemelen antik dönemden kalma Ana Tanrıça ruhunun, ilahi meziyetlerinin dövme taşıyan kişiye aktarılması biçiminde düşünülmektedir. Kız çocuğu doğum yapmış annenin sütü ve lambanın isinin dövme yapımı için karıştırılmaktadır “şekil 5”.

Şekil 5 Anne sütü ve is'in karışım işlemi

Geleneksel dövme yapımında iğneler birbirine bağlanarak kullanılmaktadır. Mardin Kızıltepe’de görüştüğümüz kadın ve erkelerde genellikle dövme yapımında 4 iğne kullanılmıştır. İğnenin iple bağlanmasının nedeni dövme mürekkebinin iğneye batırıldığında mürekkebin hızlıca akmasını engellemekmiş “şekil 6” .

Şekil 6 Birbirine bağlanmış dikiş iğnesi

Bulut (2002:47)'e göre, bebeklikten evlenme çağına kadar dövme yapımında kullanılan iğnenin sayısı yöreden yöreye değişmektedir. Siverek'te birli, üçlü ve beşli, Viranşehir Yezidileri arasında yedili, bazı yerlerde ise üçlü, dokuzlu iğne demeti esas alınmaktadır. Bu sayılar kutsallığa işaretler. Viranşehir Yezidileri, dövme malzemesini yedi kez karıştırıp, yedi gün şişede beklettikten sonra yedili iğne demetiyle işlem yaparlar mistik özelliği bilinen üç ya da dokuz adet halinde bir araya getirilerek sıkıca bağlanan iğnelerle deri dövülerek dövme yapımı gerçekleştirilmektedir “şekil 7”.

Şekil 7 Dövme yapım işlemi

1.3 Geleneksel Dövmе'nin Tarihçesi

Bilinen en eski dövmeye 1991 yılında Avusturya - İtalya sınırında yapılan bir kazıda, 5300 yıl önce yaşamış üzerinde dövmeler bulunan Buz Adam Ötzi'ye rastlanılmıştır² “Şekil 8, 9”.

Hazar (2006:293-302)'a göre dövmenin ilk izlerine Avusturya'da, İtalya'da, Yunanistan'da, Anadolu'da, Mısır'da, Cezayir'de, Afrika'da, Okyanusya (Markiz, Samoa) adalarında, Yeni Zelanda'da, Amerika'da, kutuplarda ve Japonya'da rastlanmıştır. Mitolojide dövmeyle ilgili çok çeşitli söylentilerin olduğu ifade edilir. Mata Arahū ve Tura-i Po adındaki tanrıların, Tanrıça Hina'yı baştan çıkarabilmek için bir gün yeryüzüne indikleri ve vücutlarını mavi desenlerle kaplandıkları söylenir. Bundan sonra insanlar kendilerini tanrılara beğendirmek için vücutlarını farklı farklı desenlerle kaplayarak aslında tanrıları taklit etmek istemişlerdir.

Şekil 8 Buz adam Ötzi

Buz adam Ötzi üzerinde yapılan incelemede; kişinin Bronz çağından kaldığı tespit edilmiştir. Güney Tirol Arkeoloji Müzesi'nde korunan Ötzi'nin vücudundaki 61 adet dövmenin süsten ziyade ağrıları dindirmek için yapıldığı belirtilmektedir.³

² Detaylı bilgi için <http://arkeofili.com/5300-yasindaki-otzinin-yeni-dovmeleri-ortaya-cikti/>'e, <http://valeriaardante.blogspot.com.tr/2015/02/tatuajes-milenarios.html>'e ve <http://insider.si.edu/2015/12/debate-over-worlds-oldest-tattoo-is-over-for-now/> bakınız

Şekil 9 Buz adam Otzi'nin dövmeleeri

Londra'daki British Museum'da 100 yıldan fazladır sergilenen Gebelein adamı ve kadını olarak bilinen yaklaşık 5 bin yıllık iki mumya üzerinde yeni kızılötesi yöntemle yapılan incelemede, mumyalarda çeşitli figürlerin resmedildiği dövmeleer görülmüştür. Bu keşiften önce Avrupa'da bulunan "Buz Adamı Ötzi"nin dövmeleeri, tarihin en eski dövme örneği olarak kabul edilmiştir. Ancak Ötzi'nin Gebelein adamı ve kadını ile hemen hemen aynı dönemlerde yaşadığı tahmin ediliyor.⁴ Ötzi'nin dövmeleerinde hayvan ya da eşya figürleri değil geometrik şekiller görülmektedir.

Yapılan incelemede erkek mummyanın üst kolunda vahşi bir boğa ve bir koyun, Kadın mummyanın sağ omzunda ise dört adet S harfi şeklinde motif ve bir asa dövmeleesi görülmüştür.⁵ Bu çalışma Afrika'da dövme uygulamasının bilinenden yaklaşık bin yıl önce başladığını göstermektedir.

Şekil 10 Dövmeli Gebelein adamı ve kadını

⁴ Detaylı bilgi için <http://anfaengerwriter.blogspot.com.tr/2016/08/british-muzesindeki-dogal-mumyann-srr.html>'e bakınız

⁵ Detaylı bilgi için <http://www.bbc.com/turkce/haberler-43237061>'e bakınız

Gilbert (2000:11)'e göre, üzerinde tedavi amaçlı dövme olan mumyalardan bir diğeri ise Amunet'dir⁶ (2134-1991 MÖ). Mumyanın "şekil 10" göğüs bölgesinde, sağ memesinde, kasiğında, dirsek eklemlerinde, sol omzunda dövme bulunmuştur. Bu dövmelelerin; dairesel, paralel, çizgisel ve noktalar şeklinde olduğu ve sağlık için tedavi amaçlı veya gösteri amaçlı olduğu belirtilmiştir "şekil 11".

Şekil 11 Amunet'in dövmeleleri

Eski çağlarda hastalıkları tedavi etmek için, aynı anda birçok iğne kullanılarak akupunktur tedavisi uygulandığı ve iğneleri bir demet halinde bağlayıp, cildi huş ağacından oluşturulan siyah renkli elde edilen mantarın (chaga külü) külü ile ovdukları belirtilmiştir.⁷ Bu iğnelere deriyi deiecek etkili vuruşlar yapılarak yüze kan boncuklarının çıktığı ve külün deriyeye nüfuz ettiği belirtilmiştir. Böylece, bu yöntemle tedavi edilen hastalar, silinmez dövme lekelerine sahip olmuşlardır.

Stanford üniversitesi araştırmacıları, Antik Mısır döneminden kalma oldukça iyi korunmuş 3000 yıllık bir kadın vücudunda özenle işlenmiş dövmelelere rastlamışlardır "şekil 12".

⁶ Detaylı bilgi için <http://mummipedia.wikia.com/wiki/Amunet> e bakınız.

⁷ **Detaylı bilgi için,** https://scfh.ru/en/papers/our-neighbors-the-forest-nenets-traditional-medicine/?sphrase_id=4081040'e bakınız

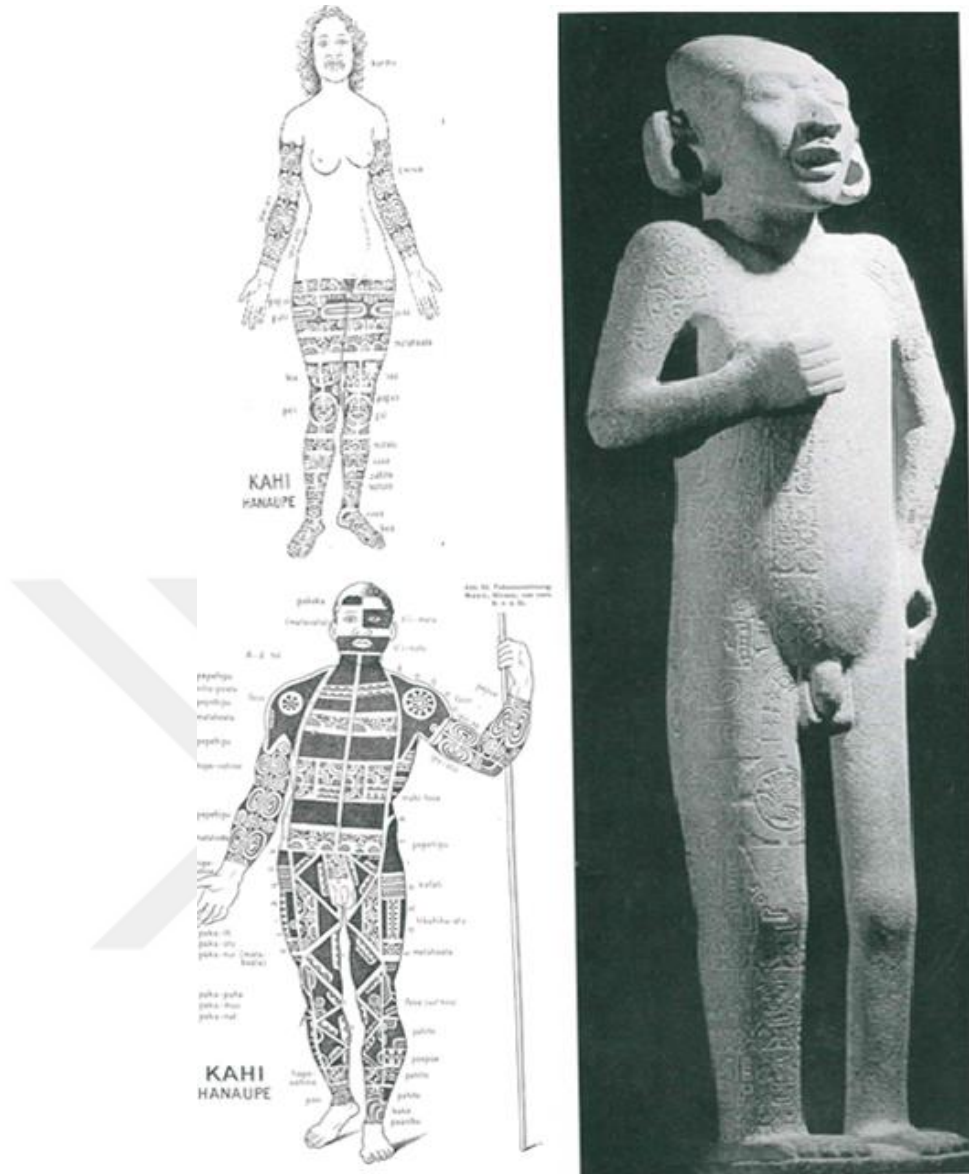

Şekil 12 Antik Mısır döneminden dövme kadını

“Mısır’ın yeni krallık döneminde (M.Ö. 1550-1070 yılları) Deir el-Medina’da, piramit mezarlarını inşa eden zanaatkarlar köyünde, yaklaşık 100 yıl önce alanın kazıldığını ve daha önce araştırılmamış insan kalıntıları ile karşılaşıldığını dile getirmiştir. Ayrıca ilk defa 2014 yılında, kızıl ötesi fotoğraflama yöntemi kullanılarak mumiyanın omuzlarında, boynunda, kollarında ve sırtında tanrıça Hathor’un inekleri ve Wadjet’in koruyucu ilahi gözü tasvirli 30’dan fazla dövme tanımlanabilmiştir⁸.

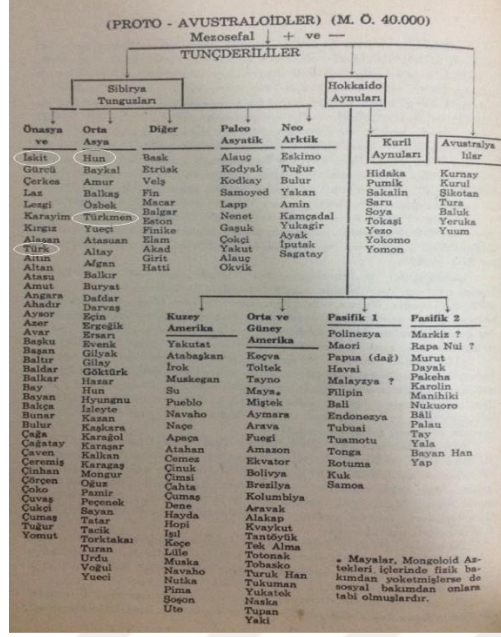
Gilbert (2000:55)’a göre, Perunun batısına yaklaşık 1800 km uzaklıkta, 12 volkanik adadan oluşan bölge Marquesas olarak bilinmektedir. Ayrıntılı ahşap oymalar, açık tapınaklar ve dövme sanatının üst düzeye ulaştığı bu bölge, yaklaşık 2000 yıl önce, sözlü gelenekler, folklor ve dekoratif sanatlarda kültürel zenginliğe sahip Poylsnesian yolcuları tarafından keşfedilmiştir. Dövme Papua ve markizlerde vücudun en mahrem tarafına kadar yapılmış. Özellikle kadınlar dantel gibi desenler işlettirirlermiş. Paskalya ve yeni Zelanda da olduğu gibi bazen renkli boyalarla çizilir uğur manası çıkarılmaya çalışılmış. Bu bağlamda, her kabilenin ayrı bir dövmesi ve her kabilenin içindeki insanların yaptıkları işe göre dövmeleri olduğu ifade edilmektedir.

⁸ Detaylı bilgiye <http://abcnews.go.com/Technology/researchers-find-intricate-tattoos-3000-year-egyptian-woman/story?id=39396562>’ye bakınız.

Şekil 13 Markislerde vücut dövmeleeri
Fotoğraf I, II ve III sırasıyla Gilbert, (2000:60,58,100)

Tanju, (1969:166-361)'ya göre, “Döğme (Tatu) kesin bir Orta Asya Türkik geleneğidir. Oradan Amerika'ya ve Pasifiğe, Ziğurat tapınaklarına göçlerle geçmiştir. En mükemmel şeklini ise Hunlarda, Mayalarda ve Polinezyalılarda görülmektedir”. “şimdi rahatça söyleyebiliriz ki, Atanın 1931-32 yıllarında bizlere ulaştırdığı sözlerdeki hakikat, varlılarımıza ancak ve şimdi yeni ufuklar açacaktır. Evet Türk ve Türkikler diğer hiçbir soyun kolu olmayıp, yalnız Tunçderililer topluluğunun içinde başlı başına tanınması gereken ana bir köke bağlıdırlar” “şekil 14”. Tabloya göre Türkler Tunçderililerin bir koludur.

Şekil 14 Tunçderililerin Soyağacı

Gilbert, (2000:11)' e göre en güzel tatu şekilleri Kanada Kızılderililerinde görülmektedir. Çocuklara gerdanlık bilezik ve eğlenceli hayvanlar işlenir. Büyüklerin göbeklerine ve dizlerine döl Tanrısının maskeleri çizilmiştir. Karolin adalarında yaşayan kadın ve erkeklerin dövmeleri farklı olup dövmelerin vücutlarının çıplaklıklarını örttüklerine inanmaktadırlar. Dövme yapılırken acıları hafiflesin diye şarkılar söylenilir, dövmesi olmayanlar ayıplanmıştır.

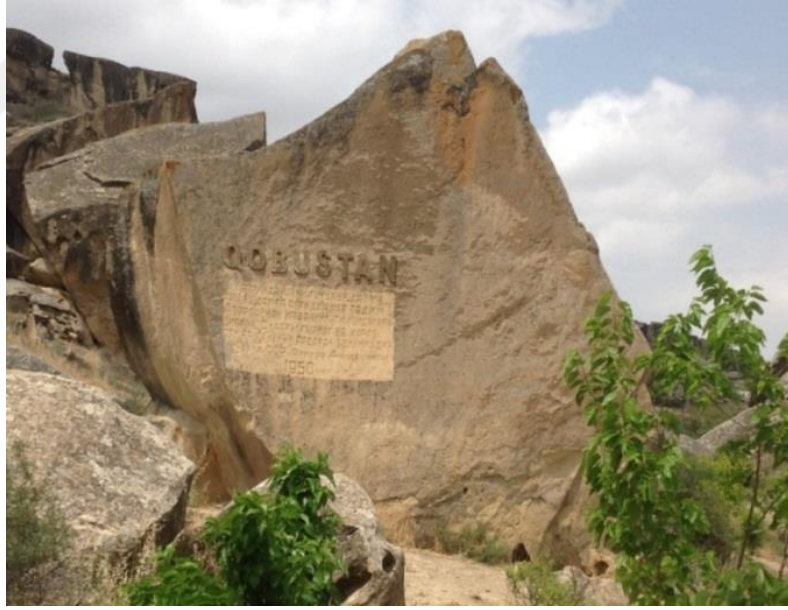
Kızılderililerde dövmeler asaletе göre bazen bütün vücuda dinsel bir inanışla yaptırılırdı. Göğse güneş tipi desenleri uygun görürlerdi. Bu desenler hala mayalar tarafından devam etmektedir. İnkalarda ise tatu (tattov) genel olarak yayla halkında görülür ve maya aztek tiplerine eşittir. Polinezya tatuları, tatu sanatının en yüksek derecesine yükselmiştir.

Geçmişte dövme geleneğinin varlığı; arkeolojik kazılarda bulunan ve üzerlerinde geometrik desenlerle bezenmiş seramik heykellerde de görülmektedir "şekil 15".

Şekil 15 Dövmelerle bezenmiş seramik objeler

24 Mayıs 2017 tarihinde Bakü, Azerbaycan da yaptığım alan araştırmamda Gobustan'da bulunan kapalı ve açık müzedeki kaya resimlerinde üzerinde dövmeleri olan kadın figürlerine rastlanılmıştır “şekil 16, 17”.

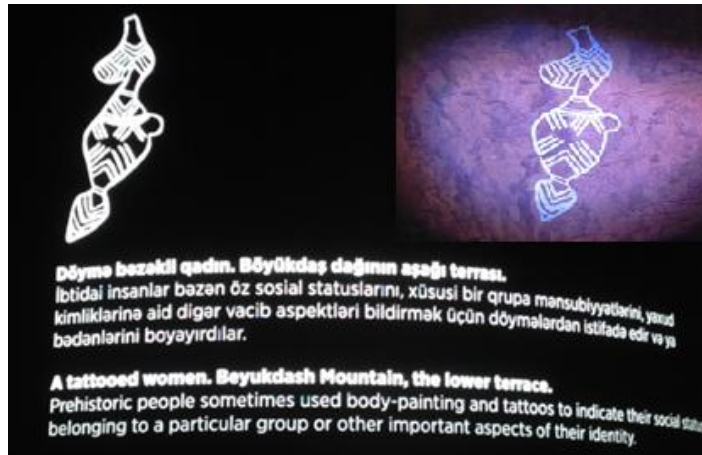

Şekil 16 Gobustan , Bakü Azerbaycan
Fotoğraf: Selma GENÇEL 24 Mayıs 2017, Gobustan Müzesi Bakü

Şekil 17 Kaya Resimlerinde kadın motifleri
Fotoğraf: Selma GENÇEL 24 Mayıs 2017 Gobustan , Bakü, Azerbaycan

Müzedede bulunan kaynaklarda, başlangıçta insanların bazen kendi statülerini veya bir gruba ait olduklarını bildirmek için dövmelemeden yararlandıkları ifade edilmektedir. Soylu insanlar önceleri ait olduğu, soyun, boyun, oymağın değerlerine saygınlığı, bağlılığı göstermek için armalarını, damgalarını somutlaştırıp bedenlerine işletmişlerdir “şekil 18”

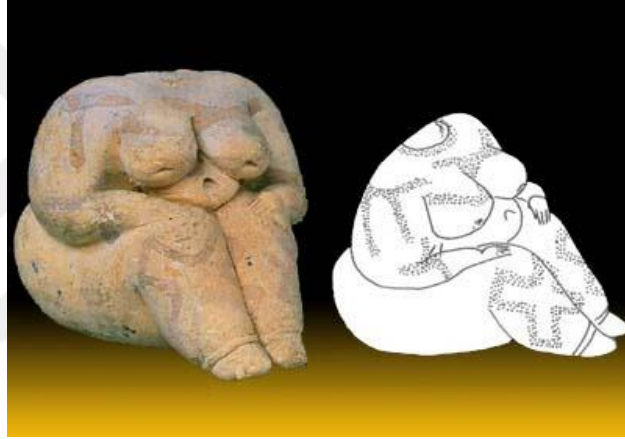

Şekil 18 Döyme bezekli kadın
Fotoğraf: Selma GENÇEL 24 Mayıs 2017, Gobustan müzesi Bakü

1.2 Kùltürümüzde Geleneksel Dövmè

Ülkemizde dövmè geleneğinin en yaygın olarak görüldüğü iller Şanlıurfa ve Mardin'dir. Hazar (2006:296)'a göre, yapılan araştırmalar, dövmè geleneğinin on bin yıllardan beri Mezopotamya Bölgesi'nde devam ettiğidir. Güneydoğu Anadolu'da, özellikle gezgin yaşayan bir topluluk olan Karaçilerin yaptığı dövmè desenleri hem canlı, hem de açık, net ve çok çeşitli olduğı söylenebilir. Bölgede dövmè sanatı, 'dak' kelimesi ile ifade edilmektedir.

Çoruhlu (2015:43)'e göre Anadolu, Çatalhöyük Arkeolojik Kazılarında bulunan dövmè bezekli tanrıca, erken dönemlerde dövmenin kullanıldığına işaret etmektedir.⁹

Şekil 19 Dövmè bezekli tanrıçalar I
(Neolitik Çağ İ.Ö 6000 ilk yarısı)

Burdur Hacılar Höyüğünde yapılan kazılarda dövmè bezekli kadın tanrıçalar bulunmuştur.¹⁰ Duru (2016:159)'a göre bu bezemeler Hacılar I kaplarındaki süsleme ile yakın benzerlikler göstermektedir "şekil 20/2".

⁹ Detaylı bilgiye <http://www.frru2.altervista.org/ARCH/VEP/NEO/ANAT/ana-sud.htm>'e bakınız

¹⁰ Detaylı bilgi için <http://www.frru2.altervista.org/ARCH/VEP/NEO/ANAT/ana-sud.htm>'e bakınız.

**Şekil 20 Dövme bezekli tanrıçalar II
(M.Ö. 6000-5000) MÖ 5000 - MÖ. 9800**

Proto-Türk ve Hun dönemine ait Pazırık, Ukok kurganlarındaki kadın ve erkek mumyaların üzerinde dövmelere rastlanılmaktadır¹¹. Çoruhlu (2015:45)'ya göre bu bölgelerdeki dövme motifleri çoğunlukla gerçek veya gerçeküstü hayvanları yansıttığı görülmektedir¹². Bu yansıma bize sanatın diğer alanlarında olduğu gibi geyik, koç, balık, kaplan grifon, vb hayvan tasvirleri “Hayvan Atalar” a ve bu hayvanların sembolik anlamlarına işaret ediyor olabileceği belirtilmektedir. Türk kültüründe geleneksel dövmeye, sırasıyla Pazırık kurganlarında, Lolan kurganlarında, Selçuklu döneminde, Osmanlı döneminde ve günümüzde Güneydoğu Anadolu bölgesinde rastlanmaktadır.

1.3.1 Pazırık Kurganlarında Görülen Dövmeler

Tarih boyunca varlığını sürdüren geleneksel dövme kültürümüzde, Hun kurganlarından çıkan mumyaların bedenlerinde görülmüştür. Kadioğlu (1996:222)'na göre, dövme mumyaların üzerindeki dövme motifleri son derece kıvrak, düşsel yaratıklar ve koç figürlerinden oluşmaktadır. Pazırık kurganlarındaki bulgular asil ve kahraman kişilerin dövme yaptırdıklarının kanıtıdır. Kazak ve Kırgızlarda da asil ve kahraman kişilerde de bu gelenek devam etmiştir.

Binlerce yıl öncesi bedenlerine çizilen dövme motifleri kişilerin statüleri, kişilikleri hakkında görüş fikir vermekte ve dövmeleri sayesinde bugün bile kendilerini ifade edebilmektedirler.

¹¹ Detaylı bilgi için <https://onturk.org/2011/03/09/pazirik-kurganlari/>'e bakınız

¹² Detaylı bilgi için

http://www.nationalgeographic.com.tr/makale/subat_2015/dovme-tendekidesen/2391'e bakınız

Diyarbakirli (1972:24-59-61)'e göre Hunlara ait Pazırık kurganında bulunan erkek mumyası Hunlarda asil ve kahraman kişilerin dövme¹³ yaptırabildiğini, daha sonra Oğuz Boylarında, Kazak ve Kırgızlarda da devam eden bu geleneğin yine kahramanlık niteliği taşıyan bireylere uygulandığı bilinmektedir.

Şekil 21 Altay Ukok bölgesi

Rusya Bilimler Akademisi 1993 yılında Yukarı Kal'djin (Verh Kal'djin) mezarlığındaki 3 numaralı kurgandan çıkarılan erkek savaşçı mumyasının³ bedenindeki dövmeler ve Ukok bölgesinde¹⁴ bulunan mumyalarda hayvan figürlü dövmeler görülmüştür “şekil 21, 22, 23”.

¹³ Detaylı bilgi için https://scfh.ru/en/papers/a-different-archaeology-pazyryk-culture-a-snapshot-ukok-2015-/?sphrase_id=11833388'e bakınız

¹⁴ Detaylı Bilgi için <http://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-3623874/Siberia-s-tattooed-princess-revealed-2-500-year-old-mummy-public-display-draped-fur-hide-modesty.html>, 'e bakınız

Şekil 22 Pazyryk Kurganında bulunan dövme adam – MÖ. 300-290

Şekil 23 Vücudunda dövme olan Pazyryk Mumyası

İç Asya'da, Proto-Türklerin ve Hunların, Oğlaktı, 2. Pazyryk kurganında ve Ukok kurganlarından çıkarılan mumyalaşmış cesetleri üzerinde yapılan incelemelerle bu konuda bir sonuca ulaşılmaya çalışılıyor olsa da kullanılan teknikler çok da net olarak ortaya koyulamamıştır. Öte yandan, bu dövmelemlerin çok profesyonelce yapılmış, sanat değeri yüksek uygulamalar olduğu tespit edilmiş durumdadır. Kullanılan yöntem konusundaki genel kanı ise, çoğunlukla kömür, is, yağ ve bitki özsuyu karışımından oluştuğu kabul edilebilecek bir boyanın, iğnelerle deri altına enjekte edildiği şeklindedir.

Şekil 24 Kurgan görüntüsü

Sibirya Altay bölgesinde 1993 tarihinde Profesör Natalya Viktorovna Polosmak'ın yapmış olduğu arkeolojik kazıda üzerinde dövmeler bulunan 2500 yıllık bir prenses mumyası bulunmuştur¹⁵. 21 Mayıs 2017 tarihinde Azerbaycan Bakü de katıldığım 2. Uluslararası “Türk Dünyasının Ortak Dili-Nakışlar” Sempozyumunda Profesör Natalya Viktorovna Polosmak ile yapılan görüşmede konuyla ilgili bilgiler alınmıştır “şekil 25”.

Şekil 25 Profesör Polosmak'ın Sunumu I

Fotoğraf: Selma GENÇEL 23 Mayıs 2017, Halı Müzesi Bakü, Azerbaycan

Buz Prensisi ahşap yapılan mezar odasında ona ruh dünyasında eşlik edeceği düşünülen eyerlermiş ve dizginlenmiş 6 tane atıyla beraber kazıda ortaya çıkmıştır¹⁶. Ayrıca mezarda koyun ile at eti ve yoğurt gibi süt ürünleri de bulunmuştur “şekil 26”.

15 Detaylı bilgi için , <https://scfh.ru/en/papers/traces-of-chinese-chariot/>'e ve https://scfh.ru/en/papers/a-different-archaeology-pazyryk-culture-a-snapshot-ukok-2015-/?sphrase_id=4814711,17'e bakınız

16 Detaylı bilgi için <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/%C3%87ORUHLU-Ya%C5%9Far-ARKEOLOJ%C4%B0K-KAZI-SONU%C3%87LARINA-G%C3%96RE-T%C3%96CRKLERDE-MEZARLARA-AT-G%C3%96MME-GELENE%C4%9E%C4%B0.pdf>' ve <http://otukenormaninifilizleri.blogspot.com.tr/2016/02/buz-bakiresi-altay-prensisi-1993te.html>'e bakınız.

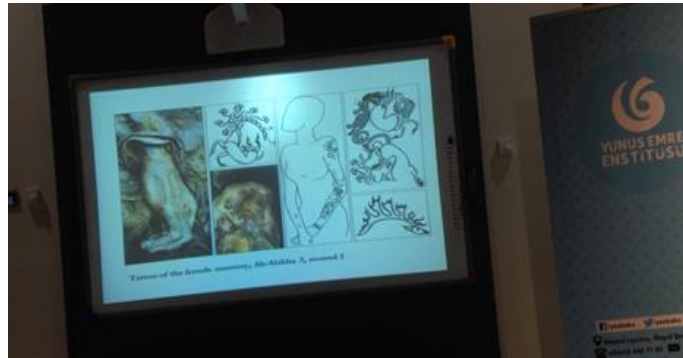
Şekil 26 Buz Prensesinin mezar odası

Pazılık kurganında çıkan mumyalar üzerindeki son derece kıvrak çizgilerle yapılan hayali yaratık dövmeleeri, o dönemde din, sihir ve büyüyle ilgili oldukları tarihçiler tarafından bildirilmiştir “şekil 27,28”

Şekil 27 Buz Prensesinin mumyası

Fotoğraf: Selma GENÇEL 23 Mayıs 2017, Halı Müzesi Bakü, Azerbaycan

Şekil 28 Buz Prensesinin dövmeleeri

Fotoğraf: Selma GENÇEL 23 Mayıs 2017, Halı Müzesi Bakü

Şekil 29 Buz Prensesinin mumyası

Buz prensesin omuzunda görülen ceylan motifli dövmele bugün hala Mardin Kızıltepe’de rastlanılmaktadır. Ancak Kızıltepe’deki ceylan motifli dövmelelerin motif isimleri aynı olsa da Pazırık kurganlarında rastlanan dövmelelerin daha estetik ve detaylı yapıldığı görülmektedir¹⁷ “şekil 29, 30”.

Şekil 30 Omuzda geyik motifli dövme

Altay Dağlarında 1949 yılında yapılan kazıda yerel bir yönetici ve karısının mumyalaşmış cesetleri bulunmuştur¹⁸. 42 metrelik kurgandan dünyaca ünlü Pazırık

17 Detaylı bilgi için https://scfh.ru/en/papers/purple-and-gold-over-thousands-of-years/?sphrase_id=4079702'e bakınız

<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2730668/Posthumous-anger-mummified-Siberian-princess-covered-2-500-year-old-tattoos-causing-floods-earthquakes.html>'e bakınız

<https://www.thesun.co.uk/news/1260852/museum-displays-cursed-body-of-2500-year-old-pothead-princess-with-loads-of-tattoos/>'e bakınız

<http://siberiantimes.com/other/others/news/n0574-legal-bid-fails-to-rebury-remains-of-2500-year-old-tattooed-ice-princess/>'e bakınız

18 Detaylı Bilgi İçin, <http://arkeofili.com/dunyanin-en-eski-halisi-pazirik-halisinin-dovmeli-sahipleri-inceleniyor/>'e bakınız

halısı, at arabası, at, keçeden yapılmış başka bir halı ve diğer birçok eşya çıkarılmıştır. Kurgandan çıkartılan dünyaca ünlü Pazırık halısı sahiplerinin mumyaları üzerinde de fantastik gerçek canlılara benzer dövmelere görülmüştür. Sazak (2016: 241)'e göre, Bolşevik Ulagan Nehri vadisinde binlerce yıldır buzun içine kaldığı için günümüze kadar korunarak gelen mumyalar ve özel eşyaları St.Petersburg'taki Ermitaj Müzesi'nde sergilenmektedir. “Ermitaj Devlet Müzesi'nde İslam öncesi Türk kültürüne ait eserlerin sergilendiği 30'dan fazla sergi salonu bulunmaktadır “şekil 31”. Bu sergi salonlarındaki eserler kadim Türk devlet ve boylarının yaşadığı, Mançurya kıyılarından Tuna Nehri'ne kadar uzanan geniş bir coğrafyadan çıkarılmıştır. Buluntuların tarihlendirilmesi ise kronolojik olarak MÖ 12. yüzyıldan başlayarak MS 14-15. yüzyıla kadar kesintisiz olarak devam etmektedir. Ermitaj'da bu buluntular çeşitli sergi salonlarına ve bölümlere dağıtılmış olarak sergilenmektedir”¹⁹. Dünyanın bilinen en eski halıları olarak nitelendirilen iki halı Sibiry'a'daki Pazırık döneminde yaşama dair dikkate değer bilgiler içermektedir. Kazıları yürüten arkeolog Sergey Rudenko, keşiften sonra “Hem erkek, hem de kadının beyaz ırk'tan” olduğunu yazmıştır.

Şekil 31 Karacamdandan yapılmış tabut ve at arabası

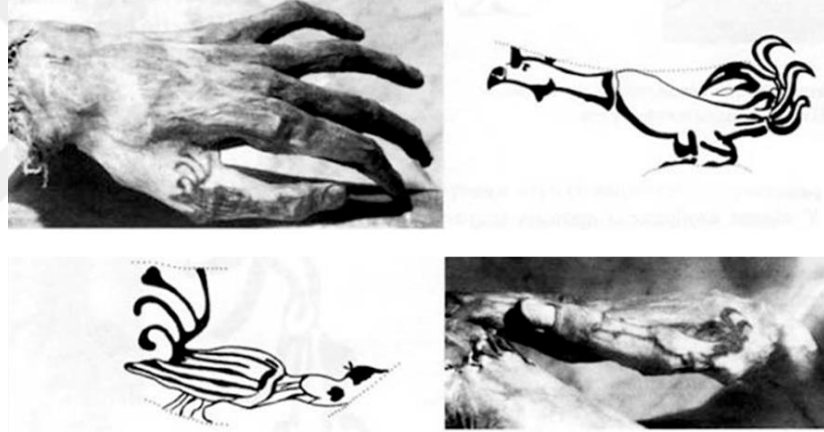
Mezar odasını koruması için mezara, zürafa, aslan/kaplan, antilop ve geyik figürleriyle süslenmiş koşum takımlarıyla birlikte dokuz tane hadım edilmiş at ve büyük tekerleklere sahip ahşap bir at arabası yerleştirilmiştir “şekil 31”.

¹⁹ Detaylı Bilgi İçin, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/312094>'e bakınız.

Şekil 32 Erkek mumyanın omzundaki dövmeleer

Erkeğin sol omzunda, kedigillerden bir avcıyı betimleyen muhtemelen kaplan, Sağ kolda, yabani bir eşek ya da at ile çizgili bir kuyruğu olan vahşi hayvanın dövmesi sağ omzunda ise bir at dövmesi olduğu görülmektedir “şekil 32”. Ellerinde bazı kuş figürleri, bacaklarında ise bir grup toynaklı hayvan resmedilmiştir “şekil 33”.

Şekil 33 Erkek mumyanın elindeki dövme

Kadının sol kolunda bir geyiği öldüren yırtıcı bir kuş, elinde ise horoz dövmesi bulunmaktadır. Ayrıca sağ kolunda, iki kaplanın ve bir kar leoparının bir geyiğe saldırdığı karmaşık bir sahne resmedilmiştir²⁰ “şekil 34”..

²⁰ Detaylı bilgi için <http://siberiantimes.com/science/casestudy/news/n0861-tattooed-owners-of-the-worlds-oldest-carpets-get-health-check-after-2200-years/>'e bakınız

ölümünden 3980 yıl geçmesine rağmen uzun kızıl saçları ve uzun kirpikleriyle görenleri kendisine hayran bırakmaktadır “şekil 35, 36”.

Şekil 36 Lolan güzeli ve temsili çizilmiş resmi

Çin toprakları içinde, Doğu Türkeli, Altın Dağı'nın kuzeyinde, Lop Gölü yakınlarında yapılan Lul-An kazılarında “Lou-Lan” kasabasının ortaya çıkması Lolan'luların tarihçesindeki başlangıç noktasına dikkat çekmektedir. Lolan'luların kabile ve soyadlarına Türkiye'de Varto'da, Pülümür'de Bingöl'de, Erzincan'da, Aşkale'de, Kars'ın Selim ilçesi köylerinde rastlanılmaktadır. Doğu Türkeli'nde “Lou-Lan”, Doğu Avrupa'nın Valday sırtlarında “Neu Danzig”, Polonya'nın kıyı şeridinde kurulmuş olan Danzig kenti ile Pülümür-Bingöl ve Varto'daki Danzig köy isimlerinin bulunuşu, Lolan oymağının Hun göçleriyle birlikte bu yerlere kendi adlarını verdiklerini göstermektedir.

Sincan Uygur bölgesinde bulunan Charchensky adamı'nın yaklaşık 3000 yaşında ve muhtemelen dünyanın en iyi korunmuş mumyası olduğuna inanılmaktadır. Sol şakak kısmında güneş motifli dövmesi bulunmaktadır “şekil 37”.

Şekil 37 “Charchensky adamı” şakakta güneş dövmesi

Aynı bölgede bulunan başka bir kadın mumyasının elinde ve yüzünde dövmeler mevcuttur “şekil 38”. Durmuş (1983:96)’a göre İskit (Saka) kurgan buluntularında mumyalanmış cesedin bacak ve kollarında dövme motifi olarak çoğunlukla hayvanlar ve hayvan uzuvları kullanılmıştır. Hayvanların en çok yer verilen ve dikkati çekenleri geyik, keçi, kedi, köpek, kurt, at, ayı ve yırtıcı kuşlar gibi ekseriyeti yabani olanlar görülmektedir Günümüzde de hayvan motifleri dövme olarak yaptırılmaktadır²²

Şekil 38 Dövmeli kadın mumyası

1.3.3 Türk Selçuklu Kadınlarının Kozmik Dövmeleri

Türklerin kayalara bıraktıkları evrensel izlerin benzerleri, çini tabaklarda Türk Selçuklu kadınlarının ellerinde ve ayaklarında “dövme motifi şeklinde görülmektedir. “Daire içinde artı işareti “Tengri” olarak okunur. Psikanalist C. Gustav’a göre bu işaret en arkaik “Tanrı” ikonogafsidir²³ “şekil 39, 40, 41”.

²² Detaylı bilgi için <http://www.yenidenergenekon.com/70-cinde-turk-mumya-kulturu/>'e bakınız

²³ Detaylı bilgi için, <https://www.pinterest.com.au/pin/374854368963780702/>'e bakınız

Şekil 39 Selçuklu dönemi tabaklarda dövme motifi I

Dıştaki daire sembolü gökyüzünü ve gökyüzünün yuvarlaklığını gösterir. Artı işareti, dört yön sembolizmi ile birlikte yeryüzüne işaret eder. Bu ikili mantık sistemi, eski Türk Kozmolojisinde de yer ve gök olarak ifade edilmekteydi.

Bu yüzden eski Türk inançlarında tanrının "tezahürü" olan her şey; yeryüzündeki ağaçlar, dağlar, ırmaklar ile gökyüzündeki ay, güneş ve yıldızlar kutsal sayıldı. İşte bunun için bu "tamga" "tengri" olarak okunur. Böylelikle, yeryüzü ve gökyüzü kutsanırdı. Daire içindeki artı sembolünün, merkez noktası "axis mundi" yani, gökyüzünün merkezi noktası olan "kutup yıldızını" göstermektedir. Türklere göre; Kutup Yıldızı Tanrının Kapısıdır ve Şamanlar "Esrik" kozmik yolculuklarında, ancak bu kapıya kadar gelebilmektedirler²⁴.

Şekil 40 Güneş Pektografı

Şekil 41 Selçuklu dönemi tabaklarda dövme motifi II

²⁴ Detaylı bilgi için <http://www.turkkozmojisi.com/2015/07/saman-ve-tengri-okunan-piktogram.html>'e bakınız

Bu simgenin bir üst aşaması dairenin etrafındaki noktalardır. Bu noktalar, Ay ve Güneş Döngülerine uygun şekilde yapılmaktaydı. Güneşin bir yıllık Burç döngüsü 12 olduğu için 12 nokta ya da Güneş saatine uygun olarak 24 nokta yapılırdı. Ay döngüleri için ise 28 ay menzili dediğimiz, ayın burçlar kuşağındaki tam döngüsü işaretlenmektedir.

12-13. Yüzyıl bir Selçuklu seramik tabak üzerindeki kadın figürünün el ve ayaklarındaki dövmelerin, Bosnalı Bogomil dinine mensup kadınların ve elleri üzerindeki dövmelerin aynısı olduğu görülmektedir. Anadolu'daki 12 ve 14.yüzyıl mezar taşları ile Bosna'daki Bogomilcilere atfedilen 13-16.yy. mezar taşları arasında büyük benzerlik vardır²⁵ “şekil 42”.

Şekil 42 Bosnalı kadınların dövmeliri 1

Balkan Yarımadası Ortaçağda özellikle Bosna-Hersek Slav ve Türk ırkından göçebelerin akın ettiği bir yerdir. Tokuz Oğuz, Türk-Hun, Peçenek, Kuman ve Kıpçak Türkleri 11.yüzyılda Bosna'da yaşamakta idi. Bir Seramik Tabak üzerindeki, Selçuklu kadınının elleri ve ayaklarındaki dövmeler Bosna'da yaşayan kadınların dövmeleri ile çok benzerlik göstermektedir²⁶ “şekil 43”. Tunç Çağı İskandinavya Tengri- Güneş

25 Detaylı bilgi için <http://www.turkkozmozlojisi.com/2014/10/bosnal-bogomil-dinine-mensup-kadnlar-ve.html> 'e bakınız.

26 Detaylı bilgi için <http://www.turkkozmozlojisi.com/2014/10/bosnal-bogomil-dinine-mensup-kadnlar-ve.html> 'e bakınız

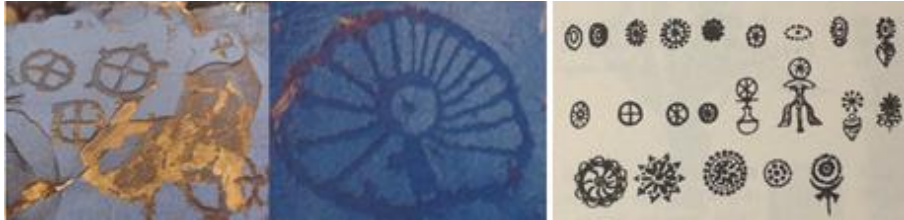
Şekil 43 Bosnalı kadınların dövme motifleri II

Ak Hun paralarındaki motifler, Bosnalı kadınlarda rastlanan dövme motifleri ve Selçuklu kadınlarında rastlanan dövme motiflerinin benzerlikleri bize motiflerin türk kültüründe ortak bir dil olduğunu göstermektedir “şekil 43, 45/3”.

Şekil 44 Selçuklu dönemi tabaklarda dövme motifleri III

Petroglifi ile 12.-13. Yüzyıl Türk Selçuklu tabaklarında bulunan kadın figürünün elindeki dövme birebir aynıdır²⁷ “şekil 44, 45/1,45/2”.

Şekil 45 Kırgızistan saymalı taş kaya şekilleri

²⁷ Detaylı bilgi için, https://www.instagram.com/p/6_y-vo-L5/ 'e bakınız, Detaylı bilgi için, <http://www.turkkozmojisi.com/2015/09/turk-selcuklu-kadnlar-n-koz-mik-dov-meleri.html> 'e bakınız.

1900'lü yıllarda tespit edilen, 3500 rakımlı oldukça yüksek bir gölgede bulunan Dünyanın en zengin kaya resimleri alanı olan Saymalı Taş işlemeli süslemeli taş anlamına gelmektedir. Bu bölgede yaklaşık on bin granit kaya üzerinde yüz bin civarında resim bulunmaktadır. Soyut Resimlerle birlikte damgalar, tamamen stilize olmuş figürler, artık alfabenin arandığını gösteren işaretler görülmektedir. Bu resimler Avrasya coğrafyasının hemen hemen her yerinde görülen “Türk Damgalarına temel teşkil etmektedir (Somuncuoğlu, 2008:351).

Bahse konu motifler birbirinden binlerce kilometre uzakta ve binlerce yıl öncesine dayanan ortak kültürümüzün DNA'sı gibi kuşaktan kuşağa aktarılmış ve günümüze kadar varlığını korumuştur “şekil 45”

Şekil 46 Bosnalı kadınların dövmeliri III

Selçuklu dönemi seramik formlar bize o dönemde de dövme geleneğinin yaygın olduğunu göstermektedir “şekil 47, 48”

Şekil 47 Selçuklu dönemi dövme motifli seramikler

Şekil 48 Selçuklu dönemi dövme motifli testiler

1.3.4 Osmanlı Dönemi Dövmeleri

Kaynaklar Selçukludan sonra Osmanlı döneminde de geleneksel dövme motiflerinin kullanıldığını göstermektedir. Cezayirli gemiciler dövmeyi “avam bir süs olarak yaptırıyorlardı. Bulut (2002:47)’a göre, Cezayirli gemiciler aracılığıyla Osmanlı denizcileri arasında yaygınlaşan dövme; 17. Yüzyıldan itibaren yeniçeri askerlerinin bağlı buldukları bölüğü (ortayı) simgelemek amacıyla yaptırılıyordu. Bu gelenek ocağın kapatılışına kadar sürmüştür Osmanlı döneminde dövmeler 19. yüzyıl sonrasında Avrupa’daki benzer anlamlarda kullanılıyor. Dövmenin yeniçerilerde kullanımı İngilizlerdeki gibi hangi bölüğe ait olduğunu göstermek için kullanılmıştır. 196 ortadan oluşan her bir yeniçeri bölüğünün bir dövme sembolünün varlığı ve o sembol nişan olarak vücuda işlendiğinden söz edilmektedir. Çoruhlu (2015:50)’ya göre Osmanlı’da Fransa’da olduğu gibi geç dönem fahişelik yapan kadınlarında kollarının mahkûmiyetini anlatan sembollerle damgalar kullanıldığı bilinmektedir Yenipınar ve Tunç (2013: 14)’a göre Yeniçeri ocağında her taburda : “Çatal uçlu kılıç, ok yay, tüfek, top, gülle, mızrak ucu, tuğ, çadır, bayrak, balta, cami, minare, minare alemi, cami merdiveni, aslan, fil, deve, kurt, köpek, kartal şahin, balıkçıl kuşu, kadirga, gemi çapası, güneş kursu, hilal, hurma ağacı, selvi ağacı, makas, ibrik, süpürge, araba tekerleği” gibi belli bir dövme motifi bulunur. Her yeniçeri neferi, ait olduğu taburun simgesini el, kol, pazı, baldır, göğüs gibi bedenin görülen yerlerine yaptırır 17. ve 19. yüzyıllarda İstanbul’da esnaf ve alt tabakanın erkek çocuklarına yeniçeri dövmesi yaptırmak çok yaygınlaşmıştır. 1826 yılında II. Mahmut yeniçeri ocağını kaldırdığında yasaklanır. Sonraları ocakta kaydı olmayan pek çok yeniçeri adayı genç, dövmeleri nedeniyle idam edilir”

1.4 Materyal ve Yöntem

Bu çalışmanın amacı; kültürel kimlik ve inanç olmaktan uzaklaşan, süs ve moda haline gelen geleneksel dövme motiflerinin daha derin bir kültürel anlamı olduğunu belgelemektir. Bu belgeleme çalışması kapsamında, geleneksel dövme motiflerinin son örneklerini seramik formlarda uygulayıp günümüze taşınmasını hedeflenmiştir. Geleneksel dövme motiflerinin yoğun olarak görüldüğü Mardin Kızıltepe’de araştırmalar yapılmıştır. Yörede geleneksel dövme yaptıran kişilerle yüz-yüze görüşmeler yapılmıştır. Bulgular doğrultusunda, dövmelerin görüldüğü vücut, yüz, el ve ayak kalıpları plastik şekillendirme yöntemleri ile çıkarılmıştır.

El, yüz, ayak, vücut kalıplarının bir kısmı canlı model, bir kısmı plastik mankenler kullanılarak oluşturulmuştur. Alan çalışmasında görüşülen kişilerin dövme yaptırdığı bölgelerde bulunan dövme motiflerini yansıtmak için seramik yüzeylere ajur (kesme) tekniği ile uygulanmıştır. Bu tekniği kullanmanın temel nedeni, dövme motifleri uygulanmasında deride oluşan ize benzer izlerin, ajur tekniği kullanılarak seramik formlara uygulama benzerliğindedir.

1.5 Kaynak Özetleri

Literatür taraması sonucunda dövme, tamga ve dövme motiflerinin halı kilim motifleri ile benzerlikleri üzerine yapılan akademik çalışmalar incelenmiştir. Ayrıca Mardin Kızıltepe’de dövmeleri olan kişilerle görüşmeler yapılmıştır.

1.5.1 Literatür Taraması

* Abiç, (2011) yaptığı çalışmada farklılıkların bir arada özgürce yaşadığı, dünyanın kadim dillerinin alfabetesinin vücutlara kazınmış olduğu Mardin’de dövme yaptırmış 150 kadınla görüşülmüş, dövme motiflerinin anlamları anlatmış; dövme (dek) fotoğraf arşivi oluşturmuştur.

*Aksoy (2015) bu çalışmada Halı, Kilim ve diğer dokumalarla, at koşumu, kaya resimleri, mezar taşları, evlerin dış cepheleri, sokak işaretleriyle, arkeolojik, etnografik eserlerden günümüze kadar gelmiş olan maddi kültür unsurlarındaki “işaretler” ile “damgalar” üzerine 14 ülkede yapılmış olan alan çalışmaları ve tesbit edilen eserler anlatılmaktadır.

*Bilgili (2014) Türklerin Kozmik Sembolleri Tamgalar, Simgeler, İmgeler, Oğuz Tamgaları anlatılmaktadır.

*Bingham (2002) yaptığı bu çalışmada tarihi Mezopotamya dünyasında ilk medeniyetler, ilk kentler, ilk imparatorluklar, ilk yapılar, ilk tapınaklar, ilk tanrılar, tanrıçalar, tanrıların yazıları, Yunanlılar, Romalılar, Romanın kuruluşu, Mısır Bilim Tarihi, Dinler, giyim kuşam ve birçok yeniliklerin, tıp, eğitim alanlarının, günlük yaşam anlatılmaktadır.

*Can (1991) Şanlıurfa'daki çeşitli aşiretler ve aşiretler arasında farklı,fakat bir bütünlüğü paylaşan insanların bu gerçeği vücutlarına yaptırarak dövme sanatıyla kalıcı kıldığını ancak süreç içerisinde yok olmaya başlayan dövme motifleri, anlamlarını anlatılmaktadır.

*Cihan (2006) bu çalışmada Diyarbakır da Çingenelerin bir alt grubu olan Karaçiler'de yüz, el, bedenin görünür yerlerine farklı amaçla işlenen dövme geleneği anlatılmaktadır.

* Çiğ, (2015) Sümerlilerde Tufan efsanesinden, Tufanda Türklerden, Mezopotamya bölgesinden, arkeolojik, jeolojik ve dinsel bulgulardan, bölgede 1000 yıl hüküm sürmüş Elam imparatorluğu ve imparatorluğunun kullandığı alfabeden bahsetmektedir.

* Durdu (1996) yapılan çalışmada, Türkmen Halısının özgün desenlerinin kaynağının tarihsel bir sürece bağlı olduğu ve bu süslemelerin gökyüzünü, güneşi, suyu, kuşları, hayvanları, bitkisel dünyayı göstermektedir. Neolitik dönemde çevreyi ve dünyayı tasvir etmektedir. 1949 yılında pazılık kurganında bulunan ünlü havlı halının Orta Asya yapımı olup M.Ö. 1. yy. ortasından geldiği düşünülmektedir.

*Ersoy, (2007) yapılan bu çalışmada, sembolizmle ilgili konular ele alınmış, sembollerin yorumları, sembollerin dinsel, mitoloji, örf ve adet olarak günümüzdeki yorumları anlatılmıştır.

* Esin (2004) yaptığı çalışmada, Orta Asya'dan Osmanlı'ya kadar Türk sanatında kullanılan ikonografik motiflerin kullanıldığı alanlar, bölgeler, anlamları incelenmiş, Türklerin ürettikleri ikonografik motifler dizini oluşturmuştur.

* Fırat (2017) Güneydoğu'da geleneksel dövme ya da dak ve ya dek üzerine halk bilimci kimliğiyle kapsamlı bir araştırma olup, Şanlıurfa, Mardin, Gaziantep, ve Kilis'de görülen dövme motifleri üzerine saptamalar yapılmıştır.

* Görgünay Kırzıoğlu (2001) Pazılık kurganlarından başlayıp Tuna boyuna kadar, Türk Dünyasında görülen ortak motifler, Türk halıları başlığı altında, Pazılık Halısı ve günümüzde yaşayan örnekleri-doğu Türkistan'dan bulunan halılar ve günümüzdeki benzerlikleri, eski tarihi kaynaklara göre Cho(Çu)'lar, Tabgaçlar, Oğuzlar, Göktürkler ve Hazarlar'da halı, Abbasi devri halıları, keçe ve halılarda Anadolu dokumaları ve mimari eserlerde benzer motifler incelenmiştir. Ayrıca Anadolu dokumaları ve Selçuklu dokumalarının ortak geometrik dokumaları, giysiler, paralarda, günlük araç ve gereçlerde rastlanılan ortak motifler incelenmiş ortak kültüre ait tespitler yer almıştır.

*Görgünay (2002) Oğuz Damgalarının ve Göktürk harflerinin el sanatlarındaki izleriyle, eski Türk Damgaları, Orhun ve Yenisey harflerinin benzerliklerinin işlendiği dokumalardan örnekleri ele almaktadır. Mimaride ve halı kilimlerde görülen damgalardan örnekler vermektedir.

*Gülensoy (1998) yapılan bu çalışmada Orhun'dan Anadolu'ya Türk Damgaları, Köktürk Alfabeti, Orhun ve Yenisey Alfabeleri, Oğuz Boyları, Damgalar, Damgaların görüldüğü bölgeler Anadolu Halı ve Kilimlerinde görülen izleri anlatmaktadır.

*Kayser (2010) çalışmasında vücut dövmeleri adli bilimler açısından değerlendirilmektedir. Dövmenin tarihçesi, teknikleri, türleri, sembollerin anlamları otopsi raporları ve anket çalışmaları yapılmıştır.

*Kırzıoğlu (1995) Kürtlerin Türklüğünün anlatıldığı, Kürtlerin, Oğuzlar kolundan oldukları, Türk alfabesi ve Kürt alfabesinin benzerlikleri anlatılmaktadır.

Meydan (2015), Atatürk'ün Mu Kıtası, Mayalar ve Kızılderililerle ilgili gizli araştırmalardan, Türklerin kullandığı semboller ve kökenleri, alfabeleri, piramitleri anlatılmaktadır.

*Onuk, Akpınarlı (2003)'ın çalışması Şanlıurfa ilinin Siverek Suruç ve Bozova bölgesi Karakeçilileri ve Kırıkkale Karakeçililerinin ortak kültürel

değerlerinin anlatıldığı bir eğitim projesidir. Karakeçili kilimleri, kilimlerin dokunuşları, desenler, renkler anlatılmaktadır

*Öncül (2012) yaptığı çalışmada kültürümüzde dövme (dek) geleneği anlatmaktadır.

* Özönder (1996) yapılan çalışmada Türk dokumalarındaki motiflerin temelde binlerce yıllık zaman, on binlerce kilometre coğrafya farklılıklarına rağmen düzenli bir ayniyetlik olduğunu tesbit etmiştir. Motiflerin Türk damgalarına ve Türk mitolojisine (inanç, felsefe, yaratılış ve tabiat) dayandığını belirtmiştir. Orta Asya Türk boy ve soylarının bayrak, flama, yapı, mezar taşı ve balballarında görülen damgaların motif olarak dokumalarda yer aldığı görülmektedir.. İm diye bilinen bu işaretler, Türk aşiretlerinin tarihi boyunca gittikleri ve yayıldıkları her yerde varlıklarını devam ettirmişlerdir.

*Parlak (2005) Türklerin Turan ovasından Dünyaya yayılışlarını, Adem, At ve Tufan, Aral Gölü Bölgesinin sırları, Aral Bölgesinde Halı, Kilim ve Çadır Kültürü ve Aralın sakladığı sırlar anlatılmaktadır.

* Somuncuoğlu (2008), Sibiry'a'dan Anadolu'ya kadar tarih boyunca Türklerin bölge bölge izleri sürülmüş, taşlara yapmış oldukları kaya resimleri tek fotoğraflanmış ve yaşanan olaylarla bağlantılı olarak belge şeklinde okuyuculara aktarılmıştır.

*Şirin (2007) yaptığı çalışmada Türk damgalarının estetik yapısı, Göktürk alfabeleri ile benzerlikleri, görsel sanatlar dersinde uygulama örnekleri anlatılmakta, damga örneklerinden öğrenci çalışmaları yapılmıştır.

* Tanju (1969) Orta Asya göçlerinde Tunçderililerin yaşamlarının ve yol haritalarının genlerinin, geleneklerinin ve soylarının anlatılmaktadır. Tunçderililerde de dövme geleneğinin oldukça yaygın olduğu görülmektedir.

*Yasa (1996) yaptığı çalışmada aynı kökten gelen Türk soylu halkların ortak kültürlerini, duygu, düşünce ve eğilimlerindeki benzeyişleri yansıtan en önemli el sanatlarıyla, Türk boylarının Anadolu ve çevresindeki uzantıları, Türklerde dokuma ve yaygı işleri, halıların renk, desen ve kompozisyon özellikleri uluslararası bildirilerde anlatılmaktadır.

*Yenipınar ve Tunç (2013), Güneydoğu Anadolu bölgesinde özellikle Şanlıurfa ve ilçeleri, Mardin ve ilçelerinde geleneksel dövme sanatı üzerine detaylı bir çalışma yapılmıştır. Bölgede dövme yaptırmış birçok kişiyle görüşmeler yapılmış görsel olarak detaylı bilgiler yer almaktadır. Dövmede kullanılan motiflerin geçmişten günümüze anlamları hakkında bilgiler vermektedir.

Zertabani (2010) İran Türklerinin Eski tarihi, Elam yönetiminde Persliler, Elam şehzadeleri, Türklerin İran topraklarında uygarlıklar ve devletler kurduğunu anlatmaktadır.

1.5.2 İncelenen Makaleler

*Bulut (2002), Doğunun Tenindeki Nakış Dövme adı altında Güneydoğu Anadolu bölgesinde, Şanlıurfa, Mardin, Siverek vb yerlerde dövme geleneği, motifler, anlamları hakkında bilgileri verilmektedir.

*Çoruhlu (2015), Tenedeki Desen Dövme adında dövmenin tarihi, geçmişten bugüne kültürümüzde dövme geleneğini konu almaktadır.

*Güler (1975), Mardin'in Kızıltepe Yöresinde Dak ve Döğme geleneğinden ve 1975 yılında görülen motifler anlatılmaktadır.

* Hazar (2006), Dövmenin kısa tarihçesi, teknikleri, Mardin Kızıltepe Bozhöyük yöresinde dövmelerin anlamları, alfabelerle benzerlikleri, yörede rastlanılan dövmeler, dövme terimler sözlüğü yer almaktadır.

*Hodder ve Gargett (2016), Anadolu'da Neolitik Kent Çatalhöyük arkeolojik kazılardan ve çıkan eserlerden ve görülen duvar resimleri anlatılmaktadır.

*Kadioğlu (1996), Anadolu'nun bazı yörelerinde dövme geleneği, çağdaş yaşamdaki yeri, motifler, motiflerin görüldüğü yerler ve anlamları konusunda çalışma yapılmıştır.

*Mert (2008), Öngöt mezar külliyesi ve külliyyede görülen damgalar,

*Sazak (2016), Ermitaj Devlet Müzesi'nde sergilenen kurganlardan ve arkeolojik kazılardan çıkan Türk Kültürüne Ait eserler hakkında bilgiler yer almaktadır.

1.5.3 İncelenen Tezler

*Can (1991), tez çalışmasında dövmenin yapılış yöntemleri, tarihsel süreci, sosyal, kültürel bağlamda irdelenmesi yapılmıştır. Şanlıurfa pilot bölge seçilmiş olup bölgedeki desenlerin anlamları anlatılmıştır.

*Erim (2011), tez çalışmasında, Atatürk dövmesinin “halk” tarafından yapılan, kendiliğinden ortaya çıkmış bir (beden) siyaset(i) mi; yoksa Kemalizm’in yakın dönem toplumsal ve siyasal pozisyonunun bir belirtisi mi olduğunu incelemektedir. 2010 yaz ve sonbaharında 3 ilde dövme sanatçıları ve Atatürk dövmeli insanlarla alan araştırması yapılmıştır.

*Kayser (2010), tez çalışmasında Vücut dövmelerinin adli bilimler açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Adli otopilerde ceset üzerinde bulunan dövme motiflerinin kişilerin kimliklendirilmesi yanında sembollerin anlamları, tarihsel gelişimi, kimler için ne ifade ettiği incelenmiştir.

*Temizel (2007), tez çalışmasında Türk damgalarının alfabeler ile ilişkisi, benzerlikleri, estetik yapısı incelenmiştir. Ayrıca görsel sanatlar dersinde öğrencilerle sınıf içinde uygulama çalışmaları yapılmış ve çıktılar sunulmuştur.

*Tülüce (2014), tez çalışmasında, Osmaniye’de farklı yaş gruplarına sahip 17 Arap kökenli kadın arasında yapılan bir araştırmadan oluşmaktadır. Kaynak kişilerin düşünceleri irdelenmiş ve görüşlerine ve kaynak kişilerde bulunan dövme resimlerine yer verilmiştir, dövmenin bedende yeri ve sanat üzerine yansıma çalışması yapılmıştır.

1.5.3 Kişisel Görüşme

Aslan, D. N. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Akdoğan, 30.06.2017

Aslan H. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Ofis 30.06.2017

Çoban, H. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Akdoğan, 30.06.2017

Düzgören, R. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Akdoğan, 30.06.2017

Hazar, V. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Akdoğan, 30.06.2017

Kılıç, M. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Akdoğan, 30.06.2017

Kurt, Y. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Akdoğan, 30.06.2017

Türkoğlu, Ő. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Taşlıca 30.06.2017

Yılmaz, M. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Taşlıca, 29.06.2017

Yılmaz, H. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Taşlıca, 29.06.2017

II. BÖLÜM

2. GELENEKSEL DÖVMENİN YAPILIŞ NEDENLERİ VE YAPIM TEKNİKLERİ

2.1 Geleneksel Dövme nin Yapılış Nedenleri

Geleneksel dövme, Kadıoğlu (1996: 224)'e göre “Dövme motifleri mezar taşlarından, dokumalara, mimariden işleme tekniklerine kadar uzanan ve hemen hepsinde dinsel, büyüsel, mitolojik; sosyal ve cinsel statü, aşiret işareti niteliği taşıyan motiflerin benzerlerini bulmak mümkündür. Bu motiflerin kişiyi hastalıktan, nazardan, kötü ruhlardan koruduğuna; güzellik ve yiğitlik getirdiğine olan inanç halen devam etmektedir”

Hazar (2006:293)'a göre, geleneksel dövme Şamanizm, Totanizm, Budizm, Manihenizm ve Zerdüşlük gibi inanışların izlerini taşır. Yukarı Asya Şamanizmi ve Ananizmi ile Totenizmi diğer soylardakinden oldukça farklıdır.

Tanju (1969:251-254-255)'a göre Şamanizm tamamen Türkik inançlarının en eskisidir. Günümüzde Sibirya'da hala kullanılan bir inançtır. Türkiklerin Ob Ugriyan köküne bağlı gruplar, Türk şamanlığının kaynağını teşkil eder. Türkik şamanizmi, esası, folklor, efsane ve masallardan doğmuş; yüksek felsefeye varmış olan bir inançtır. İnsanın iç dünyası ile dış dünyası arasında bir bağ olduğuna, uykunun ölüm, ölümün uyku olduğuna inanılır. Bu inanca göre kainat üç dünyadan oluşur. Yukarı dünya (Boğa,) orta dünya (cennet), aşağı dünya (hakiki dünya) bir nevi cehennemdir. Güneş Ana Tanrı, Ay da Ana Tanrı olduğu gibi diğer birçok hayvanlar ve varlıklar arasında önemli yer tutar. Bunlara da tapınırlar. Ebekuşağı(Gök kuşağı) da bu anlatılan dünyaya geçiş kapısıdır.

Kızıltepe alan çalışmasında, görüşülen birçok kadının vücudunda güneş ve ay motifi dövmelerle karşılaşılmıştır. Tiryakioğlu (1963:12)'na göre, Totanizm ana düşünceleri totem, mana ve tabudur. Başlıca ayin ve törenler menfi ve müsbet tapınmadan ibarettir. Totem aynı zamanda klanın bütün üyelerinin taşıdıkları ve bunların hepsini birleştiren isim ve imdir. Durkeim'in dediği gibi totem; bir grubun arması hem gerçek bir armasıdır ki bunun hanedan armaları ile olan benzerliği çoğu zaman göze çarpmıştır. “Kimi zaman bu simgenin resminin yapıldığı; kimi zaman da kana bulandıktan sonra direklerle evlerinin üzerine resmedildiği görülmüştür. Totemin gösteren şekil çoğu zaman dövme biçiminde beden üzerine basıldığı gibi yaşayan bir

kimsenin klanının toplantısından önce kişinin bedenine ya da cesedinin gömülmesinden önce ölünün bedeni üzerine resmedildiği olur

Tanju (1969:254)'e göre üç türlü totem vardır.

1. Nesilden nesile devam eden kabile totemi,
2. Kabilenin erkek ve kadınlarına bağlı totemi,
3. Babadan veya anadan, çocuğa tevarüs edebilen ve edemeyen fertler totemi. Bu inanişaya örnekle;

Challege (1998:12)'e göre, herhangi bir kabileyeye bağlı bir fert totemine yakınlık temini için, ya onun resmini yapmak, derisinin içine girmek, maskesini takmak veya vücuduna döğmeler işleyerek muayyen totemi ifade etmesi gerekir. Durkheim'e göre "totem her şeyden önce bir isim ve imdir".

Hazar (2006:297)'a göre, Kadioğlu (1996:224)'na göre, ve Yenipınar ve Tunç, (2013:25)'a göre, Kızıltepe de dövme yapılış nedenleri;

- Güzel görünmek, Süslenmek, erkeklerin beğenisini kazanmak, evliliğe hazırlanmak
- Şans ve baht açıklığı, evlenebilmek,
- Kuma gelmemesi, çocuk doğurmak,
- Küçükken nazardan korunmak, hasta olmamak ve uzun ömürlü olmak,
- Elinin bereketli olması,
- Yılan sokmaması ve ayağının uğurlu gelmesi.
- Dinsel büyüsel kökene,
- Boy, soy, oymak, oba, aşiret, cemaat ve aile simgesi (kadın ve erkek),
- Bir aşirete olan bağlılığa yani bir anlamda damga niteliği oluşuna
- Hastalıktan ve nazardan korunma
- Uğur ve tılsım niteliği bulunma
- Kişiyi, olayı, hatırayı canlı tutmak (kadın ve erkek)

- Kısmetin açılması,
- Karşı cinse, evliliğe hazır olduğu mesajını vermek, ilgisini çekmek (kadın ve erkek)
- Erkeğini elinde tutmak, güçlü sevgi ve aşk göstergesi
- Akrep ve yılan sokmasına karşı tılsım (kadın ve erkek)
- Geç yaşlardaki ağrı ve sızılardan kurtulmak(kadınlarda)
- Cinsiyet rollerinde belirleyici olmak (kadın ve erkeklerde)
- Güçlü kuvvetli ve etkileyici olmak (erkeklerde)
- Güçlü sevgi ve aşk göstergesi (erkeklerde)
- Bolluk, bereket (erkeklerde)
- Göç çadır geleneksel yaşam simgeleri
- Sevdiği cereni gönlünde yaşatmak
- Keklik gibi seken, tez canlı olmak
- Ayağının uğurlu gelmesi, elinin bereketli olması,
- Çocuklarının sağlıklı yaşaması, düşükten korunmak, uzun ömürlü olmak
- Nazar kötü güçlere karşı tılsım (kadın ve erkek)
- Baş tacı olmak, erkek çocuk doğurmak, soyun boyun devamını sağlamak, bu inanişle;
- Üstüne kuma gelmesini önlemek, bu sebebe istinaden;
- Güzel ve çekici görünmek, bu inanişle;
- Sağlıklı ve uzun ömürlü olmak (kadın ve erkek),

Hazar, Yenipınar ve Tunç'un görüşlerine sıklıkla yer verilmesinin nedeni Kızıltepe'de alan çalışması yapmalarındandır. Bölgede yaşayan kadınlarla yüz yüze yapılan görüşmeler geleneksel dövme yapılış nedenlerinin inanç temelli olduğunu göstermiştir.

Hazar (2006:297)'a göre, Kızıltepe'de yaşayan erkeklerin çoğunluğunun hangi aşirete ait olduğunun bilinmesi için alınlarının şakak tarafına ve burnun ucuna çocuğunun ölmemesi için dövme yaptırdığı da bilinmektedir. Çocuklarda ise ölmesin diye işaret parmağı ile başparmağın arasındaki perdeye üç nokta şeklinde bir motif işlenmektedir. Kadınların dövme yaptırma nedenleri erkeklere göre çoğunlukta ve çeşitlidir, aynı amaçla yapılan dövmeler kadın erkek olarak belirtilmiştir.

Yenipınar ve Tunç (2013:75-82)'a göre, Kızıltepe'de yaşayan yetmiş beş yaşındaki ailesi Suriye'den gelen Hanime Kудay dövme yapmayı Araplardan öğrenmiş. "Dövme muska gibiydi, insana derman oluyor" diye kendi çocuklarının yüzlerine başlarına kötü bir şey gelmesin, ölmesinler diye dövme yapmış. Elindeki nakış diye bahsettiği dövmeleri on iki yaşında, iki iğne kullanılarak yapılmıştır. Kızıltepe Derik mahallesinde yaşayan yetmiş sekiz yaşında Kürt kökenli Makbule Badıllı dövmelerini o dönem moda olduğu için on yaşında yaptırmış. Dövme yapımında yedi iğne kullanılmış. Dövmelerini üç kız kardeş birlikte yaptırmışlar. Kızıltepe'de yaşayan yetmiş dört yaşındaki Arap kökenli Ferha Aydın ise ilk dövmesini sekiz yaşında yaptırmış. Sonradan çocuğu olması için beline irice yuvarlak bel dövmesi yaptırmıştır. Dövme yapımında dört iğne kullanılmıştır. Kızıltepe Alakuş köyünde yaşayan yetmiş altı yaşındaki Kürt kökenli Sero (Zehra) Yusufoglu elinin içinde bulunan üç noktalı dövmesini on yaşında üstüne kuma gelmesin diye yaptırmış. Yaşlılar beyaz tenlilerin nazara gelmemesi için salık verirmiş, elinin içindeki üç noktalı dövmesi işe yaramış üstüne kuma gelmemiştir. Kızıltepe Alakuş köyünde yaşayan Kürt kökenli yetmiş beş yaşındaki Gülçin Yusufoglu'nun yüzündeki dövmesini beş yaşında iken halasının işlediğini söylemiştir. Sekiz yaşında ve on iki yaşlarında kendi isteğiyle süslenmek amaçlı ellerine dövme yaptırmış olduğu bilgisini vermiştir. Dövmelerinin ona uğur getirdiğine inanmaktadır. Artık bu gelenek terk edilmeye başlandığı için çocuklarına dövme yaptırmalarını dile getirmiştir. Dövme yapımında üç iğne kullanılmıştır. Bir önceki kuşakta dövme yoğunluğunun fazla olduğunu annesini örnek vererek belirtmiştir. Kızıltepe Alakuş köyünde yaşayan kürt kökenli yetmiş altı yaşındaki Sero (Zarif) Yusufoglu, dövmelerini on yaşındayken güzel görünmek amacıyla on iki kız arkadaş birlikte Karaçilere yaptırdığından bahsetmiştir. Kendi annesinde dövmelerinin olduğu ve dövmelerinin üç iğne kullanılarak yapıldığını belirtmiştir. Kızıltepe'de yaşayan Kürt kökenli yetmiş beş

yaşındaki Hino Aydın dövmelelerini on yaşında evleneceği eşine güzel görünmek için yaptırdığını, annesi ve anneannesinde dövmelelerinin olduğunu belirtmiştir. Dövmelelerinin yapımında dört iğne kullanılmıştır.

Kızıltepe Taşlıca Mahallesi Muhtarı Mehmet Yılmaz ile dövme üzerine yapılan söyleşide annesi merhum Abda Yılmaz'ın yöredeki kadınlara dövme yaptırdığından söz edildi. Annesinin el ayak yüz bölgelerinde çok sayıda dövmesinin olduğundan ve dövmelelerini kendisinin yaptırdığını belirtmiştir. Şarabi aşiretindeki ve annesinin aşireti olan Harp Aşiretine mensup çoğu kadının süslenme maksatlı dövme yaptırdığından ve onların makyajı, ruju, pudrası dövmelelerinin olduğunu söylemiştir (M. Yılmaz, sözlü görüşme, 30 Haziran, 2017).

Kızıltepe Taşlıca Mahallesi Muhtarı Mehmet Yılmaz'ın eşi Hatice Yılmaz ile yapılan görüşmede vücudunda bulunan dövmeleleri on iki yaşında yine makyaj maksatlı ve eşinin onu çok sevmesi niyetiyle sonbaharda yaptırdığını söylemiştir (H. Yılmaz, sözlü görüşme, 30 Haziran, 2017).

Kızıltepe Akdoğan mahallesinde yaşayan Suriye Ruhman Aşiretinden Abda Yılmaz'ın kardeşi arap kökenli yetmiş beş yaşındaki Hanse Çoban ile yapılan görüşmede dövmelelerin güzellik için 5-6 yaşlarında yapıldığını söylemiştir (H. Çoban, sözlü görüşme, 29 Haziran, 2017).

Kızıltepe Akdoğan mahallesinde yaşayan yetmiş altı yaşında Suriye Harp Aşiretinden Arap kökenli Rıfa Düzgören ile yapmış olduğumuz görüşmede dövmelelerini on yaşında süs için yaptırdığını söylemiştir. (R. Düzgören, sözlü görüşme, 29 Haziran, 2017).

Kızıltepe Ofis mahallesinde yaşayan yetmiş sekiz yaşında Suriye Harp Aşiretinden Arap kökenli Hedle Aslan 20 yaşlarında evlenmeden önce ellerine dövmelelerini kendisi yapmıştır. Yüzündeki dövmeleleri moda uyararak arkadaşlarıyla birlikte süs için makyaj niyetine yaptırdığını belirtmiştir (H. Aslan, sözlü görüşme, 29 Haziran 2017).

Kızıltepe Taşlıca mahallesinde yaşayan yetmiş beş yaşında Suriye Begari Aşiretinden Arap kökenli Şemse Türkoğlu ile yapılan görüşmede dövmelelerini on sekiz yaşında evlenme çağında yaptırmış. Ayrıca herkes gibi moda uydüğünü ve güzel görünmek için dövme yaptırdığını belirtmiştir. Çocuklarında dövme bulunmadığından

bahsetmiştir. Dövme yapımında dört iğne kullanılmıştır (Ş. Türkoğlu sözlü görüşme, 29 Haziran, 2017).

Kızıltepe Akdoğan mahallesinde yaşayan seksen bir yaşında Suriye Harp Aşiretinden Arap kökenli Yazı Kurt ile yapılan görüşmede dövmelerini küçükken hatırlamadığı bir yaşta yapıldığını söylemiştir. Ayrıca beş kardeşinde dövmelerinin olduğundan bahsetmiştir. Kendi çocuklarında dövme yoktur (Y. Kurt, sözlü görüşme, 29 Haziran, 2017).

Kızıltepe Akdoğan mahallesinde yaşayan seksen yaşında Suriye Harp Aşiretinden Arap kökenli Düriye Nur Aslan ile yapılan görüşmede dövmeleri on üç yaşında, sonbaharda süslenmek, güzel görünmek için yaptırmış. Dövme yapımında üç iğne kullanıldığından bahsetmiştir. (D. N. Aslan, sözlü görüşme, 29 Haziran, 2017).

Geleneksel dövme yapımındaki nedenlere bakıldığında, sosyal statü, hastalıktan korunma, uğurlu sayılması, süslenme amaçlı, güç kazanmak bunun gibi birçok inanış ve duyguyu yansıttığı görülmektedir. Günümüzde dövme yapımı hala devam etmektedir; ancak eski işaretler ve inanç kaygılarıyla yapılmadığı bilinmektedir. Dövmelerin şekillerini yaptıran kişilerin isteğine ve beğenisine göre vücutlarına uygulandığı görülmektedir. Kadınlarda ilgi çekme güzel görünme erkeklerde ise güçlü ve çekici görünme odaklıdır.

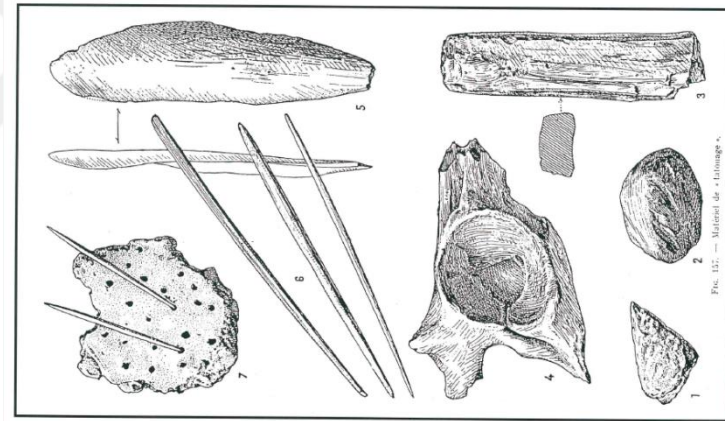
Kızıltepe Akdoğan mahallesinde yaşayan doksan iki yaşında Suriye Harp Aşiretinden Arap kökenli Vata Hazar ile yapılan görüşmede dövmeleri 5-6 yaşlarında annesinin isteği üzerine yapılmıştır. Aşirette kadınlarının çoğunluğunda dövme olmasından dolayı geleneğin devamı açısından, Vata Hazar'a da dövme işlenmesi istenmiştir. Beş kardeşinde de dövme olduğu söylenmiştir. Vata Hazar'ın çocuklarında dövme olmadığı tespit edilmiştir (V. Hazar, sözlü görüşme, 29 Haziran, 2017).

2.2 Geleneksel Dövmenin Yapım Teknikleri

Kızıltepe Taşlıca Mahallesi muhtarı Mehmet Yılmaz ile yapılan detaylı görüşmede, bölgede yaşayan özellikle yaşlı kadınlar arasında Geleneksel dövmenin yaygın görüldüğünü söylemiştir. Bölgede annesi Abda Yılmaz'ın hem kendi hem de yöredeki kadınların dövmelerini yaptığını belirtmiştir. Mehmet Yılmaz kendisinin şahit olduğu dövme yapımından ve annesinin anlatımlarından bahsetmiştir. Dövme

yapımında kız çocuğu dünyaya getirmiş annenin sütü, lamba isi ve toz haline getirilmiş kurumuş nar kabuğunun karıştırılıp merhem haline getirildiğinden ve merhemın mayalanması için kısa bir süre bekletildiğinden bahsetmiştir. İsteğe bağlı sayıda kullanılan iğneler ipe bağlanır ve renklendirilmek için kullanıma hazır hale getirilmiştir. Önce iğnenin merheme batırıldığını, sonra iğneyle teni döverek merhemın bedene geçmesini sağlandığını anlatmıştır. Dövmede kullanılan bu merhem (boya) kemiğe kadar işler ve ömür boyu kalıcı hale gelir” demiştir. “Dövme yapılırken erkek çocuğunun sütünün kullanılmamasının nedeninin erkek çocuğunun sütünün katı ve yağlı olduğu için kullanılmadığını” söylemiştir. Kız çocuğunun sütü ince olduğu için kullanıldığından bahsetmiştir (M. Yılmaz, sözlü görüşme, 30 Haziran, 2017).

Gilbert (2000:10)’a göre, Avrupa’da yapılan çeşitli arkeolojik kazılarda üst Palolitik dönemde (10000-39800 MÖ) muhtemelen Dövme yapılımda kullanılan kilden yapılmış ilkel dövme aletler “şekil 49” bulunmuştur.

Şekil 49 İlkel Dövme aletleri

2.2.1 Dikenli Dövme Tekniği

Can, İ. (1991)’e göre, kemik külü, is veya buğday sapı külü iyice öğütülüp pudra haline getirilir, sığır, koç veya koyun ödü katılarak mürekkep yapılır. Kol uzunluğunda kuru ince bir dal veya çubuk bir yere sabitlenir, diğer uçuna keçi boynuzu ağacının dikenini yada kirpinin dikenini bağlanmaktadır. Dövme yapılacak alana dikenli tarafile vuruşlar yapılarak deri kanatılır ve mürekkep derinin altına geçecek şekilde sürülür. Yara iyileştikten sonra yeşil renkte dövme motifi oluşmaktadır. Günümüzde geleneksel dikenli dövme yönteminin kalan tek temsilcisi ise 97 yaşındaki Filipinler’de yaşayan Apo Whang-Od’dur. Kollarını ve göğsünü geleneksel

dövmelerle kaplanmış olan yaşlı bir kadın, bir çubuk ucuna yerleştirilmiş dikenli mürekkebe batırıp cilt üzerini delerek vuruşlar yapmakta ve deseni kalıcı hale getirmektedir “şekil 50”. Apo Whang-Od dövmenin kalıcılığını “öldükten sonra dahi kimse sizden dövmenizi alamaz” sözleriyle anlatmaktadır.

Şekil 50 Dikenli dövme tekniği

2005 yılında, Peruda 1600 yıllık, Moche mummyası bulunmuştur. Kadın bir senatöre ait olan mumya üzerindeki dövmelerin keskin bir iğne veya kaktüs sırtı ile derinin altına gömülmüş kömür pigmenti kullanarak elde edildiğini bildirilmektedir²⁸

Şekil 51 Moche mummyası dövmesi I

Şaman geleneğine göre gömülmüş olan mummyanın mezar odasında birçok mücevher, çok sayıda silah, ok uçları bulunmuştur. Dövme motifleri sofistike geometrik tasarımlar, örümcekler, yayın balığı, yılan, yengeç ve efsanevi canavar gibi yaratıkları içermektedir²⁹ “şekil 52”.

Şekil 52 Moche mummyası dövmesi II

²⁸ Detaylı bilgi için, <http://news.nationalgeographic.com/news/2006/05/mummy-peru.html>;’e bakınız

²⁹ Detaylı bilgi için, <http://www.ancient-origins.net/news-history-archaeology/ancient-peruvian-queen-mummy-and-her-sacrifice-victims-undergo-dna-analysis-020850>’ bakınız

2.2.2 Tüy Tekniği

Şekil 53 Tüy tekniği

Güneydoğu Anadolu yöresinde kullanılan tekniklerden biridir. Herhangi bir kümes hayvanının tüyünün ucuna iğne iplikle bağlanır. Kız çocuğu doğum yapmış anne sütü, isle karıştırılır (Hazar, 2006:302). Bu karışıma batırılan, kalem gibi kullanılan tüy ile motif bedene çizilir. Tüye bağlanmış iğne önce karışıma batırılır, sonra çizilen alan iğne ile dövülerek bedene nakşedilmektedir.

2.2.3 Rus Tekniği

Bulut (2002:47)'a göre diğer bir teknik, açılan yarıklara barut, kibrit ve güherçile içeren karışımları yayarak ateşlemektir. Yanan deride hiçbir zaman çıkmayan mavi bir yanık izi oluşmaktadır. Hazar (2006:302)'a göre, Rus mafya üyeleri hapisaneyken ellerine dört duvar arasında olduklarını anlatan beş nokta veya ihbarcı olmadıklarını anlatan ve görmedim, duymadım, konuşmadım anlamına gelen üç nokta dövme yapma şeklindedir.

2.2.4 Pasifik Yerlileri veya Eskimo Tekniği

Kadıoğlu (1996:222)'na göre, deri iğneyle delindikten sonra, ise bulanmış bir iplik deriye geçirilerek, boya deri altına yerleştirilir. Hazar (2006:302)'a göre Pasifik yerlilerinin kullandığı, çapa biçiminde bir çubuğun üzerine başka bir çubukla çekiçleme vurma yöntemi ile uygulanmaktadır.

2.2.5 Toz Tekniği

Hazar (2006:302)'a göre Dövme yapmada isin yanı sıra kül, çivit, antimuan tozu, kibrit tozu, güherçile, kavrulup dövülmüş kemik tozu, çini mürekkebi, susam

yağı, çeşitli bitki özleri, safran, hayvan ödü ve kına katkı maddesi olarak kullanılmaktadır.

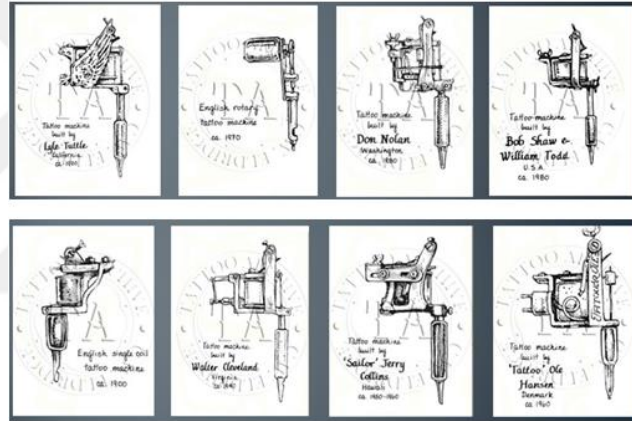
2.2.6 Japon Tekniği

Hazar (2006:301)'a göre, çok canlı renklerle ejderha resimlerinin işlendiği dövme şeklidir.

2.2.7 Hapishane veya Askeriye Tekniği

Hazar (2006:301)'a göre, iğneye ip sarıp boyaya daldırarak derinin alt yüzeyine işleme yöntemiyle dövme yapma tekniğidir.

Günümüzde dövme yapımında kullanılan ilk elektrikli dövme makinesinin 1890'lı yıllarda kullanılmaya başlanıldığı belirtilmektedir.

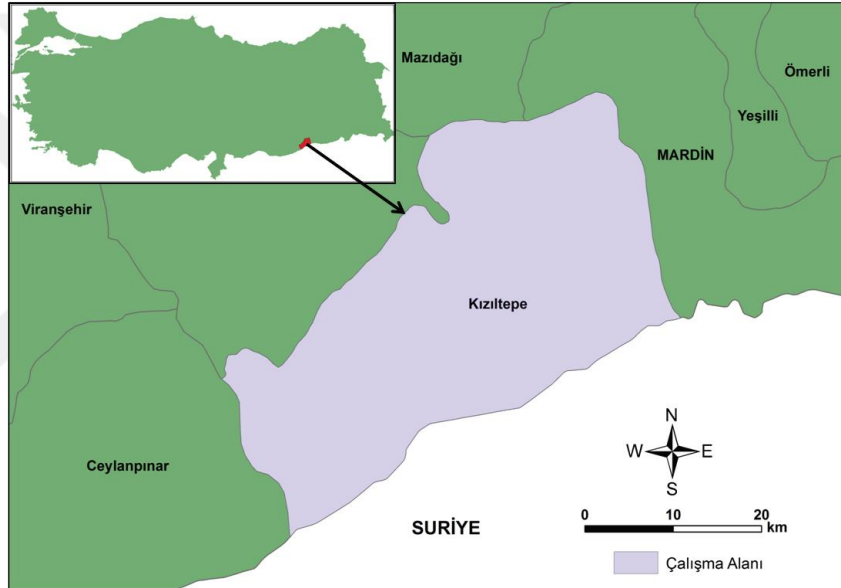
Şekil 54 Dövme yapımında kullanılan aletler

III. BÖLÜM

3. MARDİN KIZILTEPE'DE TESPİT EDİLEN GELENEKSEL DÖVME MOTİFLERİ

Türkiye’de geleneksel beden dövme sanatının en yoğun olarak uygulandığı ve en iyi örneklerin görüleceği yerin, eski uygarlıkların beşiğinde yer alan Güneydoğu Anadolu Bölgesi olduğu kabul edilmektedir. Çoruhlu (2015:51)’ya göre, Güneydoğuda özellikle Mardin Kızıltepe’de dövme yaptıran dekkak (erkek) ve dekkakelerin (kadınların) yaptığı dövmeler (dek/dak) yaygın olarak eşi tarafından sevineceği ve talihli olacağı inancı amacıyla yapıldığı belirtilmektedir.

3.1 Mardin-Kızıltepe Hakkında Genel Bilgiler

Şekil 55 Pilot bölge kızıltepe ilçesinin konumu

Kültürel miras bakımından oldukça zengin birikimi olan bölgenin özelliği, tezin araştırma bulgularına ulaşılmasında etkili olmuştur.³⁰ Coğrafi konumu itibariyle Türkiye’nin güneydoğusunda yer alan bu bölge; batıda Akdeniz Bölgesi, doğuda ve kuzeyde Doğu Anadolu Bölgesi, güneyde Suriye ve Irak Devletleriyle komşudur.³¹ Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde bulunan önemli kentler; Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak’tır. Bu kentler dışındaki yerleşim alanları genelde küçüktür. Dağ etekleri ve akarsu boylarında yoğunlaşan yerleşim alanlarında, doğal yapıya uygun, sarı taş ve kerpiç ev kullanımı

³⁰ Detaylı bilgi için, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/33/1676/17878.pdf>’e bakınız.

³¹ Detaylı bilgi için, <http://www.kiziltepe.gov.tr/cografı-durum>’a bakınız

oldukça yaygındır. Özellikle küçük yerleşim alanlarında yoğun olarak uygulanan Geleneksel dövme motiflerinde, bölgenin zengin tarihsel ve kültürel izlerini görmek mümkündür.

Bu bölge; Yukarı Mezopotamya'da olup Fırat ve Dicle sularıyla beslenen verimli topraklarda inançların yeşerdiği, farklı dilden ve dinden insanların barış içinde yaşadığı yerdir. 1517'de Osmanlı topraklarına katılmış, (Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi) Artuklular döneminde çarşı, han, hamam, cami ve medreseleriyle önemli ve zengin bir yerleşme olmasına rağmen, sürekli yağma ve savaşlar nedeniyle Osmanlıların eline yıkıntı durumunda bir köy olarak geçmiştir. 1931 yılında "Kızıltepe" ismi ile İlçe statüsüne kavuşmuştur.³²

Tez alan araştırmasında, eski adı Koçhisar veya Düneysir olan Kızıltepe ilçesi, araştırma bölgesi olarak seçilmiştir. Kızıltepe İlçesi, Mardin ilinin batısında yer alır ve Mardin kent merkezine yaklaşık 27 km uzaklıktadır. İlçenin doğusunda Mardin-Merkez, batısında Derik ve Ceylanpınar, kuzeyinde Mazıdağı ilçeleri ile idari sınırı olan Kızıltepe ilçesinin güneyinde Türkiye-Suriye siyasi sınırı yer almaktadır.

Kızıltepe İlçesi, ortaçağ ve özellikle Artuklular döneminde, Diyarbakır-Musul yolu üzerindeki en önemli ticaret merkezlerinden biridir. Günümüze kadar ayakta kalan tarihi hazineleri arasında Artuklu ihtişamını yansıtan Ulu Camii, Taşköprü, Tarassut Kulesi, Şahkullubey Kümbeti, Harzem Harabeleri sayılabilir.

Şekil 56 Mardin Kızıltepe Taşlıca mahallesi, Suriye sınırı
Fotograf: Selma Gençel, 30 Haziran 2017 Taşlıca mah. Kızıltepe, Mardin

³² Detaylı bilgi için <http://www.mardinkulturturizm.gov.tr/TR,56496/kiziltepe-ilcesi.html>' e bakınız

İlçeye bağlı 6 belde belediyesi, 159 mahalle ve 70 mezra bulunmaktadır. Toplam alanı 1.426 km² olan ilçe, yerleşmeye müsait araziye sahip olması nedeniyle nüfusu bugün yaklaşık 250 bin kişiye ulaşmıştır. Büyük kısmı ovalık ve düz alanlardan, çok az bir kısmı ise dağlık ve yüksek kesimlerden oluşmaktadır. Güneydoğu Anadolu step iklimi hâkim olup, yazları kurak ve sıcak, kışları ise yer yer kar yağışlı ve soğuktur. Ekonomisi büyük oranda tarıma dayalı olan ilçe halkı en önemli geçim kaynağını çiftçilikten ve hayvancılıktan sağlamaktadır. Toprak nadasa bırakılmadan tekrar ekilebilmesi için ekinlerin sapları yakılmış, tarlalar yeniden sürülüp Pamuk dikimi için hazırlanmaktadır. Uçsuz bucaksız verimli Mezopotamya topraklarında 3 dönem ekim yapıldığı söylenmektedir (M. Yılmaz, Sözlü görüşme, 30 Haziran 2017).

Şekil 57 Uçsuz bucaksız bereketli Mezopotamya toprakları
Fotograf: Selma Gençel, 29 Haziran 2017, Taşlıca Mah. Kızıltepe, Mardin

Alan çalışmasında Mardin Kızıltepe Akdoğan Mahallesi ve Taşlıca mahallelerinden resimler bölgenin kültürel yapısını anlatmaktadır. Mardin'in büyük şehir olması nedeniyle eskiden köy olan küçük yerleşim yerleri mahalle olarak belirtilmiştir. Elde edilen bilgiler doğrultusunda, Kızıltepe'den 10-15 km uzaklıktaki köylerin yaşam tarzları ilçeden ve şehirden farklılık göstermektedir. Bölgede köy isimlerinin eskiden beri Kürtçe isimleri kullanılması nedeniyle tabelalar hem Kürtçe hem de Türkçe yazılmıştır.

Şekil 58 Akdoğan köyü/Akdoğan mahallesi
Fotograf: Selma Gençel, 29 Haziran 2017, Taşlıca mah. Kızıltepe, Mardin

Kızıltepe'nin içinde çok katlı binalar yer alırken köylerde şimdiki mahalleler tek katlı, çatısız kerpiç evlerden ibarettir. Evin avlusundaki yataklar bölgenin sıcak ve kurak geçmesi nedeniyle dışarıda uyuma zorunluluğundan kaynaklanmaktadır. Hava sıcaklığının yaz aylarında 45-50 dereceyi bulduğundan bahsedilmektedir. Kerpiç ev kışın sıcak yazın serin olduğu için tercih edilmektedir. Her evin bahçesinde ekmek ve yemek yapımında kullanılan ocaklar vardır. Dövme için gerekli iş her daim mevcuttur.

Şekil 59 Kızıltepe Akdoğan mahallesi ev örneği I
Fotograf: Selma Gençel, 29 Haziran 2017, Taşlıca mah. Kızıltepe, Mardin

Taşlıca ve Akdoğan Köyleri-Mahalleleri Suriye sınırında yer aldığı için, yapılan araştırmalar bölge halkının etnik kimliğinin çeşitliliğini bize göstermektedir.

Görüşme sağlanan çoğu kadın; Arap kökenli ancak biz Arap Türküüz; diye kendilerini ifade etmişlerdir. Peygamberin savaş yaptığı dönemde Peygamberle birlikte savaşa katılmış aşiretlerinden, gururla söz etmektedirler.

Şekil 60 Muhtar Mehmet Yılmaz'la görüşme
Fotograf: Ziya Gençel, 30 Haziran 2017 Taşlıca mah. Kızıltepe, Mardin

30 Haziran 2017 tarihinde yapılan alan çalışmasında Mardin Kızıltepe, Taşlıca Mahallesi muhtarı Mehmet Yılmaz'la dövme üzerine söyleşi yapılmıştır. Arap kökenli olduğunu, atalarının Suriye'den Türkiye'ye yerleştiğini 31 Aralık 2016 tarihinde vefat eden mahallenin ileri gelen ve hatırı sayılan kadınlarından biri olan annesi Apta Yılmaz'ın yöredeki kadınların ve annesinin kendi dövmesini nasıl yaptığını anlattı. “Dövme yapılma zamanının bahar ve sonbahar da olduğunu, öncelikle dövme yapılacak motifin belirlendiğini, sonrasında yeni kız çocuğu doğum yapmış kadının sütü, ocakta yemek yaparken kullandıkları tencerelerin altında oluşan is ve kurumuş nar kabuğunu döverek karıştırarak merhem haine getirilir. Daha sonra dövme yapılacak desenin dövme yapılacak bölgeye çizildiğini, sonrasında belirli sayıda (2,3,4,5,7) iğne bir arada iple bağlanır. İple bağlanan iğne önce dövme mürekkebine (merhem kıvamındaki karışım) batırılıp çizim yapılan motif kanayacak şekilde vuruşlarla dövülerek merheme batırma ve iğne vuruşu yapılarak motif çizimi tamamlanmaktadır. Kan ve mürekkep birbirine karışır. Dövme yapıldıktan sonra dövme yapılan bölge bir gün enfeksiyon kapmaması için yıkanmamaktadır. Birkaç gün acısı olur, şişer yara olur daha sonra kabuklaşan yara iyileşir ve dövme motifi ömür boyu silinmeden kalıcı hale gelir” (M. Yılmaz, sözlü görüşme 30 Haziran 2017). Dövme tarihine bakıldığında 3000 yıllık kurganlarda çıkan cesetlerde dövme motifleri görüldüğü için ölümden sonra bile insanların dövmesi varlığını sürdürmektedir. Ölümden sonra bile vücudunda taşıdığı dövme motifi anlatmak istediklerini nesilden nesile aktarabilmektedir. Muhtar Mehmet Yılmazla yaptığımız görüşmede elimde bulunan dövme ile ilgili kitabı gösterdim. Kitaba bakarken sadece dövme

motifleri görülen el ayak çekimi yapılmış kişiyi görünce duygulandı, “Bu benim annem” dedi, şaşırdım “Ben annemi dövmelelerinden tanırım; dedi” (M. Yılmaz, sözlü görüşme 30 Haziran 2017).

Şekil 61 H. Yılmaz'ın güneş motifli dövmesi
Fotograf: Selma Gençel, 29 Haziran 2017 Taşlıca mah. Kızıltepe, Mardin

Muhtar Mehmet Yılmaz'ın 50 yaşındaki eşi Hatice Yılmaz, 12 yaşında elindeki Güneş motifli dövmesini ve diğerlerini kendisi yapmış. Burnundaki hızmasını, kulaklarını da kendi delmiş. Geleneksel yöntemlerle yaptığı dövmelelerini çok seviyormuş. Dövmelelerini 1 iğne kullanarak nakış gibi yapmış. Dövme yapınca bir gün yıkamamış, dövme yaptığı yer yara olmuş şişmiş, sonra yara olan bölge kabuk bağlamış, kabuk kalkınca dövme motifleri ortaya çıkmış. İki elinde, yüzünde ve ayağında nokta şeklinde dövmeleleri var. Dövmesinin kalıcı olduğunu biliyormuş. Ancak daha sonra yüzündekileri istememiş ve limon tuzu ile ova ova çıkarmaya çalışmış (H. Yılmaz, Sözlü Görüşme, 30 Haziran 2017).

3.2 Kızıltepe'de Geleneksel Dövme Motiflerinin Görüldüğü Yerler ve Anlamları

Mardin İli, Kızıltepe İlçesinde Geleneksel dövme motiflerinin anlamları kişiden kişiye göre değişmektedir. Güneydoğu Anadolu yöresinde, insan bedenine yapılan dövme yerleri cinsiyete göre değişiklik göstermektedir. Hazar, (2006:302)'e göre erkeklerde daha çok ellerde, “isme'l-bikar” denilen burun, çene, elmacık kemikleri üzerinde birer nokta şeklinde yapılmaktadır. Bayanlarda ise, ellerde,

parmaklarda, kollarda, ayaklarda, alınlarda, çenelerde, dudaklarda, bileklerde, yanaklarda ve çene altından göğüslere kadar yapıldığı görülmektedir.

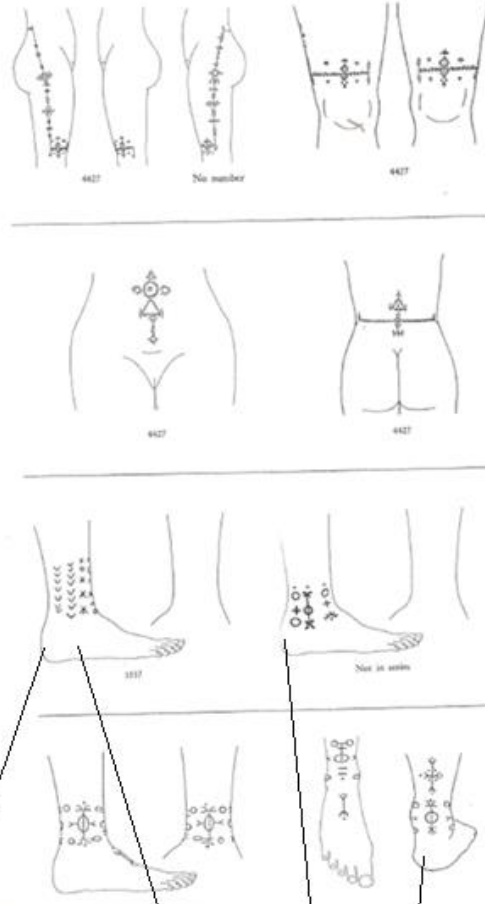

Şekil 62 Hayat ağacı motifi dövmesi
Fotoğraf: Yenipınar, Tunç. (2013:220)

Şekil 63 Bilekte ve yüzde dövme motifleri
Fotoğraf: Selma GENÇEL, 30 Haziran 2017, Taşlıca mah. Kızıltepe, Mardin

GILBER (2000:152)'e göre Türkmen ve Yezidi kadınlarında dövmenin görüldüğü yerler “şekil 74”.

Şekil 64 Türkmen ve yezidi kadınlarında dövmenin görüldüğü yerler

Fotograf: 1 ve 2. Abiç, (2011:33, 66)

Fotograf 3: Selma Gençel, 30 Haziran 2017, Taşlıca mah. Kızıltepe, Mardin

Mardin Kızıltepe’de yapılan alan araştırmasında kadınların daha çok yüzlerine, boyunlarından iki göğüs arasına ve ellerinden dirseklerine kadar dövme yaptırdıkları gözlemlenmiş, ancak bacağın üstünden kalçaya kadar dövmeyle rastlanılmamıştır.

El üstünde tarak motifi, güneş işareti ve kalp motifleri, yüzük ve orta parmakta ise küçük bir artı işareti ile üç nokta resmedilmiştir “şekil 65”.

Şekil 65 Elde üzerinde dövmesi motifleri
Fotoğraf: Selma GENÇEL, 30 Haziran 2017, Taşlıca mah. Kızıltepe, Mardin

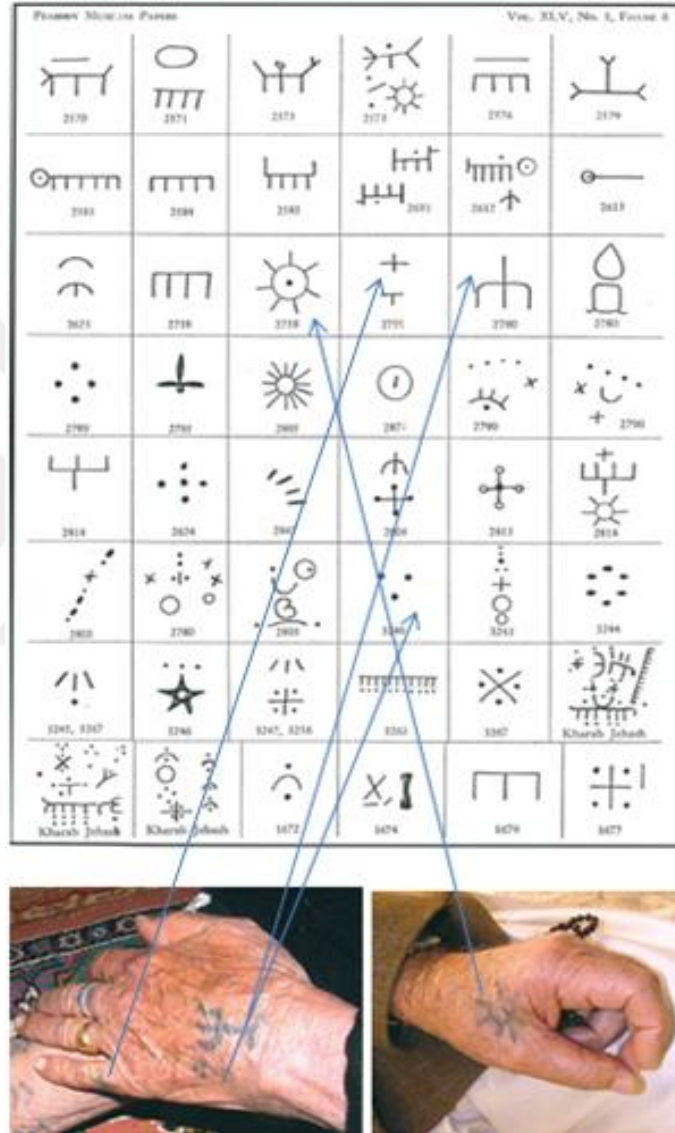
Şekil 66 Bilek üzerinde dövme motifleri
Fotoğraf: Selma GENÇEL, 30 Haziran 2017, Taşlıca mah. Kızıltepe, Mardin

Şekil 67 El ve Göğüs üzerinde dövme motifleri
Fotoğraf: Abiç, S. (2011:53)

GILBER (2000:148)'e göre Türkmen ve Yezidi erkeklerinin kullandığı dövme motifleri “şekil 68”de görülmektedir.

Mardin Kızıltepe’de yaptığımız alan çalışmasında erkeklerde kullanıldığı öne sürülen desenlerin bir kısmının da kadınlar tarafından da kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Şekil 68 Mardin Kızıltepe kadın ve erkek dövmeleri ile karşılaştırılması
Fotograf 1: (Gilbert, S. 2000:148), Abiç, 2011:35, 41)

Dövme coğrafyası aşiretlerin yayılış sahasına göre Bağdat, Suriye ve Muş üçgeni arasındaki bölgeyi kapsamaktadır. Yöredeki birçok aşiret, bu dövme motiflerini kullanmaktadır. Hazar (2006:297)'a göre oval ve düz çizgiler ile noktalar olumlu imaj bırakırken çapraz, köşeli ve vevine işaretler olumsuzluklara karşı tepkidir. Artı, haç,

yıldız, güneş ve oval şekiller ise dinî bir duygu telkin etmektedir. Dövmelerdeki yılan, boğa, kuş, kartal, inek, geyik, ceren, birbirine sarılı çift yılan, daire halka halhal, nokta, üçgen, sekizgen, kare, ikiye bölünmüş dörtgen, içinde yuvarlak noktaları olan geometrik şekillerin hemen tümü şu veya bu şekilde Ana Tanrıçayı kutsadığı inanılmaktadır. Dolayısıyla hayat kaynağı olan annenin doğurganlığını, döl bereketini, kadın rahmini, anne karnına düşen spermin yumurtayı döllemesini, ceninin gelişim evrelerini ve nihayetinde hayat ve ölümü imgelemektedir.”

Şekil 69 Yüzde dövme motifleri

Fotoğraf: Selma GENÇEL, 30 Haziran 2017, Akdoğan mah. Kızıltepe, Mardin

Arap kadınlarının dudaklarında da dövme bulunmaktadır. Bulut (2002:54)’a göre alt dudak dövmesini yalnız Arap kadınlarının yaptığı görülmektedir. Kadın dudaklarındaki yoğun dövmelere dair çeşitli rivayetler söz konusudur. Bir rivayete göre, İslam öncesi zamanlarda Mekke pazarında bir erkeğin bir kadını zorla öpmesini protesto eden kadınlar, dudaklarını boyamışlar ve dudak dövmesi böylece başlamıştır. Bir başka rivayette de dövmenin utanç belgesi olarak yapıldığı anlatılmaktadır. Günah ve ceza gibi kavramları ile dillendirilen bu gibi dini yorum yüzünden dövmelerini sevmeyen asit gibi tehlikeli maddelerle bunları yok etmeye çalışan birçok kişi saptanmıştır. Yapılan alan araştırmasında bazı kadınlar dövmelerini küçükken yaptırdıklarını ancak günah olduğunu bilmediklerini, şimdi pişman olduklarını ve limon tuzu ile ovarak silmek istediklerini ancak başarılı olamadıklarını söylemişlerdir.

Fırat (2017:146)'a göre, Mardin de rastlanılan ana dövme motifler “şekil 70”de görülmektedir.

Şekil 70 Mardin de rastlanılan ana dövme motifleri

3.2.1 Hayat Ağacı Motifi

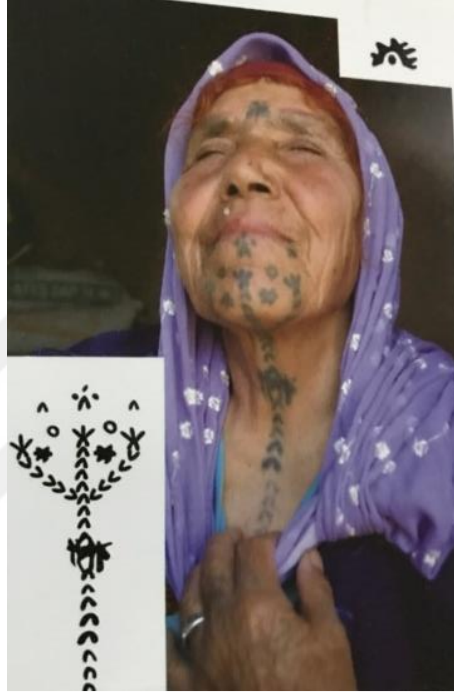

Şekil 71 Hayat Ağacı Motifi

Kadınlarda boyundan göğse inen Hayat Ağacı motifinin Ana Tanrıça inanişından kaynaklandığı bilinmektedir. Bulut (2002:301)'e göre hayat kaynağı annenin doğurganlığını, ceninin gelişim evrelerini ve nihayet hayat ile ölümü imgelemektedir. Yaşam kaynağını, sonsuz yaşam isteğini simgelemektedirler. Hayat ağacı motifi yaşamı ve ölümsüzlüğü ifade eder toprağın derinliklerinden gelip göğe yükselir, gökle yeri bağlamaktadır.

Ersoy (2007:23)'e göre mitolojiye göre ağaçlar tanrıların ve özellikle orman perilerinin meskenleri olarak görülmektedir.

Yenipınar ve Tunç (2013:216)'a göre Altay yaratılış destanında, hayat ağacının, dokuz dalı vardır. Gök Ağacı ya da Hayat Ağacı ismiyle anılmaktadır. Ağacın bir yanında Güneş, diğer yanında Ay bulunurdu. Güneydoğu geleneksel dövmelerinde Hayat ağacı, güneş Ay motiflerine sıkça rastlanılmaktadır.

Şekil 72 Hayat ağacı motifi dövmesi I
Fotograf : Yenipınar ve Tunç (2013:217)

Tanju (1969:253)'ya göre, Kozmik ağaç altın dağda gökle yer arasında oturan Tanrı Bayülkene kadar yükselir. Onun doğduğu yer dünyanın Göbek Dağı'nın bulunduğu yerdir. Türklerde 9 Cennet, 9 Tanrı, 9 ağaç vardır.

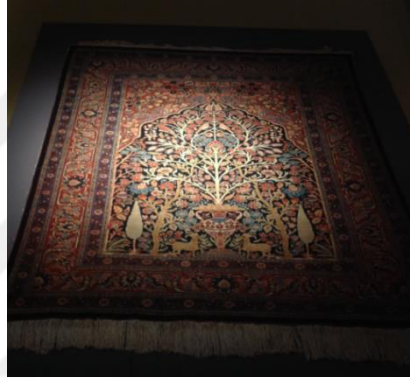
Erbek (2002)'e göre, şimdiye kadar ele geçen en ilginç dokuma, Pazırık kurganlarında bulunan keçe halı üzerinde "*seferden dönen soylu atlı ve elinde hayat ağacı tutan bir tanrıca figürüne rastlanılmıştır*" Keçe, 4.5 x 6.5 metre boyutlarında ve muhtemelen duvara asılmak için yapılmış bir halıdır³³. 1 metreden daha büyük

³³ Detaylı bilgi için [http://arkeofili.com/dunyanin-en-eski-halisi-pazirik-halisinin-dovmeli-sahipleri-inceleniyor/16 Mart 2017](http://arkeofili.com/dunyanin-en-eski-halisi-pazirik-halisinin-dovmeli-sahipleri-inceleniyor/16%20Mart%202017)'e bakınız

dikilmiş figürler de dâhil olmak üzere, çok renkli bir applike ile süslenmiş, kaliteli renkli keçeden dikilmektedir.

Şekil 73 Pazırık keçesi üzerinde hayat ağacı motifi

Şekil 74 Halı üzerinde hayat ağacı motifi

Fotoğraf : Selma GENÇEL, 23 Mayıs 2017 Halı Müzesi , Bakü, Azerbaycan

Türk Selçuklu tabaklarında hayat ağacı motiflerine oldukça fazla yer verilmiştir.

Şekil 75 12. YY. Selçuklu seramik tabaklarında hayat ağacı motifi
Fotoğraf: Bilgili, (2014:106)

Bilgili (2014:106)'ye göre, insan başlı başına bir evrendir ve ters dönmüş bir ağaçtır. Bu ağacın kökleri yukarıda dal ve yaprakları ise aşağıdadır. Ayaklar bu ağacın

derinliklere inen kökleridir. İnsan ayaklarıyla yeryüzüne, gövdesiyle atmosfere, kafasıyla gök semavat olmak üzere üç kozmik tabakayla temas halindedir.

Şekil 76 El üzerinde hayat ağacı motifi

Mardin Kızıltepe’de hayat ağacı motifine, kadınların ellerinde ve boyundan göğse kadar inen bölgelerinde sıkça rastlanılmaktadır.

Şekil 77 Hayat ağacı motifi dövmesi I

Fotoğraf : Şebnem Eraş, (Atlas Dergisi, Bulut, 2002:36)

Şekil 78 Hayat ağacı motifi dövmesi II
Fotograf: Yenipınar ve Tunç, (2013:219)

3.2.2 Güneş Motifi

Şekil 79 Alında güneş motifi

Güneş antik kültürlerin çoğunda Tanrı olarak kabul edilmiş ve genellikle altın bir disk şeklinde tasvir edilmiştir. Yenipınar ve Tunç (2013:208-209)'a göre eski Türkler, İlâhi güçleri gökte aramakta ve onların göğün katlarında olduğuna inanmışlardır. Yeri ve göğü aydınlatan “Güneş Tanrısı” yedinci katta, altıncı katta ise “Ay Tanrısı” ya da “Ay Ata” oturmaktadır. Gök Kubbenin tepesindeki kutup yıldızı Gök Tanrının makamı sayılmıştır. Güneş ve ayın arasında duran kimse aydınlığın en üst aşamasında olup Kün-ay sembolüdür.

Abiç (2011:101)'e göre, “Güneş motifi farklı dinlerde tek tanrı (monotaistlik) sembolüdür. Çeşitli dinlerde doğaüstü güçlere sahip olduklarına inanılan kişiler,

azizler, peygamberler baş çevrelerinde ya da bedenleri etrafında ışık hareleri ile tasvir edilmişlerdir". Kızıltepe, Boğaziye Köyünde elinde ve kolunda güneş motifini olan Vefta Gündüz "Günümü aydınlatmak için, vücudum güneş kadar ışık saçsın yaşadığım köye" demiştir.

Şekil 80 Alında güneş kursu

Fotoğraf: Selma GENÇEL, 30 Haziran 2017, Akdoğan mah., Kızıltepe, Mardin

Şekil 81 Bilekte güneş motifi

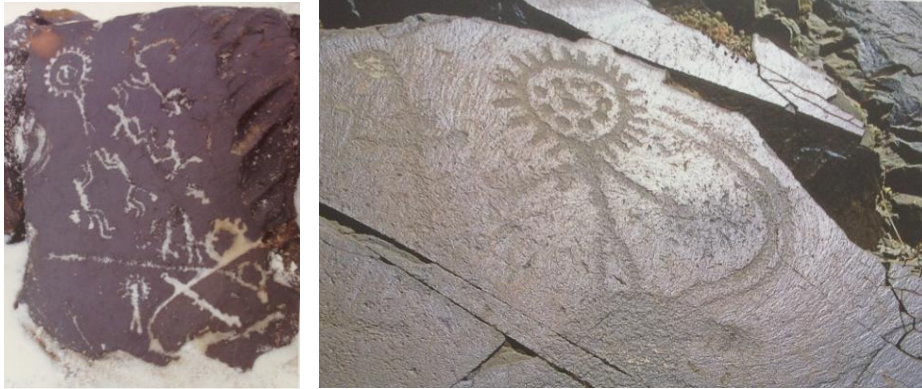
Fotoğraf: Selma Gençel, 30 Haziran 2017, Taşlıca mah., Kızıltepe, Mardin

Esin (2004:60)'e göre, Orta Asya'da ve ilk Türklerde güneş ve yıldız motifleri hem tematik hem de ikonografik bakımdan birbiriyle eş anlamlı sayılmıştır. Güneş ve kutup yıldızı aynı ölçüde Gök kubbeye hakim sayılmaktaydı. Bu nedenle olsa gerek yalnız Cheou değil orta Asya'da da Güneş ve Yıldız piktogramları birbirine benzer, ancak boy farkı ve bir işaretle ayırt edilmektedir.

Şekil 82 Alında güneş kursu
Fotoğraf: Selma Gençel, 30 Haziran 2017, Taşlıca mah. , Kızıltepe, Mardin

Somuncuoğlu (2008:28)'na göre, Saymalıtaş'ta birbirine bağlı dünyaları, bu dünya çiftlerinin de birbirine bağlanmasını anlatan bin tür galaksi resmi ve bu galaksi içinde dolanan çengel boynuzlu keçi ya da keçi kılığında kozmik yolculuğa çıkmış şamanları resimleri olduğu ifade edilmektedir. “Kimi akademisyenler gözlük biçimli bu şekilleri, güneşe tapınma kültürünün simgeleri olarak görürler. Ayrıca Tamgalı Say'daki kaya resimlerinde daire çizimlerinin insan figürleriyle kullanılmasından hareketle, başkalaşım yoluyla başka dünyalara geçiş fikrine ulaştırmaktadır.”

Şekil 83 Kaya üzerinde güneş adam motifi
Somuncuoğlu'na (2008:310-362)

Rusya Novosibirsk Üniversitesi arkeologları Sergey Alkin ve ekibi, Sibirya'nın Zabaykal Bölgesi'nde Lergi Nehri yakınlarında yaklaşık 4 bin yıllık kayalar üzerine çizilmiş şekillere rastlamışlar. Tunç Çağı'na ait olduğu

belirlenen Şekillerin yaklaşık 4 bin yıl önce çizilmiş petrogrifler olduğu düşünülmektedir.

Şekil 84 Güneş adam figürlü geyikli taş
(Somoncuoğlu: 169) Moholistan Arhangay

Almatı'ya 170 km mesafede bulunan Yedi Su Bölgesinde “Damgalı Vadi” anlamına gelen Tamgalı Say'da gücünü gökyüzünden alan ve güneş ışınlarıyla taçlanan bir ‘Hakan’ önünde dans eden insanlar kaya resminde görülmektedir. Bu Şekildeki görüntü insanların organize olduğu ve devlet fikrinin oluştuğunun göstergesi olarak düşünülmektedir.

Ozlaşma kavramının, Ateş Kültü'nden doğduğu ve gerçek olduğu meydandadır. Bu kavramı Güneş kültüne ait kutsama töreninde rastlanmaktadır.

Şekil 85 Güneş kültüne ait ozlaşan insanlar

Tarcan (2003:150)'a göre, Oz tamgası öbür dünyaya geçerek orada teşekkül etme(metamorfoz), oluşum gözlenmektedir. Alevilerimizde grup halinde eksenleri

etrafında dönerek göğe yükselirler, “Ozlaşırılar... saz şairlerine de sazları ile CANları OZlaştırarak Tanrıya eriştirirler. Bu nedenle saz şairlerine OZ/AN denir. Saz bağlama kutsaldır, yere konmaz duvara asılır ve bağlama dinlenirken konuşulmaz. 8. Binde kaya resmi olarak gördüğümüz bu dünya görüşü, gelenek halinde kesintisiz günümüze kadar Mevlevi ve Alevilerimizle gelmiştir.

24 Mayıs 2017 tarihinde Gobustan açıklıhava müzesini gezerken kaya üzerine binlerce yıl önce çizilmiş şekillerde güneş motifine rastladım. Rehberimiz bu resimde ölmüş olan bir insanı kayık içinde güneşe doğru götürüldüğünü söyledi.

Şekil 86 Taş üzerinde Güneş motifi I
Fotoğraf: Selma Gençel, 25 Mayıs 2017 Gobustan , Bakü, Azarbaycan

Şekil 87 Taş üzerinde Güneş motifi II
Fotoğraf: Selma Gençel, 25 Mayıs 2017, Bakü, Azarbaycan

Şekil 88 Taş üzerinde Güneş motifi III
Fotograf: Taştaki Türkler Somuncuoğlu(2008:254)

Yenipınar ve Tunç (2013:212)'a göre, erkeklerin sağ şakaklarında dokuz noktayla yapılmış güneş motifi, onu taşıyanın her daim sağduyulu, akıllı ve zeki olacağına, ahirette yanmayacağına işaret olduğuna inanılmaktadır. Çok rastlanan güneş ve ay motifleri yaşam kaynağını, sonsuz yaşam isteğini simgelemektedirler.

Şekil 89 Şakakta güneş kursu Şekil 90 Güneş kursu "Cherchensky Adamı"

Aradan binlerce yıl geçmesine rağmen Güneş kursu motifi ve motifin yapıldığı yerin değişmediği görülmektedir "şekil 89-90".

3.2.3 Ay Motifi

Şekil 91 Ay motifi

Yenipınar ve Tunç (2013:212)'a göre, Mardin Kızıltepeli kadınlar ayın şavkı kadar vücuduna aydınlık güzellik, yansısın diye ay motifli dövme yaptırdıklarını söylemişlerdir. Hazar (2006:299)'a göre, Mezopotamya insanı geceleri kendisine rehberlik eden yıldızı, ay dedeyi, küçük büyük takımyıldızlarını stilize halini dövme olarak bedenlerine işlemişlerdir. Ay yaşam kaynağını ve sonsuz yaşam isteğini simgelemektedir.

Mardin Kızıltepe'de kadınların ve erkekler ellerinde ayaklarında bilek içinde ay motifini sıkça kullandıkları gözlemlenmiştir. Yenipınar ve Tunç (2013:210)'a göre, Ay motifine el ve ayak bileklerinde çok sayıda C harfi şeklinde ve hilal biçimlidir. Abiç (2011:46)'e göre, Ay motifi, daha çok el, alın ve parmaklarda rastlanılan bir motiftir.

Kadıoğlu (1996:224)'na göre Ay motifine Güneydoğu Anadolu bölgesi dışında da "1994 yılında Çankırı'da bir Türkmen köyünde yapılan çalışmada, 50-55 yaşları civarındaki kadınlarda, burnun üst kısmı ve alnın ortasında bulunan ay-yıldız motifi şeklinde dövmelere rastlanılmıştır".

Güneşten aldığı ışınları yansıtan, hareketleri, birbirini izleyen değişik fazlar şeklinde olan Ay sürekli yer değiştiren bir bağımsızlık sembolüdür. Aydınlatığı geceler dişi olup, daima yarınlara gebe olarak kabul edilmişlerdir. Ayın simge olarak önemi onun kadın yaşamını denetlediği dönemin bir kalıntısı olduğuna inanılmaktadır.

Ersoy (2007:59-63)'a göre bir ay tanrıçası olan Leto, kuğu şekline girerek Artemis ve Apollon'u doğurmuş, daha sonra Artemis annesinin yerini almış ve ikiz kardeşi Apollon ile bugün gökyüzünde saklambaç oynar gibi birbirini kovalayıp, biri

batarken diğeri yeryüzünü aydınlatıyormuş. Ay aynı zamanda büyü işiyle uğraşan kadınlar için birinin gönlünü çalmakta kullanılan güçlü bir silahmış. Ay'ın kadın yaşamına etkisinden bir diğeri ise, Anadolu geleneksel kadın başlıklarındaki para, ayna ve pullar, ay tanrıçalarının ve ayın sembolü olmasıdır.

Şekil 92 Ayın sembolü türk kadın başlıkları

Ersoy (2007:60)'a göre Ay eski çağlardan bu yana başlıca zaman sembollerinden biri olmuştur. İlk takvimler ayın hareketleri izlenerek yapılmıştır.

Şekil 93 Ayın evreleri

Ayın bir başka özelliği yaşam devrelerini simgelemesidir. Önce doğar, sonra büyür bir süre ayakta kalır, sonra üç gün kaybolur ve birden tam parlaklığı ile yeniden doğar. Ayın şavkı döngü şeklinde devam etmektedir. Mardin Kızıltepe'de kadınların Ayın şavkıyla bütünleşip daima güzel ve parlak görünmek istemelerinin nedeni devamlılığının sürekli olmasındandır.

Yenipınar ve Tunç (2013:213)'a göre, Ayın döngüsü insanın doğal yaşamıyla doğrudan ilgilidir. Şanlıurfa ve Mardin illerinde de çiftçiler ekinlerini yeni ayda toprağa dikerler, kadınlar saçlarının çabuk uzaması için yeni ayda kestirirler, erkekler tırnaklarını ve sakallarını geç çıkması için dolunayda kestirirler Roma İmparatoru

Tiberyüs de saçlarını kestirirken titizlikle bu kurala uyarılmış, Yunanistan halk dilinde ayın dölütün (cenin) kaynağı olduğu ve dolunayda çiy damlasının en yüklü olduğu inancı yaygındır. Ersoy 2007:63)’a göre, “Çiçero’ya göre ay canlıların büyümesini sağlayan bir sıvı salgılamaktadır.

Şekil 94 El üzerinde ay motifi
Fotoğraf: Selma Gençel, 30 Haziran 2017, Taşlıca mah. Kızıltepe, Mardin

Şekil 95 Ayak bileğinde ay motifli dövme

Mardin Kızıltepe geleneksel dövmelerinde kullanılan ay motifli “şekil 94 ve 95” daha önceki dönemlerde sembol ve mühür olarak kullanılmıştır. Sırasıyla1. Chou devrine (MÖ 1028-281) ait kün-ay piktogramı imparator ve parlaklık simgesiydi 2. Yavuz Selim sikkesinde görülen mihrü mah (güneş, altı köşeli yıldız “şekil 96-2“) ve 3. Yavuz’un sancağındaki hilal’dir “şekil 96”.

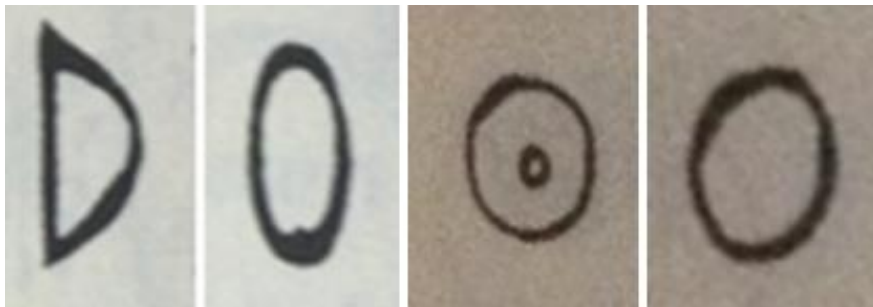
Şekil 96 Kün-ay- hilal ve ay motifleri

Esin (2004:59'e göre, gökyüzünde her daim parlayan astral motifler, o devirden bugüne proto-Türk, Türk ve akraba milletlerin simgeleri arasında yer almıştır. ...*Astral Tanruların alameti olmalarının dışında, devlet başkanlarının ve önemli şahısların da alameti olmuşlardır.*

Şekil 97 Yanakta ay motifli dövme
Fotoğraf: Selma Gençel, 30 Haziran 2017, Taşlıca mah. Kızıltepe, Mardin

Geleneksel dövme motifi olarak kullanılan hilal, Güneş veya yıldız işareti Türk milletinin Dünyaca tanınan simgeleridir. Orta Asya'da yaşayan proto- Türk olarak kabul edilen milletlerin, Türk, Selçuklu ve Osmanlı çoğu eserlerinde kullanılmıştır. Esin (2004:59)'e göre *bayrağımızdaki ay ve yıldızımıza benzeyen ve gökte gün ile ayın kavuşmasını temsil eden bir motif, MÖ I. Binyılda, Proto-Türk olarak bilinen Chouların {Zhou} (MÖ 1028-281) baş bayrağında görülmüyordu. Türklerin Gök ibadeti kozmolojisi içinde yer alan astral ikonografi de aynı derece zengindir ve o kadar köklüdür ki astral simgeler, piktogramlar ve tamga şekline kadar gelmiş, hatta Kök Türk yazısında ve fonogram olarak gözükürler. Ay ve ya okunan “şekil 98” fonogramlar ve piktogramlar Mardin Kızıltepe’de kadınların dövme olarak kullandıkları motiflerin aynısıdır “şekil 97-99”.*

Şekil 98 Ay ve ya okunan fonogramlar

Esin (2004:353)'e göre sırasıyla 1. ve 2. Orhun ve Yenisey bölgesinde VII. – VIII. yüzyılda taşa oyulan Türkçe yazılarda ay ve ya okunan fonogramları, 3. Chou devri güneş ve gün piktogramı, 4. Chou devri yıldız piktogramıdır.

Şekil 99 Güzde ay motifli döveme

Fotoğraf: Selma Gençel, 30 Haziran 2017, Taşlıca mah. Kızıltepe, Mardin

Bilgili (2014:119)'ye göre, Umay Ana ikonografisinin devamı niteliğinde olan Ay Tanrıçası figürü 12. Yüzyılda Türk Artuklu dönemi parası üzerinde görülmektedir (şekil 102). Türk mitolojisinde adı geçen Umay Ananın göksel karşılığı dişil olarak kabul edilen Ay ve Venüs'tür. Üç dilimli tacı bu paranın üzerindeki figürde de görülmektedir. Elleriyle Ay Tilgeni tutan kadın, Türk usulü bağdaş kurup oturmuştur

Şekil 100 Türk Artuklu dönemi parası üzerinde ay tilgeni tutan umay ana

Şekil 101 El üzerinde ay dövme motifi

3.2.4 Yıldız Motifi

Şekil 102 Çene üzerinde yıldız motifi

Yıldız motifi, genellikle kadınların elleri ve parmak üstünde, boyunda, yüzde görülmektedir. Erkeklerde el bilekleri ile şakaklarda görülmüştür. Abiç (2011:48)'e göre, Kadınlar gökyüzündeki binlerce yıldızın birkaçını ellerine yüzlerine çizip güzellik ve bereket dilerler. TRT belgesel, Gökyüzünden binlerce yıldızdan bir grup yıldız seçilir, güzel ve güzeli bulmak, bereket ve olumlu enerji dileğiyle işletilmektedir.

Şekil 103 Çenede yıldız motifi dövmesi
Fotoğraf: Selma Gençel, 30 Haziran 2017, Taşlıca mah. Kızıltepe, Mardin

Şamanlarda Yıldızlar kâinat çadırının pencereleridir. Kutup Yıldızına altın direk, altın çivi derler (Tanju, 1969:253). Türkler Orta Asya'dan göç ederken geceleri yön bulmak için yıldızlardan faydalanmışlardır. Daha sonra bu sembolü bayraklarda, halı ve kilimlerde, başlıklarında, takılarında motif olarak kullanmışlardır. Mezopotamya insanı belki de benzer sebeplerle geceleri kendisine rehberlik yapan, karanlıkta bile varlığını gösteren yıldızları dövme motifi olarak bedenlerine işlemişlerdir.

Şekil 104 Bilekte yıldız motifli dövme
Fotoğraf: Selma Gençel, 30 Haziran 2017, Taşlıca mah. Kızıltepe, Mardin

Şekil 105 El üzerinde yıldız dövmesi
Fotograf : Abiç (2011:92)

Tılsım olarak kullanılan beş köşeli yıldız, özel bir gizem sembolü olarak 5 elementin birleşim ve uyumunu sembolize eder. Ateş- İrade, Hava -Zeka, Su - Duygular, Toprak- madde alemi ve Esir, Ether ise, ruhun özelliği olarak plazma enerjisi gibi bir anlam bulur. Pisagor'a göre 5, insanın rakamıydı. Enerjetik hali ile birçok doktrine, ezoterizmde, simyada, törensel büyüde ve paganizm gibi sistemlerde, wicca ritüellerinde, majikal işlemlerde kullanılan sembol; aklın bütünlüğünü, ruhun krallığını, insan vücudunu simgelemektedir.

Şekil 106 Uygur Türk budist dervişin kolunda davut yıldızı dövmesi

Bilgili (2014:35)'e göre, Uygur Türk Budist Dervişin Kolunda Davut Yıldızı Dövmesi MS 6. yy), Kuzey Kafkasyada 7 kız kardeş-Ülker takım yıldızı petroglifi ve Altınordu Devleti Toktamış Kağan'a ait paradaki Türk Tatar Tamgası ve Türk Osmanlı Yeniçeri Başlığının üzerinde kullanılan Davut Yıldızı bize tarihin

derinliklerinde yıldız işaretinin Türk Halklarının ortak sembollerinden ayrılmadıklarını ve kültürümüzün DNA'larını koruduklarını göstermektedir.

Şekil 107 Uğurlu yıldız ve dudak da ömür çizgisi dövme örneği
Fotoğraf: Selma GENÇEL, 29 Haziran 2017, Akdoğan mah. Kızıltepe, Mardin

Kadınların dudaklarındaki dövmelelere dair çeşitli rivayetler söz konusudur. Hazar (2006:300)'e göre, islam öncesi zamanlarda Mekke pazarında bir erkeğin bir kadını zorla öpmesini protesto eden kadınlar, dudaklarını boyamışlar ve dudak dövmesi böylece başlamıştır.

3.2.5 Haç Motifi

Şekil 108 Haç motifi

Haç motifli dövme, renkleriyle birlikte uğurlu yön bildirdiğine, nazarı alıp belasını dört bir yana dağıtan paratoner işlevi görmektedir. Üçgen, beşgen (kutsal muhammes), altıgen, sekizgen ise kem gözlerin ışınlarını emip etkisini yok ettiğine inanılır. Ucu içe dönük okun deldiği daire/suvar/duvara/bilezik/halka motifi ise döllemenin bir göstergesi olarak doğurganlık ve bereketi simgeliyor.

Şekil 109 Ayak bileğinde haç motifi
Fotograf: Abiç (2011:84)

Bulut (2002: 46-54)'a göre, haç motifi, günümüzde Hıristiyanlığın bir simgesi diye bilinse de gerçekte bu motifin tarihi çok daha eskilere uzanıyor. Hıristiyan inanç biçimi doğmadan önce, Anadolu'da haç simgesi dövmesi, doğurganlığın ve bereketin simgesi olarak o günden bugüne, halen kadınlar tarafından yaptırılmaktadır. Kimi yerde yön bildirdiğine (pusula) olarak, bazılarına göre kâinatta bulunan hava, su, ateş, toprak dört elementi simgeliyor ve dünya ile ahireti, yer ile gök arasındaki bağı göstermektedir.

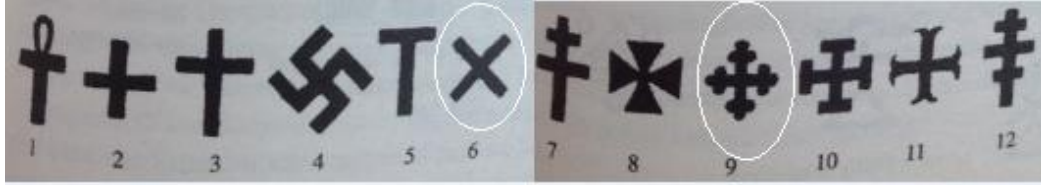
Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da örneklerine sıkça rastlanan, özellikle kadınların ayak ve bacaklarda, ellerinde, boyun ve göğüslerinde hatta yüzlerinde olan bu dövmeler nedeniyle kimse kimseyi ayıplamamış ve günah işledikleri düşünülmemiştir.

Şekil 110 OQ Damgaları

Tarcan (2003:146)'a göre, Ad-Ak Türkleri aynı zamanda OQ Türklerindedir. OQ tamgasıyla temsil edilmişlerdir. Geçmişte damga (im) olarak kullanılan bu işaret günümüzde halı, kilim, taşlarda kullanılmıştır. OQ Türkleri zamanla Hıristiyanlığı kabul edince bu damgayı kullanmaya devam etmişlerdir. OQ damgası yönetici, savaşçı oq/uma manasına gelmektedir. Ok uçu, ok bayrağı demek olan OQ kelimesini Latince de croce (kroce) şekline dönüşerek haç anlamında kullanılmıştır. Türkler göç

ettikleri yeni mekânlarda bu tamgayı kullanmışlardır. OZ tamgası gamalı haç /svastika olarak bilinmekte ve tanrıya erişmeyi temsil etmektedir. Tanrıya erişmek için gerekli şart, kısacası günahsız olma demektir. İlk ve esas anlamı budur. Aynı anlam, Astrofizik'te "Quantum" diye adlandırılır. Biz Anadolu Türkleri OO'lardanız.

Şekil 111 Haç motifleri

Yenipınar ve Tunç (2013:192-193)'a göre uçları çatal görünümlü ve araları noktalı çarpıların iki tarak arası noktalı makas biçimli motifler aidiyet, aşiret boy soy simgesi olarak kullanılan motiflerdir. Nazardan, kötü düşünce ve ruhlardan koruyuculuk sembolüdür Tarih önce inançlarda Ulu tanrının evreni ilk dört büyük kuvvet sayesinde idare ettiğine hac motifinin her bir kolunun bir elementi temsil ettiğine inanılırdı. Su-toprak-hava ve ateş evrendeki dört elementin simgelemektedir. Karenin; dört eşit kenarı ile zıt unsurlar arasında kozmik dengeyi sağlamaktadır.. İsa'nın ölümünden çok önceki, çok tanrılı dönemlerde haç kutsal işaret kabul edilmiştir. Maya ve Şaman Türklerinde mezar başlarına dikilen haç işareti ruhun tanrıya bir ok gibi hızlı kırk gün içinde ulaşması için dikilmiştir. Kültürümüzün bir parçası olan haç işareti bu nedenle halı ve kilimlerimizde sıkça kullanılmaktadır. Dünya Ahiret, yer, gök arasındaki bağlantıyı kurduğu düşünülür

Ersoy (2009:215)'a göre, dokuzuncu sırada görülen haç motifi yonca olarak adlandırılmaktadır "şekil 108". Bugün bile doğada dört yapraklı yonca bulmanın uğurlu ve bol şans getireceğine inanılmaktadır. Bogomilli kadının göğsündeki ve elindeki dövme ve Mardin Kızıltepe'de ayak bileğinde dövme motifi olarak görülmektedir.

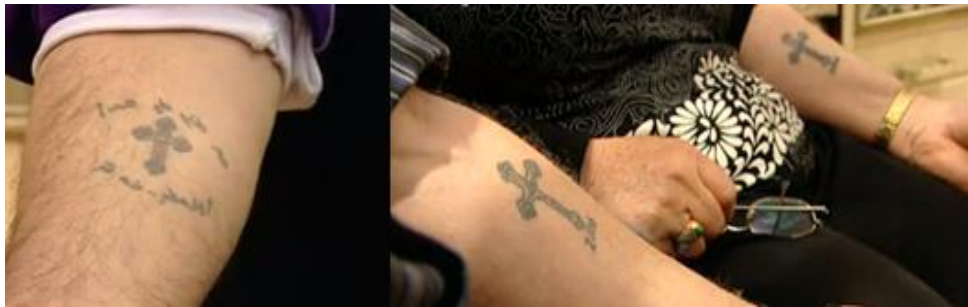

Şekil 112 el ve ayak bileğinde haç dövmesi motifi

Şekil 113 El ve ayak bileğinde haç motifi
Fotograf: Abiç (2011:91,57)

Mardin’de yaşayan Süryanilerin geleneğinde dövme olmamasına rağmen yaşanan bölgeden etkilenmişler ve Kudüs’e giden Süryaniler ziyaret işareti olarak bileklerine haç işareti yaptırmaktadırlar.

Şekil 114 Kudüs ziyareti işareti olarak yapılan haç işaretleri

Hazar (2002:206)’a göre, Galler Prensi 1862’de kutsal toprakları (Filistin’i) ziyaret edince koluna bir haç dövmesi yaptırmıştır.

Tarcan (1998:129)’ye göre "Hac şeklindeki Oq damgası, bazı yürük aşiretlerinin armaları olarak kullanılmaktadır. Dundarlı, Cavdarlı, Karahacılı,

Karakoyunlu, Yeşilyurt, Kınık ve Hayta gibi... Bir Van kiliminde, göbek motifi halinde bir Oq damgası Malta Haç'ı şeklinde görülmektedir.

Şekil 115 Göbek motifi halinde bir oq damgası kars halısı

Sivas Divriği Ulucami Halısı üzerindeki motif, 6-7.yy Doğu Türkistan Hotan duvar resmi ve 13. yy. Türk Selçuklu seramik tabaktaki kişinin yanağındaki dövme, ve Türk Uygur beyinin giydiği kaftan üzerindeki haç motifine Kızıltepe'de dövme olarak sıkça rastlanılmaktadır "şekil116".

Şekil 116 Halı, duvar resmi, seramik tabak ve kaftan üzerinde haç motifi

Eric Fromm'a göre; Semboller "Geleneksel Semboller", "Evrensel Semboller" ve "Rastlantısal Semboller" olarak incelenir. Geleneksel Semboller belirli bir Millete özgüdür ve zamanla gerçek anlamını yitirse bile, kuşaktan kuşağa aktarılır. (Semboller asla kaybolmaz fakat "Gerçek" anlamını yitirebilir.) Tıpkı Halı ve Kilim motiflerimizin anneden kıza aktarılması gibi.

Milletler bu semboller vasıtasıyla, kültürel bir bağ oluşturur ve bu bağ herkesi "Millet" olma anlamında da birleştirir. Aslında Sembol ve Tamgalar'ın "İşlevi" sanılanın aksine çok güçlüdür. Campbell'ın dediği gibi "Derin duygu merkezlerimize dokunur ve onları harekete geçirir".

Farklı zamanlarda ve farklı yüzeylerde haç motiflerinin örnekleri geçmişten günümüze haç motifin Türkler tarafından kullanıldığını belgelemektedir ”şekil 117”.

Şekil 117 Farklı yüzeylerde gamalı haç damgası

3.2.6 Halhal Motifi

Şekil 118 Halhal motifi

Hemen hemen birçok kadının ayak bileğinde bulunan halhal motifi süs takısı olarak yıllardır bölgede kullanılmış. Kadınlar ayak bileklerini güzel bir tabloya çevirmek için yaptırıyormuş. Abiç (2011:36)'e göre Nofa Çelik “Hayvanları otlatırken, tarlada buğday biçerken iş yaparken takılar kaybolduğu için sürekli bedenlerinde kalıcı olsun diye dövme yaptırıyorlarmış”. Yenipınar ve Tunç (2013:182)'a göre yazın bağ ve bahçede çalışan genç kızlar gerçek halhal, bileklik

tarak gibi süs eşyaları yerine dövme süslemeleri ile yetinirler. El ve ayak bileklerinde görülen halhal bileklik, tarak Şeklindeki dövmeler ss amaçlıdır. Dövme ss karşı cinse kendini fark ettirmenin dikkat Őekmenin gizemli ve kolay yoludur.

Şekil 119 Ayak bileğinde halhal motifi
Fotograf: Abić (2011:36)

Ersoy (2007:75)'a göre, Anadolu'da da *Halhal* diye adlandırılan takının Afrika'nın birćok ilkel topluluklarında, Hindistan'da ve Roma uygarlığında kadın ayağının hem estetik hem de cinsel Őekicilięi arttırmak ve göze batmasını sağlamak amacıyla bileğe Őeřitli bilezik zincirlerin takıldığı, bu âdetin Őok eski ve Őok yaygın olduğu bilinmektedir.

Şekil 120 Ayak bileğinde halhal motifi
Fotograf: Yenipınar ve Tunć (2013:241)

3.2.7 Orak Motifi

Şekil 121 Çenede orak motifi

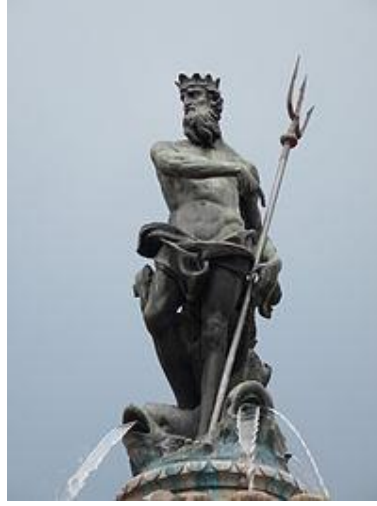
Dövme olarak kullanılan Orak Motifi Abiç (2011:50)'e göre, bereket, bolluk, çokluk ve olumluluğu anlatan kadının günlük işlerinde tarlada kullandığı bir araçtır. Bu motif halı ve kilimlerde yaba motifi olarak kullanılmaktadır.

Şekil 122 El üzerinde orak motifi
Fotograf: Abiç (2011:50)

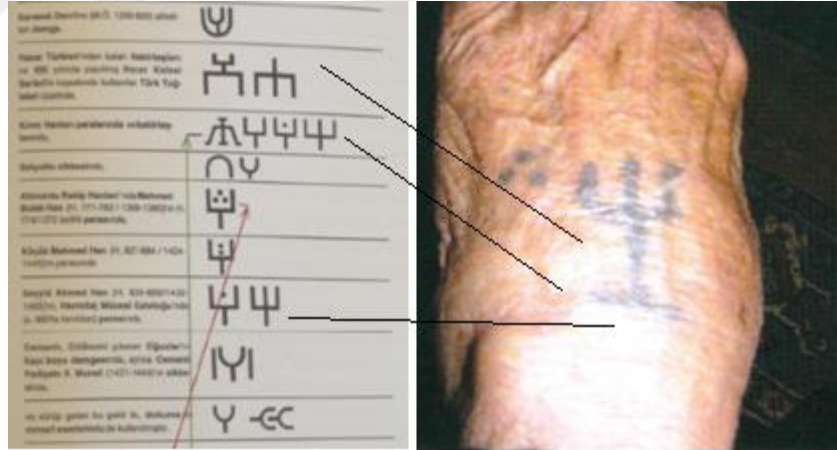
Yenipınar ve Tunç (2013:193)'a göre, yönü aşağıya dönük üç dişli yaba dövme motifi, yaşadığı hayatta mutlu olma isteği ve boya, soya aidiyet simgesi motifidir. Motifi Pozitif psikolojide –PSI, SAY “Güçlü Yönlere odaklanmak, bireyin mutluluğa erişme çabasını ifade eder. Üç dişli yaba olarak bilinen desen Eski Yunan da ruh sözcüğünü ifade eder ve Grek mitolojisinde denizler tanrısı Poseidon'un sembolüdür.³⁴

³⁴ Detaylı bilgi için; <https://www.tarihlisanat.com/poseidon/>'e bakınız

Şekil 123 Denizler tanrısı posedion

Orak motifi aşağıda tabloda sırasıyla belirtildiği üzere Hazar Türklerinden kalan Kabir Taşlarında ve 832 yılında yapılmış olan Hazar Kalesi Sarkel'in inşaatında kullanılan Türk Tuğlaları üzerinde, Kırım Hanları ve paralarında, kabir taşlarında, Seyyid Ahmet Han (H.835-869/1432-1465]'in Hermitaj Müzesi Kataloğunda s:860'ta tanıtılan para üzerinde de görülmektedir.

Şekil 124 Orak motifinin görüldüğü yerler

3.2.8 Çiçek Motifi

Şekil 125 Ayak bileğinde çiçek motifi

Çiçek motifi kadınların eline ve göğsüne konur ve konduğu yeri güzelleştirir. Abiç (2011:30)'a göre, başka kadınlara ve kendi vücuduna çiçek motifi dövmesi yapmış olan Kızıltepe Taşlıca mahallesinde yaşamış, Abda Yılmaz “çiçek motifinin kadın güzelliğine güzelli katmak için yaptığını söylemiş”. Baharla birlikte bereketli topraklarda bin bir çeşit çiçek açtığını, bunları bir kadının vücuduna yaparak kadın bedenini daha güzelleştirdiğini belirtmiştir. Kadınlar çiçek motifini her bir çiçeğin farklı problemlere iyi gelebileceğini düşünerek dertlerine derman, güzel ve çekici görünmek için yaptırılmış.

Şekil 126 El bileğinde çiçek mottifi

Şekil 127 Bosnalı kadın bileğinde çiçek motifi

Boğomil dinine mensup kadınlar ile Mardin Kızıltepe'de yaşamış merhum Abda Yılmaz'ın dövme motiflerinin benzerlikleri dikkat çekicidir. Emel Esin'e göre, Anadolu'daki 12 ve 14.yüzyıl mezar taşları ile Bosna'daki Bogomilcilere atfedilen 13-16.yy. mezar taşları arasında büyük benzerlik vardır. Balkan Yarımadası özellikle Bosna-Hersek Ortaçağda özellikle Slav ve Türk ırkından göçebelerin akın ettiği bir

yerd. Tokuz Oğuz, Türk-Hun, Peçenek, Kuman ve Kıpçak Türkleri 11.yüzyılda Bosna'da yaşamaktaydı.

Şekil 128 Abda Yılmaz'ın ayak bileğinde çiçek motifi
Fotograf: Abiç (2011:31)

Şekil 129 Çenede çiçek motifi
Fotograf: Selma GENÇEL, 29 Haziran 2017, Akdoğan mah. Kızıltepe, Mardin

3.2.9 Tarak Motifi

Şekil 130 Tarak motifi

Tarak motifine Kızıltepe’de yapılan alan çalışmasında görüşülen kadınların ellerinde sıkça rastlanılmıştır. Hazar (2006:299)’a göre kadınlığın güzellik simgesidir. Saça süs olarak takmak yerine ellere ve bileklere işlenmektedir. Kadınların el üstü ve ayak bileklerinde rastlanan tarak ve ayna şeklindedir.

Şekil 131 El üzerinde tarak motifi

Fotoğraf: Selma GENÇEL, 30 Haziran 2017, Taşlıca Mah., Kızıltepe, Mardin

Yenipınar, Tunç (2013:192)’a göre çarpı, iki tarak arası noktalı makas biçimli motifler aidiyet, aşiret boy soy simgesi olarak kullanılan motiflerdir.

Şekil 132 Ayak bileğinde tarak motifi
Fotoğraf: Abiç (2011:26)

Abiç (2011:26)'e göre saça süs olarak takılan tarağın dövme motifi olarak kullanılması estetik açıdan güzel görüldüğü için kadınlık ve güzellik simgesidir.

Şekil 133 Kolda tarak motifi
Fotoğraf: Selma GENÇEL, 29 Haziran 2017, Taşlıca Mah., Kızıltepe, Mardin

Şekil 134 El üzerinde tarak motifi

Fotoğraf: Selma GENÇEL, 29 Haziran 2017, Taşlıca Mah., Kızıltepe, Mardin

3.2.10 Başak Motifi

Şekil 135 Başak motifi

Alan çalışmasında kadınların ayak ve ellerinde başak motifine rastlanılmıştır. Süz amaçlı yapıldığı söylenilmiştir. Abiç (2011:40)'a göre başak motifi her kültürde bereket ve bolluğu sembolü olarak kullanılmaktadır. Yörede az rastlanan motif, yaptırın kişinin elinden bereket eksik olmasın, diye yapılmaktadır.

Şekil 136 El bileğinde başak motifi

Şekil 137 Ayak bileğinde başak motifi

Fotoğraf: Selma GENÇEL, 29 Haziran 2017, Taşlıca Mah., Kızıltepe, Mardin

Kızıltepe’de dövme olarak kullanılan başak motifi günümüzde hala bolluk ve bereket sembolü olarak çiftçinin bankası olan Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası’nın amblemi olarak 1867 yılından beri kullanılmaktadır³⁵.

Şekil 138 Ziraat Bankası Logosu

³⁵ Detaylı bilgi için <https://marka123.com/2012/12/03/ziraat-bankasi-amblesinde-bir-basak-basagin-icinde-harfler-gizli/>

3.2.11 Ceylan Motifi

Şekil 139 Ceylan motifi

Ceylan (Geyik) motifi, sevgi, güzellik ve masumiyetin simgesi olup, kadının erkeğe çekici gelmesi inancıyla yapılmaktadır. Abiç (2011:20)'e göre, evlilik hazırlığı yapan kızlar, evliliklerinin şans ve mutlu bir beraberlik getirmesi amacıyla cinsel yaşamı vurgulayan, bu motifi namahrem yerlerine, göğüs üzerine ve el üzerine yaptırmaktadır.

Şekil 140 Ayak ve el bileğinde ceylan motifi
(Yenişınar ve Tunç, 2013:142,202 - Abiç, 2011:23)

Ellerinde deforme olmuş ceylan motifi olan Vefta Nine, “motifleriyle uğurlu gelsin, girdiğim her eve, bana ceylanın zarıflığını versin” diye yaptırdığını belirtmiştir. (Abiç, 2011:101)

Şekil 141 El üzerinde ceylan motifi
Fotograf : Abiç (2011:21)

Yenipınar ve Tunç (2013:200)'a göre geyik sürüleri tıpkı insanoğlu gibi ailelerden oluşup su boylarını ve doğayı sever, aşiretler gibi hep birlikte yaşarlarmış. Kadınlar çevik ve sezgisi dışında hiçbir savunması olmayan ceylanı kendilerine benzetirmiş. Ceylan - gazal motifini göğüslerinin üzerine, genellikle kalpleri üzerine, dövme yaptırma nedenlerinin genç kızken, onların gözlerinin güzelliği, bakışlarının anlamlı, masum, ürkek ve savunmasız oluşu nedeniyle kendilerine benzedikleri düşünüp mutluluk ve şans getirmesi için yaptırıyorlarmış

Şekil 142 Kol üzerinde ceylan motifi
Fotograf: Yenipınar ve Tunç (2013:201)

Gülensoy (1998:14-19)'a göre, günümüzden 40 yıl öncesine kadar Urfa Mardin ovalarında ceylanlar sürüyle dolaşüyor, yörede çok sevilip evcil olarak

besleniyormuş. Ceylanpınarlılar evlerini ve ocağını ceylanın tılsımının koruyacağına inanırlarmış. Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde “alageyik”, “geyikli baba” gibi unsurların kökeni Orta Asya gelmektedir.

Diyarbakirli (1972:118)'ye göre, Altay Mitoloji ve destanlarında geyiğin önemli yer tuttuğu görülür. Geyik kutsal kaya resimlerinde piktogram, “Türk masal motifi” olarak günümüzde hala varlığını sürdürmektedir. “Efsanelere göre; Hunların atalarına, Maecotis geçitlerinde sihirli bir geyik yol göstermiştir. Bizans kaynaklarının naklettiği söylentilere göre Avrupa Hunlarının istila hamleleri bu olağan üstü olaydan sonra başlamıştır”. Bu efsaneler Hunların efsanelerine ışık tutmuş, İskitler arasında da yaygındır ve geyiğin özel bir yeri vardır.

Pazirik Kurganlarında bulunan Türk soylu Prenses mumyasının peruğunun üzerinde altından yapılmış geyik ve ceylanlar heykelcikleri görülmektedir³⁶. Alacahöyük kazısında İ.Ö. 3. binyıldan kalma Tunçtan yapılmış geyik heykeli bulunmuştur. Çatalhöyük'de yapılan kazıda geyik resmine rastlanılmıştır “şekil 143”. Ceylan motifi geçmişten günümüze kültürümüzde her daim yer almış ve bugün Kızıltepe'de geleneksel dövme motifi olarak kullanılmaktadır.

Şekil 143 Sırasıyla Pazırık, Alacahöyük ve Çatalhöyükte görülen ceylan motifleri

³⁶ Detaylı bilgi için <https://www.youtube.com/watch?v=-og2In0i0cY>'e bakınız

Şekil 144 Pazırık kurganında bulunan çinli prenses'in geyikli peruğu ve dövmesi

Prensesin tabutu bir çam ağacı türü olan Karaçam ağacının gövdesi oyularak yapılmıştı. Tabutun dış yüzeyi geyik ve kar leoparları tasvirleriyle simgelenmişti.

Şekil 145 Pazırık kurganlarında tabut üzerinde geyik motifleri

Mitolojik bir unsur olan geyik motifi göçler sonucunda Orta Asya'dan Anadolu'ya taşınan kültürel bir mirastır.⁴³ Anadolu'da anlatılan Alageyik Efsanesi, en önemli destanlardan biridir. Anadolu'daki diğer efsane Geyikli Baba Efsanesidir. Ankara-Çamlıdere'de anlatılan Cibilli Dede efsanesi bu anlatımlara eklenebilir. Geyik motifleri, çoğunlukla mezar ve türbelerin etrafında yoğunlaşmış, mitolojik unsur dini bir kimliğe bürünmüştür. Bazı evlerin duvarlarında ve türbelerde geyik boynuzları bulunmaktadır. Erbek (2002:)'e göre Bu durum, büyü ve nazara karşı savunmayla ilgilidir. Geyik motifi, sanatta ve mimaride de görülmektedir.”

⁴³Detaylı bilgi için,
http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt6/cilt6sayi27_pdf/mandaloglu_mehmet.pdf'e bakınız

Esin (2003: 192)'e göre, “Dağ tekesi ve geyik motifleri milattan önce bin yılda Avrasya’ da yaşayan bütün göçebe boyların başlıca ongunlarındandır.”...sigun geyik cinsi, Türklerde ölümsüzlüğün simgesi”

Dünyanın en eski yün dokuma halısı olarak kabul edilen Pazırık Halısında da ceylan motiflerine rastlanılmaktadır. Diyarbakirli (1972:118)' Halının iç kenarında birbirini takip ederek otlayan, hareket halinde 24 geyik figürü yer almaktadır.

Şekil 146 Pazırık halısında üzerinde ceylan motifi

Pazırık Halısı 183 x 200 cm boyutlarındadır. Radyokarbon testler, bu halının MÖ. 5. yüzyılda dokunmuş olduğunu göstermektedir. Halının “Türk Düğümü” olarak bilinen “Gördes Düğümü” ile dokunmuştur. 2500 yıl önce dokunan Pazırık halısı bize göçebe Türk toplumunun en kadar ileri düzeyde olduğu hakkında bilgi vermektedir.

Somuncuoğlu (2008:28-310)'na göre, Moğolistan Arhangay yakınlarında Türk kültür coğrafyasından başka yerde olmayan Geyikli taşlar, “şekil143” ölen kişinin geyik donuna girerek göklere yükselişini, öte dünyaya gidişini anlatmaktadır. Rusya Kemerova müzesinde buluna “grifon ismi verilen, kaya resimleri alanında birebir benzeşen bu armaların madenden yapılmış olması, ayrıca “geyikli taş” da görülen geyiklerle bire bir uyması kültürde sürekliliğini göstermek açısından büyük önem taşımaktadır.

Şekil 147 Sırasıyla geyikli taş ve
Fotoğraf: Somuncuoğlu (2008:72,310)

3.2.12 Şahmaran Motifi

Şekil 148 Ayak bileğinde şahmaran motifi I
Fotoğraf: Abiç (2011:23)

Şahmaran motifi Erkeklerin el bileklerinde görülüp üretkenliği temsil eder. Yenipınar, Tunç (2013:202,203), Kürtçe mar Arapçada hayye sözcükleri yılan anlamına gelmektedir. Kadınların ayak bileklerine işledikleri yılan dövme motifine mar denilmektedir. Yılan-mar dövme motifi; sağlık, şifa, uzun bir ömür, bolluk bereket sembolüdür. Bölgede sıkça görülen yılan (şahmar) sokmasına karşı koruyucu tılsım amaçlı yapılmıştır. Yılan yaşam, ölüm, sihir ve bilgeliği simgeler. Yılanların deri değiştirmesi, kuyrukları koptuğunda yenilenmesi uzun ve sağlıklı yaşamın sembolüdür. Mardin Müzesindeki Gırvanaz höyüğünde bulunmuş milattan önce üç binlere tarihlenen taş üzerinde Şahmaran motifi görülmüştür. Yörede Şahmeran adıyla

öyküler anlatılmakta ve ahşap baskılı kalıplar ile bez örtülerde, bakır, işlemeciliğinde yaşatılmaktadır.

Şekil 149 Bakır tepside ve taş üzerinde şahmaran motifi

Abiç (2011:23)'e göre şahmaran motifle ilgili konuşan çeçen teyze şahmaran'ın kırk ayağa sahip olmasından dolayı birçok işe koşmak, evinin işlerini iyi yapmak ve canı tez olmak manasına geldiğini söylemiştir.

Şekil 150 Ayak bileğinde şahmaran motifi II
Fotoğraf: Yenipınar, Tunç (2013:202) - Abiç (2011:23,37)

3.2.13 Akrep Motifi

Şekil 151 Akrep motifi

Dövmede kullanılan akrep motifi, Yenipınar ve Tunç (2013:204)'a göre, kahramanlık onur ve gurur motifidir. Kesin ölüm tehlikesi ile karşıya kalan akrep kuyruğundaki zehirle kendini sokarak öldürmesi gurur ve onur simgesi olarak görülmesinin nedenidir. Abiç (2011:24)'e göre, güçlü bir kadın olan Zeynep Açıl teyze gücüne biraz daha güç katması için kolunda akrep motifli dövme yaptırmış. Ayrıca zehirli böceklerin ısırmasına karşı koruduğuna inanılmaktadır.

Erbek (2002:130)'e göre, Anadolu dokumalarındaki akrep motifi de korunma amacıyla kullanılan motiflerden biridir. Akrep motifi sembolik olarak şeytanın ruhunu temsil eder. Bir efsaneye göre Akrep şöyle der “Ben ne doğal ruhum, ne de şeytan. Bana dokunan herkese ölüm getiren bir yaratığım. İki boynuzum ve sağa sola savurduğum bir kuyruğum var. Boynuzlarımın adı acımasızlık ve nefret, kuyruğum ise hançerdir. Ben sadece bir kez doğururum. Diğer yaratıklar için bereket simgesi olan doğum benim için ölümün işaretidir”. Zehir kesesi ile biten kuyruğu her an öldürmek için pusuda bekleyen kötü niyetin ve nedensiz kavganın simgesidir. Nazardan korunmak için göz şeklinde nazarlık kullanılıyorsa, akrep motifli de kendisine zarar verecek mahlûkata karşı korunmak için kullanılır. Anadolu el sanatlarında Akrep zeminde ve dış bordür süslemelerinde kullanılmaktadır.

3.2.14 Gz Motifi

Şekil 152 El üzerinde göz motifi

Dövmeye nadir olarak kullanılan göz motifi Abi (2011:43)'e göre; kem gözlerden, nazardan ve negatif enerjiden korunmak için yapilmektedir.

Gülensoy (1998:141-143)'a göre, Anadolu insanı kendini zararlı dış etkenlerden geleneksel inançları ve deneyimleri sayesinde korumaktadır. Nazardan korunmak için göz Şeklinde nazarlık kullanılmaktadır.

Gz motifleri kötü gözle bakıŐın kökeni veya çıkıŐ noktası insan gözüdür. Gzn verdiği zararın önlenmesinin en kısa ve etkin çaresinin yine gözün kendisi olduğu kabul edilmektedir. Dokumalarda göz motifi sıklıkla kullanılmaktadır. En sık rastlanan göz motifi dörde bölünmüş eŐkenar Őeklinindedir. Üçgen gözün stilize edilmiş halidir. Ancak göz motifi yöreye göre değişiklik göstermekte olup kare, dikdörtgen, eŐkenar dörtgen Şeklinde göz motiflerine rastlanmaktadır.³⁸

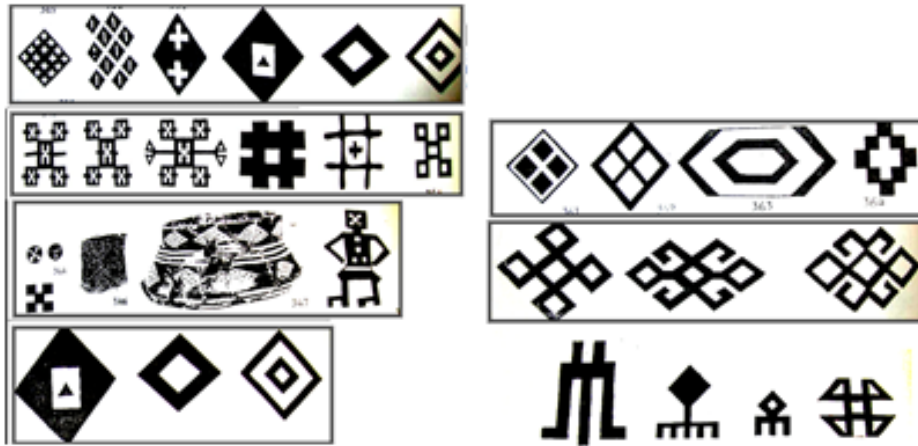
³⁸ Detaylı bilgi için,

http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Kar%C4%B1%C5%9F%C4%B1k%20Motif%20%87izimleri.pdf e bakınız

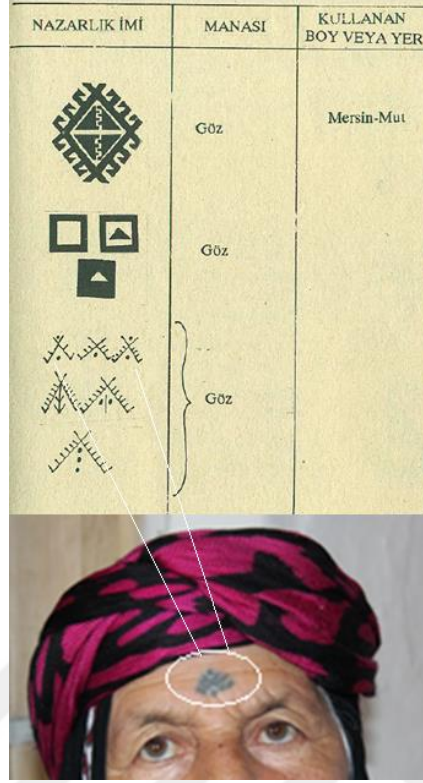

Şekil 153 Alında güneş motifine benzer göz motifi

Yenipınar, Tunç (2013:198)'a göre, ucu yukarı bakan üçgenin ayak tabanı açık bırakılmış, açık olan yere güneş, ay motifi işlenmiştir. Kadınlara arasında kullanımı yaygındır. Üçgen motifi bereket ve nazar büyüğü olarak ifade edilmiştir. Motifin yapılma sebebi insanların bakışlarında bir gücün varlığına ve bakışların kötülüğe, zarara, şanssızlığa ve hatta ölüme bile sebep olabileceğine inanıldığı için korunma amaçlı nazarlık ve tılsım işlevi görmektedir. Mavi boncuk, üzerlik veya sarımsak vs gibi muska işlevi de gösterdiği bilinmektedir. Gülensoy (1998:141)'e göre kötü şamanizme dayanan nazarlık imi olarak kullanılmıştır.

Şekil 154 dokumalarda rastlanan göz motifleri

Şekil 155 Alında göz motifi

Fotoğraf 1: Gülensoy (1998:143)

Fotoğraf 2: Selma GENÇEL, 29 Haziran 2017, Taşlıca mah., Kızıltepe, Mardin

3.2.15 Kalp Motifi

Şekil 156 Göğüs arasında kalp motifi

Abiç (2011: 52)'ye göre, kalp motifi genellikle erkeği cezbetmek için aşk, sevgi ve cinselliği simgelemek için kadınlar tarafından el, ayak ve göğüs üzerine yaptırılmış.

Şekil 157 Kalp motifli hayat ağacı
Fotograf: Yenipınar, Tunç (2013:220,217)

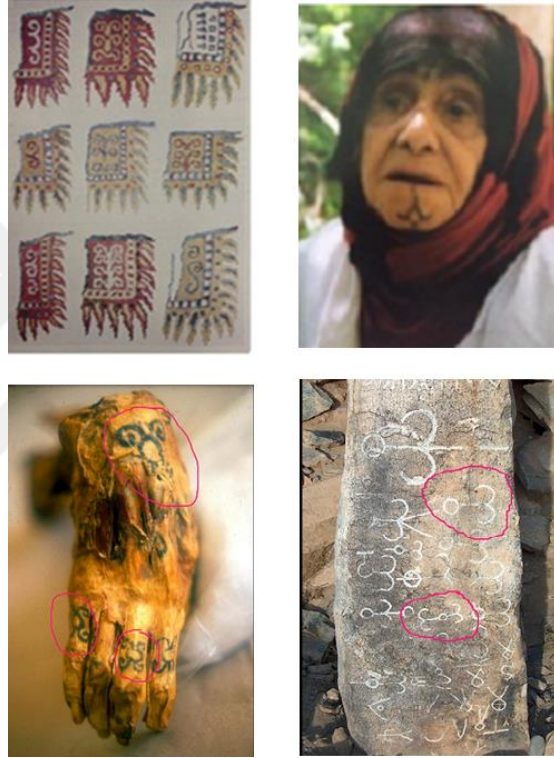
3.2.16 Koç Boynuzu Dövmesi

Şekil 158 Koç boynuzu
Fotograf: Yenipınar ve Tunç (2013:78)

Dövmeye kullanılan Koçboynuzu motifi, Deniz (2000:190)2e göre boy ve soy aidiyet simgesi olarak bilinmiş, bolluk, bereket, üretkenlik kahramanlık, güç ve erkeklik sembolü bir tılsım olarak kullanılmıştır. Başlangıçta boylara ait sürülerdeki hayvanları ayırt etmek için yapılan damgalama işlemi göçler, savaşlar nedeniyle farklı bölgelere yerleşen boyların, kendi boyundan insanları tanımak için pratik olarak bedenlerine dövme motifleri uygulamışlardır. Boyların kendi boyunu devam ettirmesi için kızların kendi boyundan kişilerle evlenmesi zorunludur. Bu nedenle kızların

görünür yerlerine boy aşireti dövmesi işlenmiştir. Aşiret dövmesini gören farklı aşiretler kıza talip olmayacak ve kabileler arasında sorun yaşanmayacaktır. Yayılcılık yapanlar için koyun keçi önemli hayvanlardır. Bu nedenle Anadolu da Türk Boy adları Ak-Koyunlu, Kara-Koyunlu, Kara-Keçili, Sarı-Keçilidir. Gülensoy (1998:109)'a göre, Koçboynuzu veya koçbaşı motifler Türk dokumalarında sıklıkla kullanıldığı için boy ve soy oymaklarının yöredeki halı ve kilimlerinde de rastlanılmaktadır Yörük, Türkmen, Şavaklı, Avşar kilimlerinde görülen koçboynuzu motifleri ve geleneksel dövme motifleri ” mertlik, yiğitlik, cesaret” anlamında kullanılmaktadır.

Şekil 1 Pazırık halısında, taştta, yüzde ve elde koçboynuzu motifleri

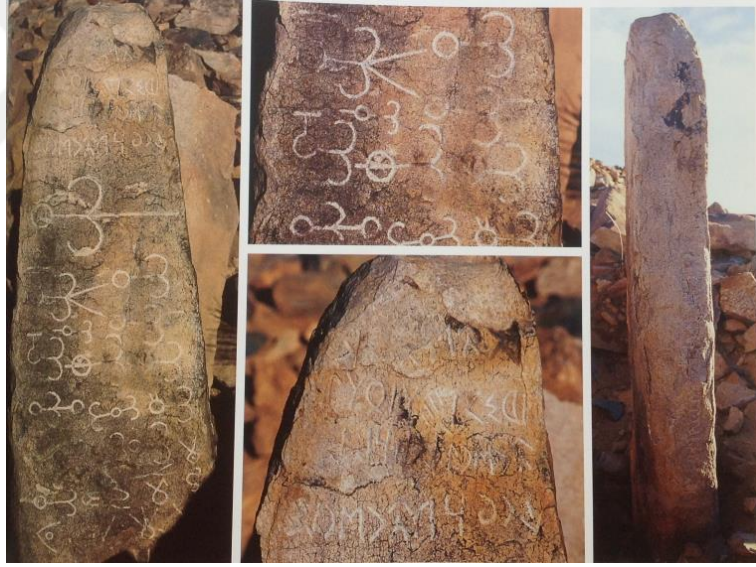
Sırasıyla 1. Pazırık Halısı bordüründe, bulunan atların üzerindeki saçaklı heybe üzerinde koçboynuzu motifini görülmektedir.³⁹2. Kadının çenesinde koç boynuzu motifli dövme, 3. Pazırık kurganından çıkan kadın mumyasının elinde koç boynuzu motifini ve 4. Mogolistanda bulunan Türk taştta koç boynuzu varlığı, motifinin her daim kültürümüzde olduğunu göstermektedir.

³⁹ Detaylı bilgi için, (Görgünay, 2001:72).ve (Yenipınar, Tunç, (2013:184) ve (Somoncuoğlu, 2014: 140)'a bakınız

Şekil 159 Koç boynuzu motifli dövme

Moğolistan Bungur Türk Mezar Taşı üzerinde Koç Boynuzu Motifi ve Bayanhuongur'a bağlı "Bongubué kasabasının yakınlarında, bozkırın ortasında Türk Prensesinin mezarında, Karluk-Basmıl beylerinin diktiği mezar taşında şunlar yazmaktadır.

Şekil 160 Kaya resimlerinde koçboynuzu motifi

Somuncuoğlu (2008: 139-140)'na göre "Prensesin ölümü üzerine yapılan törene katılmak için buraya geldik ve Han'a bağlılığımızı bildiriyoruz, damgalarımızı vurarak... Üzer Gök Tengri asra yağız yere yükün tukum barukçun... Basmılık Bodun" (Üstte Gök Tanrı'ya Altta yağız yere saygı gösterdiğimiz için sıkıntımız yok (KARLUK - BASMIL HALKI)

Mezar taşı üzerinde, yazı ve damgaların birleşmesi çok çarpıcı bir görüntü oluşturmaktadır. Karlık mezar taşı, anıt mezar geleneğine ve ölü gömme töreninin ne kadar büyük önem taşıdığına işaret etmektedir.

Gülensoy (1998:109)'a göre Yörük, Türkmen, Şavaklı, Avşar kilimlerine görülen “Koç Boynuz” motifleri birbirinden farklı biçimde olsa bile taşıdığı “mertlik, yiğitlik, cesaret” manasında birleşmektedir. Kompozisyonların değişik olması, kilimlerin tanınmasını sağlar. “im”lerin tipi kilimlerin hangi boy, soy, aşiret ve aileye ait olduğunu göstermektedir.

Anadolu Kilimlerinde Koç Boynuzu İmleri ⁴⁰

KOÇ BOYNUZU	KULLANAN BOY VEYA YER	KOÇ BOYNUZU	KULLANAN BOY VEYA YER
	YÖRÜK TÜRKMEN ŞAVAK (TUNCELİ, KEBAN yöresi) AVŞAR		-KEBAN yöresi SINOP ve yöresi TUNCELİ-ŞAVAK (Koçta yanık örneğinde de sokunmuş bir hal; Harput Sarıbaşları Çama'nda da.)
	AFYON-EMİRDAĞ (TÜRKMEN) ESKİŞEHİR (YÖRÜK) (1,2,3,4) SIVRIHISAR (TÜRKMEN) (5,6)		NİĞDE 1,2,3 Yörük 4 Türkmen (1,3) (bedelli Kız) GÜNYUZU (TÜRKMEN) AVŞAR (1,2,3,4) NİĞDE-ROR-ÇUKURKÖY (5) TUNCELİ (ŞAVAK)

Şekil 161 Anadolu kilimlerinde koç boynuzu imleri

3.2.17 Şeker Motifi

Abiç (2011:44)'e göre, şeker motifinin özel bir anlamı olmamakla beraber; tatlılık, sevimlilik, şeker tadında olsun diye bir anlam yüklenip işlenen bir motifmiş

40 Detay bilgi için (Gülensoy, 1998:111-113)

Şekil 162 Şeker Motifi
Fotograf: Abiç (2011:45)

3.2.18 Değişik Takı Motifleri

Abiç (2011:54)'e göre, Altın, gümüş bilezik, küpe, kolye şeklindeki takılar vücuda, el ayak ve bileklere dövme motifleri olarak işlenmiştir.

Şekil 163 Değişik takı motifleri
Fotograf: Abiç (2011:55)

3.2.19 Değişik Böcek Motifleri

Abiç (2011:56)'e doğada güzel gördükleri böcek türlerinin deforme motiflerini vücutlarına işlemişlerdir. Zehirli, kötü böceklerden korunmak amaçlı yaptırmışlardır.

Şekil 164 Değişik böcek motifleri
Fotograf: Abiç (2011:57)

3.3 Mardin Kızıltepe Dövmelerinin Tamga ve Alfabelerle Benzerlikleri

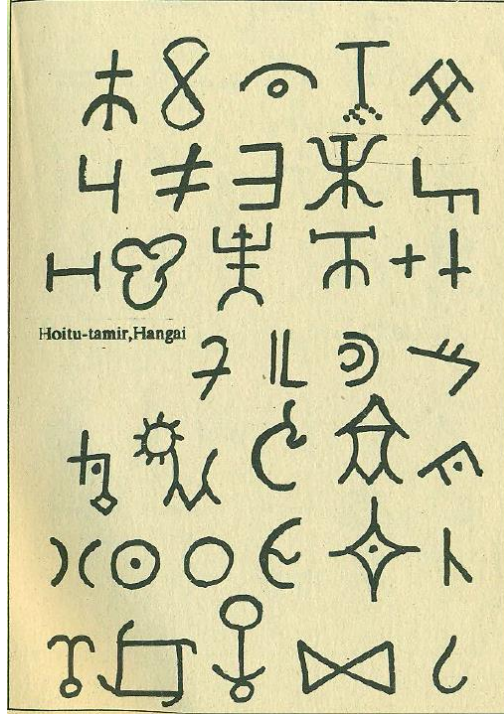
İlkel toplumlardan günümüze insanlar sahiplik işaretlerine ihtiyaç duymuşlardır. Tamga'da (Damga) kökeni çok eski tarihlere dayanan bir nesnesin veya bir canlının üzerine işaret – nişan basmaya yarayan alet veya mühürdür. Bu işaretlere im veya iz de denir. Türk Dünyası'nda Tamga ismiyle bilinen bu işaretler bir soya bir boya veya kişiye ait olduğunu belirlemek için yontma, kazıma, boyama, dokuma kesme, yakma ve dövme şeklinde yapılır. Tamga da dövmede olduğu gibi bir nesne veya canlı üzerinde ömür boyu kalıcıdır. Geçmişte olduğu gibi günümüzde Tamgalar zamanla yazı şeklinde kullanılmaya başlanmış, sonraları paralarda ve en son olarak Bayrak ve Flama'larda kullanılmıştır. Modern çağın tamgalarının ismi PATENT tir. Bugün nerede ise her firmanın, üniversitenin, ünlü kişilerin kendine ait bir tamgası (logosu) vardır.

Türkler'in kullandığı ilk fonetik alfabenin (Kök-türk alfabesinin) harflerinin de kaynağını teşkil eden “damgalar” tarihî süreçte: Gülensoy (1998:18-19)'e göre “Orhun'dan Anadolu'ya kadar uzanmış olan Türk Damgaları Orhun ve Yenisey abidelerindeki benzer veya çok az farklı veya tamamen farklı şekilleriyle Anadolu'daki çeşitli boy, soy, oymak, oba, aşiret ve cemaatler ile aileler arasında kullanılmakta ve hala yaşatılmaktadır”. Yiğitlik, mertlik, cesaret güç, kuvvet; bereket, bolluk manasına gelen damgaları dövme olarak uygulayanların bir kısmı ne manaya geldiklerini bilselerdi, bazılarının kesin bilgisi yoktur. Sorulduğunda alan çalışmasında tanık olduğumuz gibi “ dedemden veya babamdan öyle gördüm; büyük annem, ninem, ebem o şekilde yapıyorlardı; onlarda büyüklerinden öyle görmüşler” şeklinde kapalı cevaplar vermektedirler. Anadolu'da Türk damgalar “damga, im, en” adlarında şu şekilde kullanılmaktadır.

1. At ve sığırlarda
2. Koç koyun kulak veya burun üstünde
3. Koç veya koyunun sırtında, kuyruğunda veya basında (aşı boyası ile) oyunun
4. Kovanlarda, buğday veya un anbarlarında
5. El, yüz, pazu ve göğüse... yapılan döğmelerde,

6. Mezar taşlarında,
7. Tahtadan yapılmış mezar işaretlerinde
8. Kilim ve halılarda
9. Keçelerde kepeneklerde
10. Heybe, torba ve un çuvallarında
11. Nakış ve yanışlarda, ziynet eşyalarında
12. Nazarlıklarda
13. Ev kapı ve duvarlarda
14. Kap kaçaklarda,
15. El, yüz, alın, pazu ve göğüse yapılan döğmelerde
16. At koşum takımlarında, görülmektedir.

Gülensoy (1998:57)' e göre taş ve kaya üzerinde görülen tamgalar “şekil 165”.

Şekil 165 Taş ve Kaya üzerindeki Tamgalar

Mert (2008:286-92)' e göre, damgalar Kabilenin ortak malı olan konak yerleri, yol kavşakları ve otlaklardaki tas, kaya gibi yerlerde; aileye, boya ait hayvanların

işaretlenmesinde; kilim, halı, çul, keçe, testi gibi ev eşyalarında; evlerin kapı ve duvarlarında; el, yüz, pazu ve göğse... Yapılan döğmelerde; şaman davullarında; kurban olarak adanmış hayvanlarda; sınır taşlarında; nazarlık ve ziynet eşyalarından; arı kovanı ve ambarlarda; at koşum takımlarında; mühürlerde; tuğ, bayrak, sancak gibi hükümdarlık alametlerinde; otağ, taht ve saraylarda; ticari eşyalarda; heykellerde, mezar taşlarında kullanılmıştır.⁴¹ Türkler damgalarla inandığı birtakım değerleri, sahip olduğu önemli kodları işaretleyerek, kalıcı kılmış söz konusu kavramlarla öteki kültürlerden kendisini ayırmış, boylar arasındaki bağları oluşturan kültürel kodları korumuş, zenginleştirmiş ve tarihî süreçte “millet kavramı”na ulaşmıştır.⁴²

Şekil 166 Damgalı kaya resmi I

Fotoğraf: Selma GENÇEL, Gobustan , Bakü, Azerbaycan 24 Mayıs 2017

Bilgili (2014:37)'ye göre, Kazakistan antropomorfik Güneş pektoglifi ve Hazar Türklerine Ait tamga, ve Çağatay ve Nogay Türklerine ait para üzerindeki Türk tamgası, Gobustan'da kaya resimlerinde rastlanılan damgalar ve Moğolistan tamgalar anıtında görülen tamgalar⁴³ “şekil 163, 164,165” büyük benzerlik göstermektedir.

Şekil 167 Sırasıyla 1, Damgalar 2 Hazar türklerine ait güneş pektografi damga

⁴² Detaylı bilgi için,

http://www.turkiyatjournal.com/Makaleler/332196889_Osman%20MERT.pdf'e bakınız

⁴³<http://turkbilimi.com/turk-dunyasinda-boy-genleri-tamgalar-tasinan-kultur-genleri-antikboylar-tamgalari.html>'e bakınız.

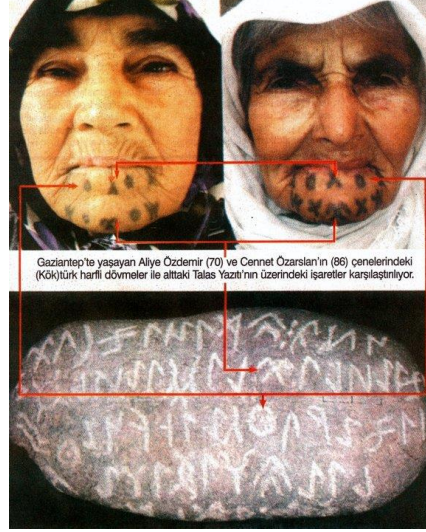

Şekil 168 Moğolistan’da bulunan tamgalar anıtı

TAED 34 (2007:234)’e göre, yapılan pek çok araştırma, Türkler’in milattan önce de Anadolu’da var olduğunu ortaya koymaktadır... Anadolu’daki bengü taşlar (yazılı, dikili ve damgalı taşlar) ve petroglifler (kaya üstü tasvirler, mağara şekilleri), daha ziyade Saka, Hun, Bulgar, Avar, Hazar ve Peçenek dönemlerine aittirler. Üzerlerinde hiçbir ciddi epigrafik araştırma ve inceleme yapılmayan Anadolu’daki (Kök)türk harfli yazıtlar ve damgalar⁴⁴ (özellikle Kars’ın Kağızman ilçesindekiler ile Erzurum’un Karayazı ilçesindekiler), paleografik açıdan Kafkaslar’daki, Balkanlar’daki ve Avrupa’daki yazıtlarla büyük benzerlikler göstermektedir

Hazar (2006:293-296)’a göre Mardin Kızıltepe Bozhöyük’te rastlanılan bazı dövmeler runik yazılara benzer, resimden çok resim yazısının düşünce yazısına (ideograma) dönüşmüş şekilleri denilebilir. Bölgede rastlanılan dövmeler bir şekil değil, şekil yazısının düşünce yazısına (ideograma) dönüşmüş şekli olan runik işaretlere benzerler. Ayrıca Geleneksel dövme motifleri; tamgalara, halı kilim motiflerine, astrolojik kozmik sembollere de benzemektedir.

⁴⁴ Detaylı bilgi için <http://www.biligbitig.com/2014/03/kemaliyede-eski-turk-izleri.html> ve http://turkiyatjournal.com/Makaleler/332196889_Osman%20MERT.pdf e bakınız

Şekil 169 köktürk harfli dövmeleer ile talas yazıtı benzerlikleri

Yenipınar ve Tunç (2013:46)'a göre, Türk yazıtlarındaki bazı harfler ve bazı dövme motifleri büyük benzerlik göstermektedir “şekil 167”. Özellikle aşiret boy simgesi niteliğindeki dövmeleer ile yazılar arasındaki benzerlik oldukça belirgindir. Eski Türk kültür ve uygarlığına ait yazıtların büyük bir bölümü sağdan sola doğru yazılmış fonetik esastır ve yerli yabancı bilim adamları İskit, Orhun Yenisey, Göktürk (Kök-türk) alfabesi olarak adlandırmışlardır. Türk Damgaları Orhun yazıtlarından taşınmıştır. Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır, Adıyaman, Mardin, illerinde kadın ve erkek dövmeleerinde ve farklı birçok objede görülen motifler Köktürk harf temelli Türk Damgalarıdır.

Gök-Türkçe Alfabe (38 damga)

kalın		ince			
𐰀	B	𐰁	X	𐰂	A/E
𐰃	D	𐰄	X	𐰅	I/i
𐰆	G	𐰇	Y	𐰈	Ç
𐰉	K	𐰊	Y	𐰋	M
𐰌	K	𐰍	F	𐰎	P
𐰏	L	𐰐	F	𐰑	Ş
𐰒	N	𐰓	Y	𐰔	Z
𐰕	R	𐰖	H	𐰗	LT
𐰘	S	𐰙	I	𐰚	NÇ
𐰛	T	𐰜	H	𐰝	NT
𐰞	T	𐰟	H	𐰠	NG
𐰡	Y	𐰢	N	𐰣	NY
𐰤	Y	𐰥	Q	𐰦	

Şekil 172 Göktürk yazıtlarına benzer dövme motifi

Geleneksel dövme motiflerinin bazılarında Oğuz Boy Tamgaları ve Türk Alfabelerinde rastlanmıştır “Şekil 173”.

LEVHA B
NURU TÜRK ALFABESİ

DRHUN	DRK	YENSEY	DRHUN	DRK	YENSEY
𐰀	𐰁	𐰂	𐰃	𐰄	𐰅
𐰆	𐰇	𐰈	𐰉	𐰊	𐰋
𐰌	𐰍	𐰎	𐰏	𐰐	𐰑
𐰒	𐰓	𐰔	𐰕	𐰖	𐰗
𐰘	𐰙	𐰚	𐰛	𐰜	𐰝
𐰞	𐰟	𐰠	𐰡	𐰢	𐰣
𐰤	𐰥	𐰦	𐰧	𐰨	𐰩
𐰪	𐰫	𐰬	𐰭	𐰮	𐰯
𐰰	𐰱	𐰲	𐰳	𐰴	𐰵
𐰶	𐰷	𐰸	𐰹	𐰺	𐰻
𐰼	𐰽	𐰾	𐰿	𐱀	𐱁
𐱂	𐱃	𐱄	𐱅	𐱆	𐱇
𐱈	𐱉	𐱊	𐱋	𐱌	𐱍
𐱎	𐱏	𐱐	𐱑	𐱒	𐱓
𐱔	𐱕	𐱖	𐱗	𐱘	𐱙
𐱚	𐱛	𐱜	𐱝	𐱞	𐱟
𐱠	𐱡	𐱢	𐱣	𐱤	𐱥
𐱦	𐱧	𐱨	𐱩	𐱪	𐱫
𐱬	𐱭	𐱮	𐱯	𐱰	𐱱
𐱲	𐱳	𐱴	𐱵	𐱶	𐱷
𐱸	𐱹	𐱺	𐱻	𐱼	𐱽
𐱿	𐲀	𐲁	𐲂	𐲃	𐲄
𐲅	𐲆	𐲇	𐲈	𐲉	𐲊
𐲋	𐲌	𐲍	𐲎	𐲏	𐲐
𐲑	𐲒	𐲓	𐲔	𐲕	𐲖
𐲗	𐲘	𐲙	𐲚	𐲛	𐲜
𐲝	𐲞	𐲟	𐲠	𐲡	𐲢
𐲣	𐲤	𐲥	𐲦	𐲧	𐲨
𐲩	𐲪	𐲫	𐲬	𐲭	𐲮
𐲯	𐲰	𐲱	𐲲	𐲳	𐲴
𐲵	𐲶	𐲷	𐲸	𐲹	𐲺
𐲻	𐲼	𐲽	𐲾	𐲿	𐳀
𐳁	𐳂	𐳃	𐳄	𐳅	𐳆
𐳇	𐳈	𐳉	𐳊	𐳋	𐳌
𐳍	𐳎	𐳏	𐳐	𐳑	𐳒
𐳓	𐳔	𐳕	𐳖	𐳗	𐳘
𐳙	𐳚	𐳛	𐳜	𐳝	𐳞
𐳟	𐳠	𐳡	𐳢	𐳣	𐳤
𐳥	𐳦	𐳧	𐳨	𐳩	𐳪
𐳫	𐳬	𐳭	𐳮	𐳯	𐳰
𐳱	𐳲	𐳳	𐳴	𐳵	𐳶
𐳷	𐳸	𐳹	𐳺	𐳻	𐳼
𐳽	𐳾	𐳿	𐴀	𐴁	𐴂
𐴃	𐴄	𐴅	𐴆	𐴇	𐴈
𐴉	𐴊	𐴋	𐴌	𐴍	𐴎
𐴏	𐴐	𐴑	𐴒	𐴓	𐴔
𐴕	𐴖	𐴗	𐴘	𐴙	𐴚
𐴛	𐴜	𐴝	𐴞	𐴟	𐴠
𐴡	𐴢	𐴣	𐴤	𐴥	𐴦
𐴧	𐴨	𐴩	𐴪	𐴫	𐴬
𐴭	𐴮	𐴯	𐴰	𐴱	𐴲
𐴳	𐴴	𐴵	𐴶	𐴷	𐴸
𐴹	𐴺	𐴻	𐴼	𐴽	𐴾
𐴿	𐵀	𐵁	𐵂	𐵃	𐵄
𐵅	𐵆	𐵇	𐵈	𐵉	𐵊
𐵋	𐵌	𐵍	𐵎	𐵏	𐵐
𐵑	𐵒	𐵓	𐵔	𐵕	𐵖
𐵗	𐵘	𐵙	𐵚	𐵛	𐵜
𐵝	𐵞	𐵟	𐵠	𐵡	𐵢
𐵣	𐵤	𐵥	𐵦	𐵧	𐵨
𐵩	𐵪	𐵫	𐵬	𐵭	𐵮
𐵯	𐵰	𐵱	𐵲	𐵳	𐵴
𐵵	𐵶	𐵷	𐵸	𐵹	𐵺
𐵻	𐵼	𐵽	𐵾	𐵿	𐶀
𐶁	𐶂	𐶃	𐶄	𐶅	𐶆
𐶇	𐶈	𐶉	𐶊	𐶋	𐶌
𐶍	𐶎	𐶏	𐶐	𐶑	𐶒
𐶓	𐶔	𐶕	𐶖	𐶗	𐶘
𐶙	𐶚	𐶛	𐶜	𐶝	𐶞
𐶟	𐶠	𐶡	𐶢	𐶣	𐶤
𐶥	𐶦	𐶧	𐶨	𐶩	𐶪
𐶫	𐶬	𐶭	𐶮	𐶯	𐶰
𐶱	𐶲	𐶳	𐶴	𐶵	𐶶
𐶷	𐶸	𐶹	𐶺	𐶻	𐶼
𐶽	𐶾	𐶿	𐷀	𐷁	𐷂
𐷃	𐷄	𐷅	𐷆	𐷇	𐷈
𐷉	𐷊	𐷋	𐷌	𐷍	𐷎
𐷏	𐷐	𐷑	𐷒	𐷓	𐷔
𐷕	𐷖	𐷗	𐷘	𐷙	𐷚
𐷛	𐷜	𐷝	𐷞	𐷟	𐷠
𐷡	𐷢	𐷣	𐷤	𐷥	𐷦
𐷧	𐷨	𐷩	𐷪	𐷫	𐷬
𐷭	𐷮	𐷯	𐷰	𐷱	𐷲
𐷳	𐷴	𐷵	𐷶	𐷷	𐷸
𐷹	𐷺	𐷻	𐷼	𐷽	𐷾
𐷿	𐸀	𐸁	𐸂	𐸃	𐸄
𐸅	𐸆	𐸇	𐸈	𐸉	𐸊
𐸋	𐸌	𐸍	𐸎	𐸏	𐸐
𐸑	𐸒	𐸓	𐸔	𐸕	𐸖
𐸗	𐸘	𐸙	𐸚	𐸛	𐸜
𐸝	𐸞	𐸟	𐸠	𐸡	𐸢
𐸣	𐸤	𐸥	𐸦	𐸧	𐸨
𐸩	𐸪	𐸫	𐸬	𐸭	𐸮
𐸯	𐸰	𐸱	𐸲	𐸳	𐸴
𐸵	𐸶	𐸷	𐸸	𐸹	𐸺
𐸻	𐸼	𐸽	𐸾	𐸿	𐹀
𐹁	𐹂	𐹃	𐹄	𐹅	𐹆
𐹇	𐹈	𐹉	𐹊	𐹋	𐹌
𐹍	𐹎	𐹏	𐹐	𐹑	𐹒
𐹓	𐹔	𐹕	𐹖	𐹗	𐹘
𐹙	𐹚	𐹛	𐹜	𐹝	𐹞
𐹟	𐹠	𐹡	𐹢	𐹣	𐹤
𐹥	𐹦	𐹧	𐹨	𐹩	𐹪
𐹫	𐹬	𐹭	𐹮	𐹯	𐹰
𐹱	𐹲	𐹳	𐹴	𐹵	𐹶
𐹷	𐹸	𐹹	𐹺	𐹻	𐹼
𐹽	𐹾	𐹿	𐺀	𐺁	𐺂
𐺃	𐺄	𐺅	𐺆	𐺇	𐺈
𐺉	𐺊	𐺋	𐺌	𐺍	𐺎
𐺏	𐺐	𐺑	𐺒	𐺓	𐺔
𐺕	𐺖	𐺗	𐺘	𐺙	𐺚
𐺛	𐺜	𐺝	𐺞	𐺟	𐺠
𐺡	𐺢	𐺣	𐺤	𐺥	𐺦
𐺧	𐺨	𐺩	𐺪	𐺫	𐺬
𐺭	𐺮	𐺯	𐺰	𐺱	𐺲
𐺳	𐺴	𐺵	𐺶	𐺷	𐺸
𐺹	𐺺	𐺻	𐺼	𐺽	𐺾
𐺿	𐻀	𐻁	𐻂	𐻃	𐻄
𐻅	𐻆	𐻇	𐻈	𐻉	𐻊
𐻋	𐻌	𐻍	𐻎	𐻏	𐻐
𐻑	𐻒	𐻓	𐻔	𐻕	𐻖
𐻗	𐻘	𐻙	𐻚	𐻛	𐻜
𐻝	𐻞	𐻟	𐻠	𐻡	𐻢
𐻣	𐻤	𐻥	𐻦	𐻧	𐻨
𐻩	𐻪	𐻫	𐻬	𐻭	𐻮
𐻯	𐻰	𐻱	𐻲	𐻳	𐻴
𐻵	𐻶	𐻷	𐻸	𐻹	𐻺
𐻻	𐻼	𐻽	𐻾	𐻿	𐼀
𐼁	𐼂	𐼃	𐼄	𐼅	𐼆
𐼇	𐼈	𐼉	𐼊	𐼋	𐼌
𐼍	𐼎	𐼏	𐼐	𐼑	𐼒
𐼓	𐼔	𐼕	𐼖	𐼗	𐼘
𐼙	𐼚	𐼛	𐼜	𐼝	𐼞
𐼟	𐼠	𐼡	𐼢	𐼣	𐼤
𐼥	𐼦	𐼧	𐼨	𐼩	𐼪
𐼫	𐼬	𐼭	𐼮	𐼯	𐼰
𐼱	𐼲	𐼳	𐼴	𐼵	𐼶
𐼷	𐼸	𐼹	𐼺	𐼻	𐼼
𐼽	𐼾	𐼿	𐽀	𐽁	𐽂
𐽃	𐽄	𐽅	𐽆	𐽇	𐽈
𐽉	𐽊	𐽋	𐽌	𐽍	𐽎
𐽏	𐽐	𐽑	𐽒	𐽓	𐽔
𐽕	𐽖	𐽗	𐽘	𐽙	𐽚
𐽛	𐽜	𐽝	𐽞	𐽟	𐽠
𐽡	𐽢	𐽣	𐽤	𐽥	𐽦
𐽧	𐽨	𐽩	𐽪	𐽫	𐽬
𐽭	𐽮	𐽯	𐽰	𐽱	𐽲
𐽳	𐽴	𐽵	𐽶	𐽷	𐽸
𐽹	𐽺	𐽻	𐽼	𐽽	𐽾
𐽿	𐻀	𐻁	𐻂	𐻃	𐻄
𐻅	𐻆	𐻇	𐻈	𐻉	𐻊
𐻋	𐻌	𐻍	𐻎	𐻏	𐻐
𐻑	𐻒	𐻓	𐻔	𐻕	𐻖
𐻗	𐻘	𐻙	𐻚	𐻛	𐻜
𐻝	𐻞	𐻟	𐻠	𐻡	𐻢
𐻣	𐻤	𐻥	𐻦	𐻧	𐻨
𐻩	𐻪	𐻫	𐻬	𐻭	𐻮
𐻯	𐻰	𐻱	𐻲	𐻳	𐻴
𐻵	𐻶	𐻷	𐻸	𐻹	𐻺
𐻻	𐻼	𐻽	𐻾	𐻿	𐼀
𐼁	𐼂	𐼃	𐼄	𐼅	𐼆
𐼇	𐼈	𐼉	𐼊	𐼋	𐼌
𐼍	𐼎	𐼏	𐼐	𐼑	𐼒
𐼓	𐼔	𐼕	𐼖	𐼗	𐼘
𐼙	𐼚	𐼛	𐼜	𐼝	𐼞
𐼟	𐼠	𐼡	𐼢	𐼣	𐼤
𐼥	𐼦	𐼧	𐼨	𐼩	𐼪

Dövmelerle ilgili yapılan araştırmada karşılaşılan tabloda görülen “şekil 171” Elam öncesi harfler, Eski Sümer harfleri, Güney Türkmenistan(Anau)da bulunmuş belgeler üzerindeki harfler “şekil 174” ile Mardin Kızıltepe bölgesinde ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde görülen dövme motifleri büyük benzerlik göstermektedir.

Gruplar		I	II	III	IV	V	VI
1	Güney Türkmenistan belgileri						
2	Elam öncesi yazı belgileri						
3	Eski sumer yazı belgileri						
4	Harappa/Hind yazı belgileri						

Şekil 174 Güney Türkmenistan,ve Hindistanda bulunan simgeler ve Elam öncesi, Eski SümerAlfabeleri

- 1- Güney Türkmenistan(Anau)dan bulunmuş simgeler (takr.4000 y. m. ö.)
- 2- Elam öncesi harflar
- 3- Eski Sümer harfları
- 4- Harappa(Hindistan)dan bulunmuş simgeler

Kızıltepe’de alan çalışmasında kadınların ellerinde gördüğümüz dövme motifleriyle “şekil175” de görülen yazı örnekleri büyük benzerlik göstermektedir.

Gruplar		I	II	III	IV	V	VI
1	Güney Türkmenistan belgileri						
2	Elam öncesi yazı belgileri						
3	Eski sumer yazı belgileri						
4	Harappa/Hind yazı belgileri						

Şekil 175 Alfabeler ve Dövme Motiflerinin Karşılaştırılması I
Fotoğraf: Selma GENÇEL, 29 Haziran 2017, Mardin, Kızıltepe, Taşlıca

Bahse konu olan Elam ülkesi, bugünkü İran topraklarının⁴⁵ çoğunu ve Irak topraklarının bir kısmında ortaya çıkan, Sümer ve Akat uygarlıklarıyla yakın komşu olan dünyanın en eski uygarlıklarından biridir.

İran topraklarındaki en eski medeniyet olan Elam imparatorluğu “şekil 172” kendilerine özgü bambaşka bir dil kullanılmışlardır. Her ne kadar en az 1000 yıl bölgede varlıklarını korumuş olsalar da, bugün onlara dair bilgiler sınırlıdır. Bunun en büyük sebebi de Elam kültüründe yazının bilgi toplama veya belgeleme aracı ya da edebi bir anlatım yolu olarak değil, sadece devlet büyüklerinin övüldüğü bir anlatım olarak kullanılmasıdır.

⁴⁵ Detaylı bilgi için

<http://www.wikizero.com/index.php?q=aHR0cHM6Ly91bi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvRmlsZTtFbGFtX01hcC11bi5zdmc'e> ve <http://listelist.com/unutulan-uygarliklar/>, <https://tarihvearkeoloji.blogspot.com.tr/2014/07/elamlar-elamites.html>'e ve bakınız 27 Mayıs 2016

Şekil 176 Elam İmparatorluğu Haritası

Başkenti Sus şehri olan Elam’lılar çok tanrılı dinlere inanmışlar, bilim ve teknikte ileri olmalarına rağmen güzel sanatlar, süsleme ve madencilik alanında büyük gelişme göstermişler. Tarım yapmışlar, çömlek ve seramik sanatında ilerlemişlerdir.

Elam ülkesine ait arkeolojik kazılarda seramikten yapılmış Tanrıça heykellerinin yüzüne çizilmiş birkaç işaret bulunmuştur. Bu işaretleri birbirine uygun gelen 6 guruba ayırmak mümkündür. Bunlar devamlı olarak tekrarlanmaktadır ve her bir heykelde çeşitli işaretler özel formalarda birbiri ile bağlanmaktadır. İlk sırada bir yıldız (*) işareti ile gökteki bir Tanrıçayı, çiçeklenmiş bir ağacın budağı ile de, belirli bir bitimliğin yahut buğdayın “korucu Tanrısını” anlatmış olmalıdır. Bu işaretlerin birkaçı protoelam (Elam öncesi) piktografında da görülmektedir.⁴⁶

Rus arkeolojisinin atası “Nikolsky” şunları söyler: “Sümerlerin Ana vatani Aşkabad kentinin yakınındadır. Bu ülkenin kurganlarından arkeologlar taş, gümüş ve kilden yapılmış eşyaları bulmuşlardır ki bunlar, Mezopotamya’nın güneyindeki Sümer kurganlarındakilere çok benzerler. Bütün bunlar şu düşünceye getirir ki, Sümerler büyük bir ihtimalle bu günkü Türkmenistan’dan Mezopotamya’ya varmışlardır. Bu iki uygarlığın son analizi onların arasındaki birçok ortaklıkları göstermektedir. Sümerlerin baş Tanrıları olan En-Lil’in yerleştiği yer, Mezopotamya’nın güneyindeki düzlükte değil, dağlarda olmuştur.

⁴⁶ Detaylı bilgi için

http://www.turkmengerey.com/Turkce_dosyalar/01-5000%20yillik%20baglar.pdf e bakınız

Sümerlerin Türkmenistan'dan göçüp gitmesinden sonraki dönemde bu günkü Türkmenistan'ın Marı vilayetinde devam eden MARGUŞ medeniyeti ile Mezopotamya kültürüyle benzerlik göstermektedir. Goñur'un etrafına çömlekçilerin bölgesi yerleşmiştir. Onların elleri ile çok nefis, bazen çok geliştirilmiş kap-kacaklar yapılmıştır. Yerli demirci ustalar hemen hemen her türlü bakır ve bronz silâhları ve süs eşyaları imal etmeyi öğrenmişlerdir. Onların arasında insan gözü şeklinde şekillenmiş şatafatlı baltalar da kendisini gösteriyor. Yontucular da burada çalışmışlar, onlar her türlü eşyaları ve incelikle nakışlanmış mühürleri taştan üretmişlerdir. Ancak onlar kıymetli taşları tıraşlamakta daha üstünlük kazanmışlardır. Bu sanat, Mezopotamya sanatından hiç de eksik olmayan yontuculuk sanatının yüksek seviyesini ispat etmektedir.

Gruplar		I	II	III	IV	V	VI
1	Güney Türkmenistan belgileri						
2	Elam öncesi yazı belgeleri						
3	Eski sumer yazı belgeleri						
4	Harappa/Hind yazı belgeleri						

Şekil 177 Alfabeler ve Dövme Motiflerinin Karşılaştırılması II
Fotoğraf: Selma GENÇEL, 29 Haziran 2017, Taşlıca Mah., Kızıltepe, Mardin

3.3.1 Oguz Boyu Tamgaları ve Görüldüğü Yerler

Yenipınar ve Tunç (2013: 44-46)'a göre Türk boylarının yaşam biçimleri, inanç sistemleri, dünyayı algılama biçimleri ve estetik anlayışlarına dair önemli bilgileri geçmişten günümüze taşıyan yazılı iletişimin kaya üstü tasvirlerden sonra ikinci aşamasını teşkil eden damgalardır. Türkler nerede yaşamışlarsa kaya resimleri

ve damgaları ile izler bırakmışlardır. Orhun'dan Anadolu'ya kadar uzanmış olan Türk damgaları, Orhun yazıtlarından taşınmıştır. İskit alfabesi, Orhun Yenisey Alfabeti, Göktürk, Köktürk Alfabeti şeklinde adlandırılmıştır. Türk yazıtlarındaki harfler ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır, Adıyaman, Mardin illerinde bazı dövme motifleri benzerlik göstermektedir.

Şekil 178 Orhun Yazıtları

Hazar (2006: 296)'a göre Mardin Kızıltepe Bozhöyük'teki beden işaretleri, yirmi iki Türkmen bölüğünün hayvanlarına vurdukları işaretlere; özellikle Afşar, Bayat, Çepni, Çuvaldar, Eymür, Karabölük, Uluyundluğ, Tutırka ve Yazgır boylarının damgalarına da benzemektedir (Kaşgarlı 1998: 55-58).

Gülensoy (1998:62-63)'e göre Oğuz Boy Tamgaları "şekil 179".

Boyların Adı	Yazıtlarda Tanrı'nın İsimleri	Yazıtlarda Kağan'ın İsimleri	Yazıtlarda Bilge Kağan'ın İsimleri	Yazıtlarda Bilge Kağan'ın İsimleri	Yazıtlarda Bilge Kağan'ın İsimleri	Boyların Adı	Tarih-i Al-Sıyah	Resid'in Adı	Kağan'ın Adı (D.T.)	Bilge Kağan'ın Adı	Yazıtlarda Tanrı'nın İsimleri
KAYI	MI	MI	MI	MI	MI	BAYAT	MI	MI	MI	MI	MI
BAYAT	MI	MI	MI	MI	MI	ALKA-EVLI	MI	MI	MI	MI	MI
ALKA-EVLI	MI	MI	MI	MI	MI	KARA-EVLU	MI	MI	MI	MI	MI
KARA-EVLU	MI	MI	MI	MI	MI	YAZIR	MI	MI	MI	MI	MI
YAZIR	MI	MI	MI	MI	MI	DÖĞER	MI	MI	MI	MI	MI
DÖĞER	MI	MI	MI	MI	MI	BOYUNDA	MI	MI	MI	MI	MI
BOYUNDA	MI	MI	MI	MI	MI	YAPRAK	MI	MI	MI	MI	MI
YAPRAK	MI	MI	MI	MI	MI	AFŞAR	MI	MI	MI	MI	MI
AFŞAR	MI	MI	MI	MI	MI	KIZIK	MI	MI	MI	MI	MI
KIZIK	MI	MI	MI	MI	MI	BESİLİ	MI	MI	MI	MI	MI
BESİLİ	MI	MI	MI	MI	MI	KARLIK	MI	MI	MI	MI	MI
KARLIK	MI	MI	MI	MI	MI						

Şekil 179 Oğuz boy tamgaları
Fotograf : Gülensoy (1998:62-63)

Bilgili (2014:52)'e göre, Kayı Boyu (Kayılar) Oğuz boylarından biridir. Bozokların Gün-Hanoğulları koluna bağlıdır. 'Kayı boyunun ongunu (sembolü), şahin; Şölenlerdeki et payları,'sağkarı yağrın' (sağ kürek kemiği) kısmıdır. Oğuzların Bozok kolundan, Osmanlı hanedanlığın da mensup olduğu boydur. Kayı kelimesi; “muhkem, kuvvet ve kudret sahibi” demektir.

Şekil 180 Bulgaristan'ın ilk başkenti Pliska'da yapılan kazılarda bulunan Türk / Oğuzlar Kayı boyu damgası

Özakıncı (2013:32)'e göre, “İ.S. 600-700-800'lü yıllarda Hazar gölü kuzeyinden batıya doğru göç edip Balkanlar'a Tuna ırmağı çevresine ulaşan boylardan kimileri, bugünkü Bulgaristan'ın sınırları içinde bulunan Pliska yöresine yerleşmişlerdir. Pliska kazısında 1500 yıl önce kullanılmış eşyalar bulunmuştur. Eşyalar üzerinde Orhun yazıtlarına benzer yazılar ve Oğuzların Kayı boyunun damgası bulunmuştur. Pliska'da bulunan “küçük yedi kollu bronz bir yıldız, ortaya çıkartılan kalıntıların en ilginç ve en düşündürücü olanıdır. Bu metal yıldızın tam ortasında yine Kayı boy damgası vardır ve her kolun üzerinde, diğer Oğuz boylarının damgalarına benzeyen başka damgalar bulunmaktadır”.

Şekil 181 Bulgar İmparatorluğunun kullandığı Tamgalar

Bulgar kazılarında bulunan Oğuz / Türk damgaları ve Kayı boy damgası, Atatürk'ün İkinci Balkan Konferansı son oturum konuşmasında yaptığı tarihsel saptamaları doğruluyor:⁴⁷

Hakimiyet-i Milliye, 26.08.1931)

İkinci Balkan Konferansı'nın Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı son oturumunda Fransızca olarak söylenmiştir:

"İşte siz, saygıdeğer Balkan milletleri temsilcileri, geçmişin karışık duygu ve hesaplarının üstüne çıkarak derin kardeşlik temelleri kuracak ve geniş birlik ufukları açacaksınız. Gözardı edilmiş ve unutulmuş büyük gerçekleri ortaya koyacaksınız.

Saygıdeğer milletlerin delegeleri!

Balkan milletleri sosyal ve siyasal ne tavır gösterirlerse gösterebilirler, onların Orta-Asya'dan gelmiş aynı kandan, yakın soylardan ortak ataları olduğunu unutmamak gerekir.

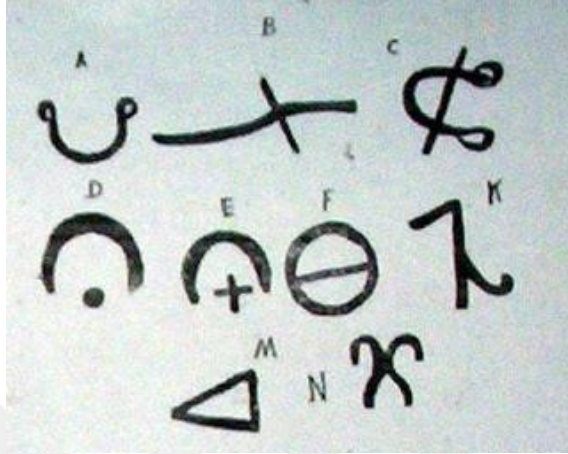
Karadeniz'in kuzey ve güney yollarıyla, binlerce yıllar deniz dalgaları gibi birbiri ardınca gelip Balkanlar'da yerleşmiş olan insan kitleleri, başka başka adlar taşımış olmalarına rağmen gerçekte bir tek beşikten çıkan ve damarlarında aynı kan dolaşan kardeş kavimlerden başka bir şey değillerdir. (...) Artık insanlık kavramı, vicdanlarımızı temizlemeye ve duygularımızı yüceltmeye yardım edecek kadar yükselmiştir. Durumları ve onların gereklerini uygar insan düşüncesiyle ve yüksek vicdan aydınlığı ile görür ve düşünürsek şu sonuçlara varırız:

İnsanları mutlu edeceğim diye onları birbirine boğazlatmak insanca olmayan ve son derece acımayaya değer bir sistemdir."

...Milletlerinize, benden sıcak sevgiler, içten dostluklar götürünüz. Sizi ve sizin soylu milletlerinizi saygıyla bir kez daha selâmlarım.

⁴⁷ Detaylı bilgi için, <http://www.butundunya.com/pdfs/2012/09/032-035.pdf> ve <http://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/balkan-konferansi-uyeleriyle-konusma>'ya bakınız.

Bursa civarında bulunan eski Türk damgaları A-Alkaevli / Alkabölük, B-Eymür, C-Alkaevli', D-Çuvaldar/Çavuldur, E-Çuvaldar / Çavuldur (Kayı ve Avşar damgasına da benzetilir.), F-Bir oymak damgası olabilir!, K-Yıva / İva, M-Kızılkeçili -kırlangıç kuyruğu, N-Dodurga diye adlandırılmıştır⁴⁸“şekil 182”.

Şekil 182 1940'larda Bursa civarında bulunan eski türk damgaları

Şekil 183 Davullar üzerine vurulan Tamgalar

⁴⁸ Detaylı bilgi için, <http://yesilbursadergisi.com/haber/bursa-cevresinde-kayi-boyu-ve-karakecili-damgalari-298.html>'e bakınız

IV. BÖLÜM

4. GELENEKSEL DÖVME MOTİFLERİNİN SERAMİK YÜZEYLERDE UYGULANMASI

Geleneksel dövme motiflerinin Mardin Kızıltepe de alan çalışmasında görüşme yapılan kadın ve erkeklerin dövmelerin bulunduğu el, yüz, ayak ve vücut alçı kalıpları dökülmüştür. Alçı kalıplarda döküm çamuru kullanılarak yüz, vücut, el ayak formları oluşturulmuştur. Bölgede yapılan alan çalışmasında görüşülen kişilerin fotoğrafları ve dövme ile ilgili farklı kişiler tarafından çekilen fotoğraflar dikkate alınarak dövme motifleri bire bir buldukları yerler dikkate alınarak oluşturulan formlara uygulanmıştır. Tasarlanan formlarda döküm çamuruyla daha iyi sonuç alındığı görülmüş ve uygulamaların döküm çamuruyla yapılmasına karar verilmiştir.

4.1 Seramik Bünyelerin Hazırlanması

4.1.1 Canlı Model Yüz Kalıbı ve Alçı Kalıp Alma

Canlı model olarak üç farklı kişinin yüz kalıpları alınmıştır. Yüz kalıbı alınması için 50x60cm ölçüsünde kalın ve sert karton kullanılmıştır. Kartonun ortasına yüzün yerleşeceği alan kadar delik açılmıştır. Modelin saçına alçı değmemesi için saç bone ile kapatılmıştır. Alçı kalıbın yüzden kolaylıkla çıkması ve cildi tahriş etmemesi için modelin yüzüne bolca vazelin sürülmüştür. Hazırlanan karton modelin yüzüne yerleştirilmiştir. Elle sürülebilecek yoğunlukta hazırlanan alçı hava ve içinde tortu kalmaması süzümüştür. Alçı katılma süreci dikkate alınarak süratle ve özenle yüzü kaplayacak şekilde uygulanmıştır “şekil 184”.

Alçı sertleşmesi için yaklaşık yirmi dakika yüzde bekletildikten sonra dikkatlice yüzden çıkarmış ve canlı model patlatma yüz kalıp alma uygulaması tamamlanmıştır “şekil 183”. Tüm canlı modellerin patlatma yüz kalıp alma işlemleri aynı yöntemle tek tek alındığı için sadece bir uygulama anlatılmıştır “şekil185”. Tamamlanan kalıplar yaklaşık bir hafta gün ışığında kurumaya bırakılmıştır.

Şekil 184 Canlı model patlatma alçı yüz kalıbı alma uygulama

Şekil 185 Canlı model patlatma alçı yüz kalıpları

Patlatma kalıplarının alçı kalıplara dönüştürülmesi

Seramik uygulamalarda döküm çamuru kullanılacağı için I.II. ve III. canlı modellerin patlatma tekniğiyle alınan yüz kalıplarından, alçı kalıplar oluşturulmuştur. Tüm canlı modellerin yüz kalıp alma işlemleri benzerlik gösterdiği için alçı kalıp uygulamaları sadece bir uygulamada anlatılmıştır. Üç canlı model için alçı yüz kalıbı aynı yöntemle ve sırasıyla tek tek alınmıştır.

Patlatma alçı yüz kalıbı plastik çamurla içinde hava kalmayacak şekilde bastırılarak eşit miktarda doldurulmuştur. Plastik çamur yaklaşık on dakika alçı kalıp içinde bekletilmiş ve dikkatlice çıkarılmıştır. Plastik çamurdan elde edilen yüz kalıbı çapaklarından temizlenip canlı modelin gerçek görünümü elde edilmiştir. (şekil 186)

Şekil 186 Patlatma alçı kalıptan plastik çamur yüz kalıbı alma uygulamaları

Yüz kalıbının içi üzerine alçı döküldüğünde çökmemesi için çamurla doldurulmuştur. Çekirdek plastik kalıp masa üzerine yerleştirilmiş ve kenarlardan yaklaşık 4 cm kalacak şekilde dört etrafı sunta kalıplarla çevrilmiştir.

Şekil 187 Plastik çamurdan alçı yüz kalıbı alma uygulamaları

Hazırlanan alçı kalıp içinde bulunan modelin üzerini 3-4 cm geçecek şekilde dökülmüştür. Alçının sertleşmesi için yaklaşık bir saat beklenilmiştir. Ahşap kalıplar açıldıktan sonra, alçı kalıp içinde bulunan plastik çamur boşaltılmıştır. Alçı kalıp içindeki suyun tamamen yok olması için bir hafta oda sıcaklığında kurumaya bırakılmıştır.

Üç canlı modelin alçı yüz kalıp alma işlemi aynı yöntemle ve aynı sırayla tek tek alınmıştır (şekil 188).

Şekil 188 I, II. ve III. Canlı model alçı yüz kalıpları

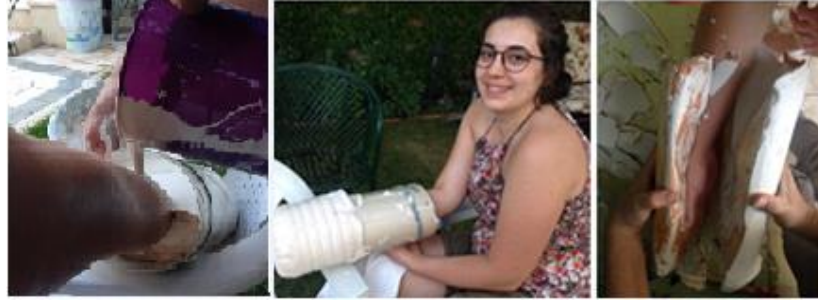
4.1.2 Canlı Model El Kalıbı ve Alçı Kalıp Alma

İki canlı modelden alçı ile el kalıpları alınmıştır. I. canlı modelin kalıp alma işleminde plastik kalıp kullanılmıştır. Öncelikle elin yarısının kalıbını alabilmek için çamurdan yatak hazırlanmıştır. Alçının kalıptan kolay çıkabilmesi için modelimizin eline ve koluna vazelin sürülmüştür. Elin bir yarısı çamurun üzerinde kalacak şekilde el çamur yatağın üzerine yerleştirilmiştir. Hazırlanan alçı boş kalan alana dökülüp yarım saat kadar beklenilmiştir. Plastik rulo açılıp, yatak çamur çıkarılmış ve elin ilk parçası tamamlanmıştır. Çıkan kalıp temizlenip, zımparalanmıştır. “şekil 189”.

Şekil 189 I Canlı model el kalıbı uygulama I

Ertesi gün II. parçanın döküm işlemi için modelimizin elline, koluna tekrar bolca vazelin sürülmüş, plastik kalıp içine bulunan birinci alçı kalıp üzerine el yerleştirilmiştir. Hazırlanan alçı boş kalan alana dökülüp yarım saat beklenilmiş ve kalıbının ikinci parçasıda tamamlanmıştır.

Şekil 190 I Canlı model el kalıbı uygulama II

II. canlı modelimizin el kalıbı için ahşap kalıplar kullanılmıştır. II. modelin el kalıbı I. modelin el kalıp alma işlemine benzerlik göstermektedir.

Şekil 191 II. Canlı model alçı el kalıbı uygulama

Her iki el kalıbı temizlenip zımparalanmış ve bir hafta oda sıcaklığında kurumaya bırakılmıştır. Kuruyan alçılar döküm işlemi için hazır hale gelmiştir.

4.1.3 Canlı Model Ayak ve Alçı Kalıbı Alma

Canlı model alçı ayak kalıbı alma işlemi dört aşamada gerçekleştirilmiştir. Zamandan kazanmak ve canlı modeli yormamak adına her iki ayak kalıbını bölecek şekilde arasına kalıp yerleştirilerek birlikte alınmıştır. Her bir ayağın etrafında 4cm kalacak ve ortadan bölecek şekilde zemine ahşap kalıplar yerleştirilmiştir. Kalıpların birleşme yerleri ve zemine bağlantı yerleri alçı dökümü yapılırken akmaması için çamurla kapatılmıştır. I. kalıp için canlı mankenimizin ayaklarına bolca vazelin sürülmüş, alçı hafif katılaşmaya başlayınca modelimiz ayakları kalıp içine yerleştirilip taban kalıbı oluşturulmuştur, bir sonraki kalıp için kilitler açılmış “şekil 192”.

Şekil 192 canlı model ayak kalıbı uygulama I

II. kalıp için bacağın yarısını kapatacak şekilde arkasına çamurdan yatak yapılmıştır. Bacanın ön yüzüne alçı dökülmüş, yarım saat beklenilmiş ve ön parçalar oluşturulmuştur “şekil 193”.

Şekil 193 Canlı model ayak kalıbı uygulama II

Canlı modelimiz bacağının arkasını oluşturan III. ve IV. kalıpları tek tek alınmıştır. Tüm kalıplar tek tek temizlenip zımparalanmış ve bir hafta oda sıcaklığında kurumaya bırakılmıştır. Kuruyan alçılar döküm işlemi için hazır hale gelmiştir “şekil 194”.

Şekil 194 Canlı model ayak kalıbı uygulama III

4.2. Cansız Model Alçı Yüz, Vücut ve Ayak Kalıbı Alma

4.2.1. Cansız Model Yüz Kalıbı Alma

Üç adet cansız model yüz kalıbı alınmıştır. Yüz kalıbı alma işlemi üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Modelimizin başının yarısı alınabilmesi için kalıbın arka yarısını kapatacak şekilde çamurdan yatak yapılmıştır. Modelin dört tarafını 4 cm kalacak şekilde ahşap kalıplar etrafa yerleştirilmiştir. Kalıpların birleşme yerleri ve zemine bağlantı yerleri alçı dökümü yapılırken akmaması için çamurla kapatılmıştır. Hazırlanan alçı kalıp içinde boş kalan yerlere başın yarısını kapatacak şekilde dökülmüştür. Alçının donması için yaklaşık yarım saat beklenilmiştir “şekil 195”. Ahşap kalıplar açılıp plastik kalıp içinden çıkarılmış, alçı kalıp zımparalanıp, yüzeyi temizlenmiş, esas parçanın dökümü için hazır hale getirilmiştir.

Şekil 195 Cansız model alçı baş kalıbı uygulama I

Plastik model yüzü yukarı gelecek şekilde yerleştirilip etrafı ahşap kalıplar yerleştirilmiş, yüzeyine arap sabunu sürülmüştür. Kalıbın dört tarafı tekrar ahşap kalıplarla çevrilmiş, birleşme yerleri ve zemine bağlantı yerleri çamurla kapatılmış, üzerine alçı dökülmüştür. Bir saat sonra kalıplar açılmış ve yüz kalıbının ön yüzü tamamlanmıştır “şekil 196”.

Şekil 196 Cansız model alçı baş kalıbı uygulama II

Alcı yüz kalıbı zımparalanıp, yüzeyi temizlenmiş, kilitleri açılmış, etrafı kalıplarla kapatılıp çamurla sıvanmış, başın arka parçasının dökümü yapılmıştır “şekil 197”.

Şekil 197 I. Cansız model alçı baş kalıbı uygulama III

II ve III. model yüz kalıbı alma işlemi benzerlik göstermekte olup sadece I uygulama örneği anlatılmıştır “şekil 198,199”. Üç farklı kalıp alınmıştır “şekil 200”.

Şekil 198 II. Cansız model alçı yüz kalıbı uygulama I

Şekil 199 III. Cansız model alçı yüz kalıbı uygulama

Şekil 198 Cansız model yüz kalıpları

4.2.2 Cansız Model Vücut Kalıbı Alma

Vücut kalıbı alırken plastik model kullanılmıştır. Plastik modelin üzerine alçı döküldüğünde çökmemesi için içi doldurulmuştur. Doldurma işlemi var olan büyük parça alçı kalıplar ve çamur kullanılarak yapılmıştır. Daha sonra modelin kalıp alınacak yüzeyi üste gelecek şekilde kalıp alınacak yüzeye yerleştirilmiştir. Boşluk kalmaması için çevresinde düzelme işlemi yapılmıştır” şekil 203”

Şekil 199 Cansız model vücut kalıbı uygulama I

Plastik modelin dört tarafından 5 cm kalacak şekilde ahşap kalıplarla çevirilmiş, etrafı çamurla sıvanmıştır. Alçı dökümü yapılmış, 3 saat beklenilmiş, kalıp oda sıcaklığında on beş gün kurumaya bırakılmıştır.

Şekil 200 Cansız model vücut kalıbı uygulama II

4.2.3 Cansız Model Ayak Kalıbı Alma

Cansız model kalıp alma işlemi için plastik manken bacağı kullanılmıştır. Bacağının kalıbı üç aşamada alınmış, oda sıcaklığında bir hafta kurutulmuştur.

Şekil 201 Ayak kalıbı alma

4.3 Seramik Uygulamaları İçin Döküm Çamurunun Hazırlanması,

Döküm çamuru reçetesine göre her 25kg toz döküm çamur için 9kg su karıştırılarak elde edilmiştir. 50 kg döküm çamuru tozu için 18 kg su kullanılmıştır. Karışım yaklaşık 2 saat belli hızda karıştırılıp, dinlendirilmiş döküme hazır hale getirilmiştir “şekil 202”.

Şekil 202 Atolyede döküm çamuru hazırlama

4.4 Seramik Formların Oluşturulması

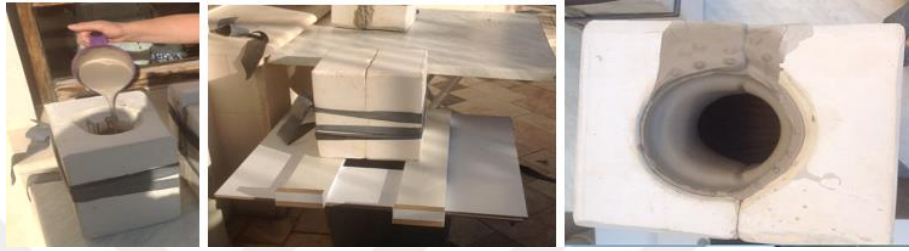
Alçı kalıplar tam kurduktan sonra döküm aşamasına geçilmiştir. Hazırlanan döküm çamuru, tel veya plastik süzgeçlerden süzülerek kalıp içine doldurulmuştur. Eserin et kalınlığının oluşması için kalıp içinde çamur yaklaşık 45 dakika bekletilmiştir. Eser içindeki çamurun boşaltılması için bir kovanın üzerini tel ızgara yerleştirilmiş, eser ters çevrilip boşaltma işlemi tamamlanmıştır. Tüm çamurun akması için eserler yaklaşık yirmi dakika tel ızgara üzerinde bekletilmiştir. Daha sonra kalıp tekrar ters çevrilerek bir saat sonra eser alçı kalıptan ayrılmıştır. “şekil 203-204”. Tüm modellerimizin döküm alma işlemi birbirine benzerlik göstermektedir.

Şekil 203 Dökümü yapılmış ayak formu

Şekil 204 Dökümü yapılmış canlı ve cansız model ayak formları
Dökümü yapılmış baş ve yüz formları “şekil 205-206”.

Şekil 205 Baş formunun dökümü işlemleri

Şekil 206 Dökümü yapılmış baş formu

Dökümü yapılmış I., II. canlı model el formları ve vücut formu “şekil 205”.

Şekil 205 Dökümü yapılmış el ve vücut formları

Her döküm aşamasından sonra alçı kalıplar oda sıcaklığında veya doğada kurumaya bırakılmıştır.

Şekil 206 Alçı kalıpların kurutulması işlemi

4.5 Seramik Formlara Geleneksel Dövme Motiflerinin Uygulanması

Mardin Kızıltepe’de kadınlarının yüzlerinde, vücutlarında, ellerinde ve ayaklarında görülen geleneksel dövme motifleri aslına uygun olarak döküm çamurundan oluşan seramik formlara ajur tekniğiyle uygulanmıştır. “şekil 207”.

Şekil 207 Seramik formu üzerine dövme motifi işlenmesi

Eserler üzerine dövme motifleri işlendikten sonra oda sıcaklığında kurutmaya bırakılmıştır “şekil 208”.

Şekil 208 Oda Sıcaklığında Kurutma İşlemi

Dövme motifleri işlenen eserler, oda sıcaklığında kurutulur. Kuruma sonrasında eserler çapaklarından temizlenmiş, zımparalanmış ve nemli süngerlerle tozlarından arındırılmıştır “şekil 209”.

Şekil 209 Seramik formların tozdan arındırılması

4.5 Seramik Formların Bisküvi Pişiriminin Yapılması

Tozlarından arındırılan eserlerin içinde nem kalmaması için öncelikle 120 °C de kurutma fırınında kurutulmuştur. Kurutma işleminden sonra eserlerin bisküvi pişirimi 980 °C de yapılmıştır. Bisküvi pişirimi sonrası eserler üzerinde toz kalmaması için su ile yıkanmış ve nem kalmaması için tekrar 120 °C de kurutma fırınında kurutulmuştur “şekil 210”.

Şekil 210 Eserlerin kurutması ve bisküvi pişirimi sonra yıkanması

4.6 Eserlerde Kullanılacak Astarların Laboratuvar Çalışması

Eserler için kullanılacak astar istediğimiz renkte bulunmadığından astarlar Siyah ve kırmızı astar denemeleri firmanın⁴⁹ vermiş olduğu reçete doğrultusunda tarafımızca hazırlanmıştır “şekil 211”.

Şekil 211 Kırmızı, Siyah Astar Denemeleri

Siyah Astar: Oksit-Piğment/Hazır Boya	%30 5408 Siyah %50 Astar %20 Şeffaf Sır
Kırmızı Astar: Oksit-Piğment/Hazır Boya	%30 3816 Koyu Kırmızı %50 Astar %20 Şeffaf Sır

Bisküvi pişirimi yapılmış, yapılmamış küçük ölçekli ürünler üzerine, oksit katılmış, katılmamış kırmızı ve siyah astarlar sürülerek deneme işlemleri yapılmıştır “şekil 212”.

Şekil 212 Ürün üzerinde astar denemeleri

49 Astar tablosu Ankara Kalaçlar Endüstri Malzeme AŞ. renk reçete kodları kullanılarak hazırlanmıştır

Astar denemeleri yapılan ürünler 980 °C fırınlanmıştır “şekil 213”. Yapılan denemeler sonucunda kullanılacak astarlara karar verilmiştir.

Şekil 213 Fırınlanmış, astarlar sürülmüş ürünler

4.7 Seramik Formlar Üzerinde Astar ve Sır Uygulamaları

Tüm eserler için laboratuvar çalışmaları dikkate alınarak reçetesine uygun astarlama ve sırlama işlemleri yapılmıştır. Bazılarında renkli çamur ve astar, bazılarında ise rengin parlak görünmesi için belirli oranda oksit kullanılmıştır. Bir kısım eserde şeffaf sırla sırlanmıştır. Püskürtme yöntemiyle üst üste renkli astarlar atılarak eserler efekt verilmiştir “şekil 214”.

Şekil 214 Eserler üzerine astar ve sır uygulamaları

4.8 Eserlerin Fırınlanması

Sırlanan ve astarlanan eserler, önce 120 °C kurutma işlemine tabii tutulmuş daha sonra 1020 °C de fırınlanmıştır. Eserler fırın içinde 24 saat soğumaya bırakılmıştır “şekil 215”.

Şekil 215 Eserlerin fırınlanması

4.9. Geleneksel Dövme Motiflerinin Uygulandığı Eserler

Mardin Kızıltepe’de görülen geleneksel dövme motifleri işlendiği bölgeye göre yüz, vücut, el ve ayak olmak üzere sınıflandırılmıştır. Dövme motifleri eser üzerinde buldukları bölgeye aslına uygun işlenmiş ve adları belgelenip, kayıt altına alınmıştır. Mardin Kızıltepe’de görülen geleneksel dövme motiflerinin isimleri bölgede alan çalışmasında hanımların ifadeleri ve Abiç (2011:20-56),’e göre, Yenipınar ve Tunç (2013: 179-225)’e göre, Fırat (2017: 147-154)’ a göre ve Gülensoy (1998)’e göre aktarılmıştır.

4.9.1 Yüz Üzerinde Geleneksel Dövme Motifleri

KATALOG NO : 1

ESERİN TEKNİĞİ : Ajur Tekniği

ESERİN ÖLÇÜSÜ : 22,5x15cm h:8,5

BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ : 980 °C

ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ: 1020 °C

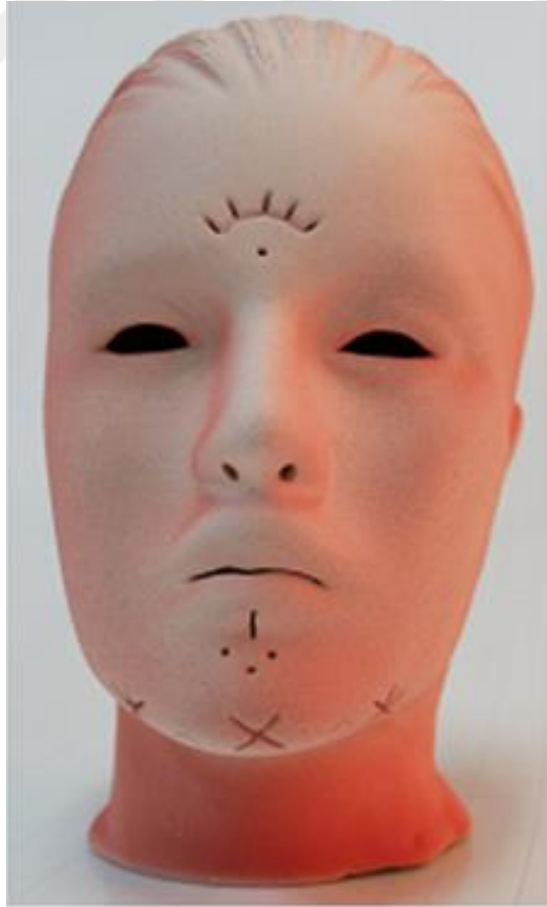
UYGULAMA : Kırmızı astar üzerine, siyah astar atıldı ve oksitle efekt verildi

DÖVME MOTİFLERİ : Alında üçgen şeklinde üç nokta motifi, iki kaş ortasında kaş görünümünde çizgi, sağ yanakta üçgen şeklinde üç nokta motifi, sol yanakta daire/suvar/duvara/bilezik/halka motifi, çenede iki nokta arasında uzun düz çizgiden oluşan dövme motifleri işlenmiştir.

Şekil 216 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri I

KATALOG NO	: 2
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 22,5x13,5cm, h:18,5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar atıldı ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alında yay şeklinde güneş motifi, motifin içinde tek nokta, çenede düz çizgi altında üçgen şeklinde üç nokta motifi, çenenin altında Orhun Yazıtlarında f harfi olarak kullanılan çarpı “x”/salip-sılıp/sılibiye-kirmen motifi, motifin sağında ve solunda simetrik daire/suvar/duvara/bilezik/halka motifi ve yıldız/çiçek motifi dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 217 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri II

KATALOG NO	: 3
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 23x13cm, h:19
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar atıldı ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alında ay, göz, taç veya tarak olarak adlandırılan motif, sağ yanakta tek nokta, çenede Orhun Yazıtlarında f harfi olarak kullanılan çarpı (x)/salip-sılıp/sılibiye-kirmen motifin sağında ve solunda simetrik daire/suvar/duvara/bilezik/halka motifi ve yıldız /çiçek motifi dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 218 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri III

KATALOG NO	: 4
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 27,5x16cm, h:7
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar atıldı ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alında yay şeklinde güneş motifi, motifin içinde yan yana iki nokta, çenede Orhun Yazıtlarında ç harfi olarak kullanılan motif (λ), motifin üst çizgisinin sağında ve solunda iki nokta şeklinde dövme motifleri işlenmiştir.

Şekil 219 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri IV

KATALOG NO	: 5
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 25x13,5cm, h:18
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar atıldı ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alında derin yay şeklinde güneş motifi, motifin içinde tek nokta, çenede üçgen şeklinde üç nokta motifi, motifin altında kalp/başak motifi olarak adlandırılan yan yana üç adet ters “v” motifi, motifin altında üç adet yıldız/çiçek motifi arasında iki adet daire/suvar/duvara/bilezik/halka motifi, göğse kadar inen ters “v” motifli hayat ağacı şeklinde dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 220 Yüz Üzerinde Geleneksel Dövme Motifleri V

KATALOG NO	: 6
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 18x11cm, h:6
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar atıldı ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alında ters “v” içinde nokta, çenede Orhun Yazıtlarında ç harfi olarak kullanılan rısemiye motifi (人), dört köşesinde dört nokta, çenenin altında nokta ve noktanın sağında ve solunda daire/suvar/duvara/bilezik/halka motifleri dövme olarak işlenmiştir.

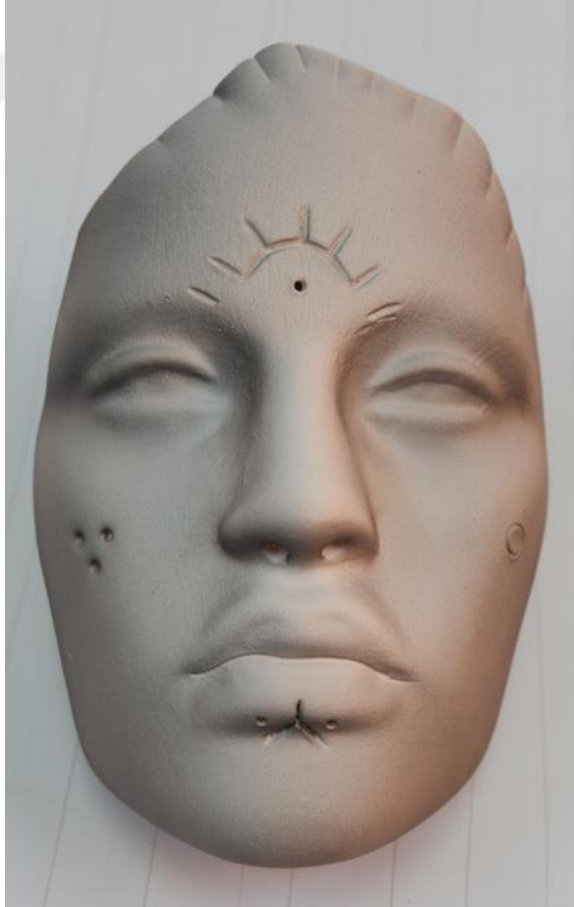
Şekil 221 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri VI

KATALOG NO	: 7
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 20x13,5cm, h:19,5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar atıldı ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLER	: Çenede Orhun Yazıtlarında ç harfi olarak kullanılan rısemiye motif (λ), motifin sağında ve solunda yıldız veya çiçek motifi, çenenin altında ortanın sağında ve solunda iki adet Orhun Yazıtlarında f harfi olarak kullanılan çarpı (x) motifi dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 222 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri VII

KATALOG NO	: 8
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 17,5x11,5cm, H:6
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar atıldı ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alında yay şeklinde güneş motifi, motifin içinde tek nokta, iki kaş ortasında kaş görünümünde çizgi, Sağ yanakta üçgen şeklinde üç nokta motifi, sol yanakta daire/suvar/duvara/bilezik/halka motifi, çenede Orhun Yazıtlarında ç harfi olarak kullanılan rısemiye motifi (人), motifin üst çizgisinin sağında ve solunda tek nokta motifi dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 223 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri VIII

KATALOG NO	: 9
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 17,5x11,5cm, h:6
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Sağ yanakta nokta, çenede Orhun Yazıtlarında ç harfi olarak kullanılan rısemiye motifi (Λ), motifin üst çizgisinin sağında ve solunda nokta motifi dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 224 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri IX

KATALOG NO	: 10
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 19,4x13cm, h:8
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alında derin yay şeklinde güneş motifi, motifin içinde tek nokta, sol yanakta üçgen şeklinde üç nokta motifi, çenede Orhun Yazıtlarında ç harfi olarak kullanılan risemiye motifi (人), motifin üst çizgisinin sağında ve solunda tek nokta, çenenin altında sağında ve solunda tek nokta bulunan ters “u” motifi, motifin içinde daire/suvar/duvara/bilezik/halka motifi, motifin sağında ve solunda üç adet çizgi motifi dövme olarak işlenmiştir

Şekil 225 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri X

KATALOG NO	: 11
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 14,5x11cm, h:6
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Sağ yanakta nokta, çenede Orhun Yazıtlarında ç harfi olarak kullanılan rısemiye motifi (Λ), motifin üst çizgisinin sağında ve solunda nokta motifi dövme olarak işlenmiştir.

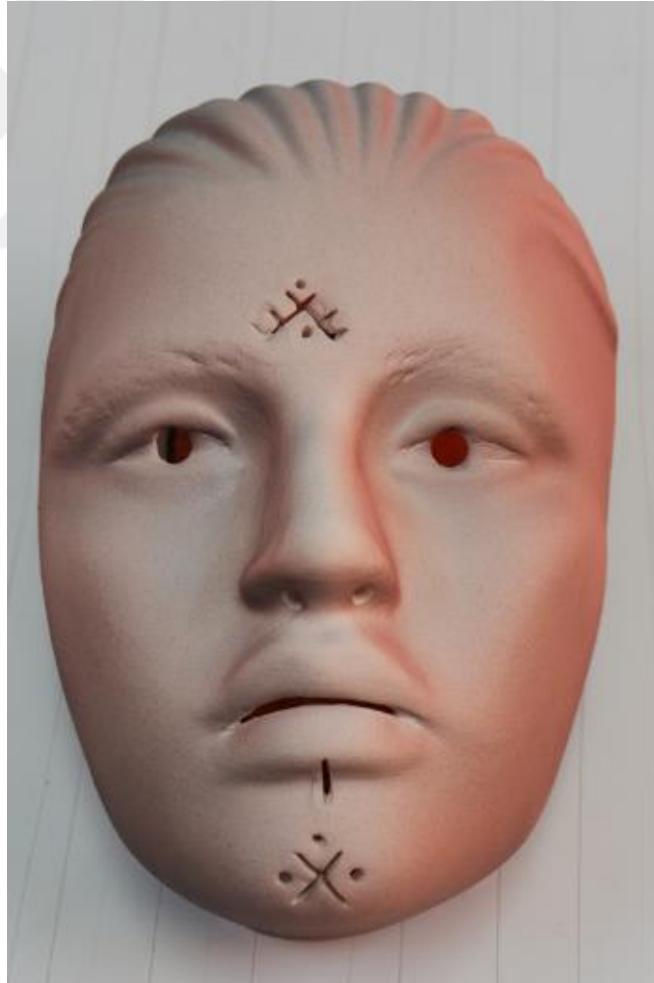
Şekil 226 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XI

KATALOG NO	: 12
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 22x12,5cm, h:7,5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECEŚİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECEŚİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alının sağ tarafında şakak bölgesinde güneş, mühür papatya çiçeği olarak da bilinen dövme motifi işlenmiştir.

Şekil 227 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XII

KATALOG NO	: 13
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 19x13cm, h:8
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alında ay, göz veya taç, tarak motifi olarak adlandırılan motif, motifin üstünün ve altının ortasında nokta, çenede ortada düz çizgi, altında salıp-sılıp/sılıbiye-kirmen veya çiçek şeklinde dövme motifi işlenmiştir.

Şekil 228 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XIII

KATALOG NO	: 14
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 25x15,5cm, h:6
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alının tam ortasında daire/suvar/duvara/bilezik/halka motifi, sağ tarafında şakak bölgesinde güneş, mühür papatya çiçeği olarak da bilinen dövme motifi işlenmiştir.

Şekil 229 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri IVX

KATALOG NO	: 15
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 23,3x19,5cm, h:6
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alında ay, göz veya taç, tarak motifli olarak adlandırılan motif, motifin altında ortada iki nokta, çenede Orhun Yazıtlarında ç harfi olarak kullanılan rısemiye motifli (人), motifin üst çizgisinin sağında ve solunda iki nokta, çenenin altında nokta ve noktanın sağında solunda daire/suvar/duvara/bilezik/halka şeklinde dövme motifleri işlenmiştir.

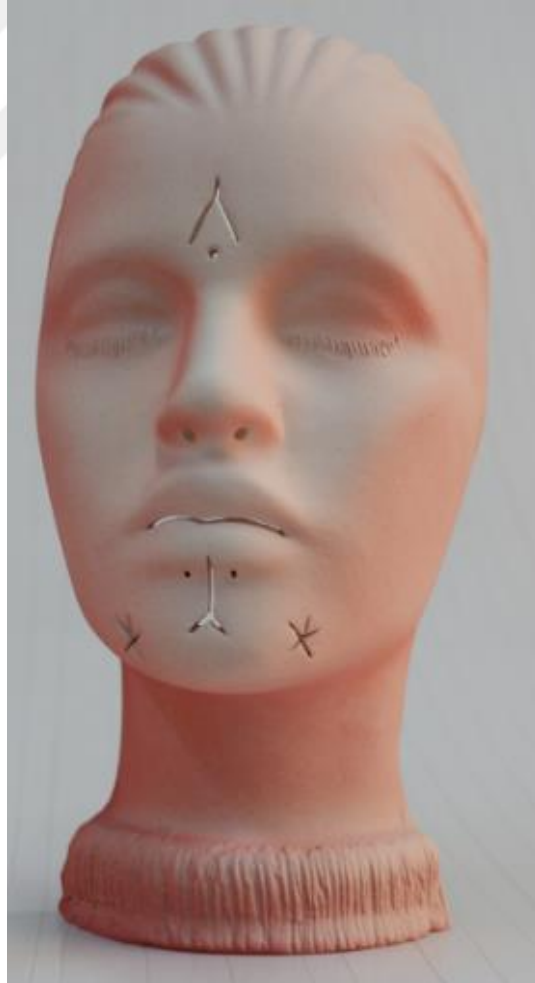
Şekil 230 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XV

KATALOG NO	: 16
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 22x13,5cm, h:9
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECEŚİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECEŚİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alında yay şeklinde güneş motifi, motifiñ altında ortada nokta, iki kaş ortasında kaş görünümünde çizgi, Sağ yanakta üçgen şeklinde üç nokta motifi, sol yanakta, daire/suvar/duvara/bilezik/halka motifi çenede Orhun Yazıtlarında ç harfi olarak kullanılan rısemiye motifi (A) sağında ve solunda nokta, çenenin altında salıp-sılıp/sılıbiye-kirmen veya çiçek motifiñ sağında solunda çarpı “x” şeklinde dövme motifi işlenmiştir.

Şekil 231 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XVI

KATALOG NO	: 17
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 25x15cm, h:10
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alında ters “v” içinde nokta, çenede Orhun Yazıtlarında ç harfi olarak kullanılan rısemiye motifin (人) üst çizgisinin sağında ve solunda nokta, çenenin altında ortanın sağında solunda yıldız veya çiçek şeklinde dövme motifi işlenmiştir.

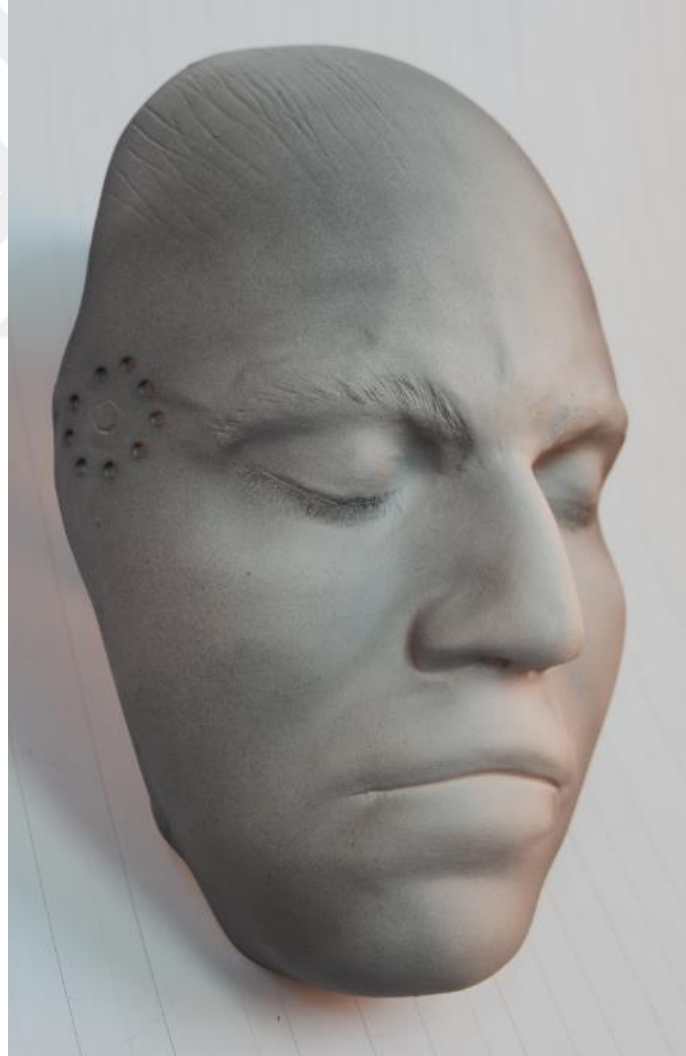
Şekil 232 Yüz Üzerinde Geleneksel Dövme Motifleri XVII

KATALOG NO	: 18
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 22,4x13cm, h:9,3
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alında yan yana üç nokta. Sağ yanakta üçgen şeklinde üç nokta motifi, sol yanakta Orhun Yazıtlarında f harfi olarak kullanılan çarpı (x) motifi, çenede Orhun Yazıtlarında ç harfi olarak kullanılan risemiye motifi (A), çenenin altında ortanın sağında ve solunda salıp-sılıp/silibiye-kirmen veya çiçek şeklinde dövme motifi işlenmiştir.

Şekil 233 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XVIII

KATALOG NO	: 19
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 22,3x14,2cm, h:8
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECEŚİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECEŚİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alının sağ tarafında şakak bölgesinde güneş, mühür papatya çiçeği olarak da bilinen dövme motifi işlenmiştir.

Şekil 234 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XIX

KATALOG NO	: 20
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 18x13,5cm, h:8,5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alında güneş şeklinde dövme motifi işlenmiştir.

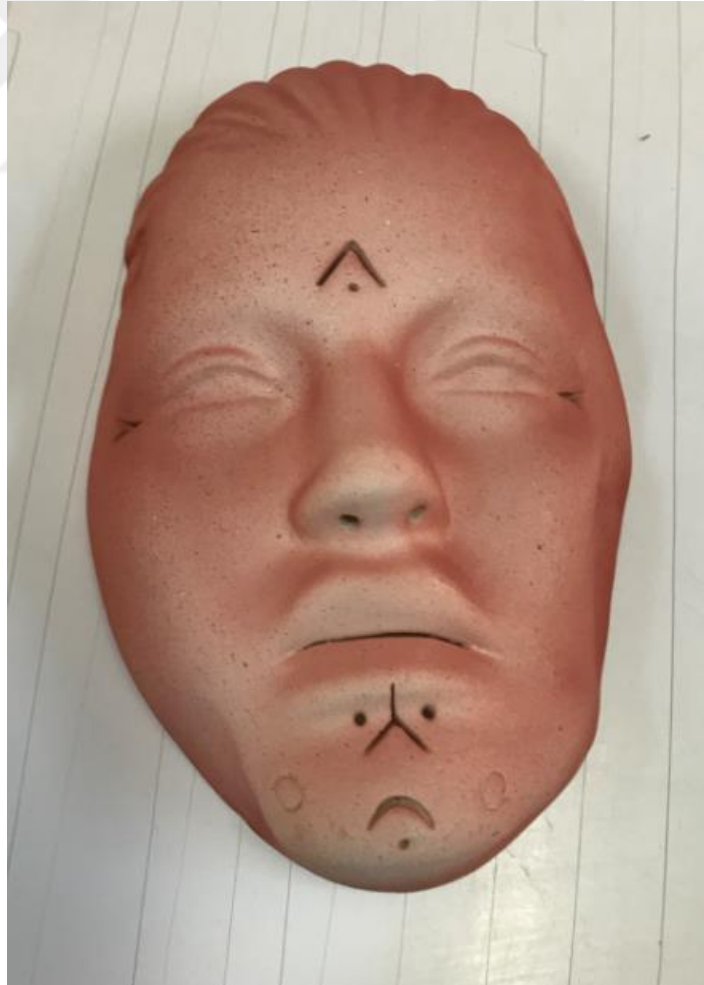
Şekil 235 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XX

KATALOG NO	: 21
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 19x12cm, h:7
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alında yay şeklinde güneş motifi, sağ yanakta üçgen şeklinde üç nokta motifi, sol yanakta tek nokta, çenede Orhun Yazıtlarında ç harfi olarak kullanılan risemiye motif i(人) dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 236 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XX

KATALOG NO	: 22
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 19,5x13cm, h:7,5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alında ters “v” içinde tek nokta, şakakta gözün bittiği bölgede Orhun Yazıtlarında o harfi olarak kullanılan (>) motif, çenede ç harfi olarak kullanılan rısemiye motifi (人), motifin üst çizgisinin, sağında ve solunda tek nokta, çenenin altında ters “u” içinde tek nokta, sağında ve solunda daire/suvar/duvara/bilezik/halka motifi dövme olarak işlenmiştir

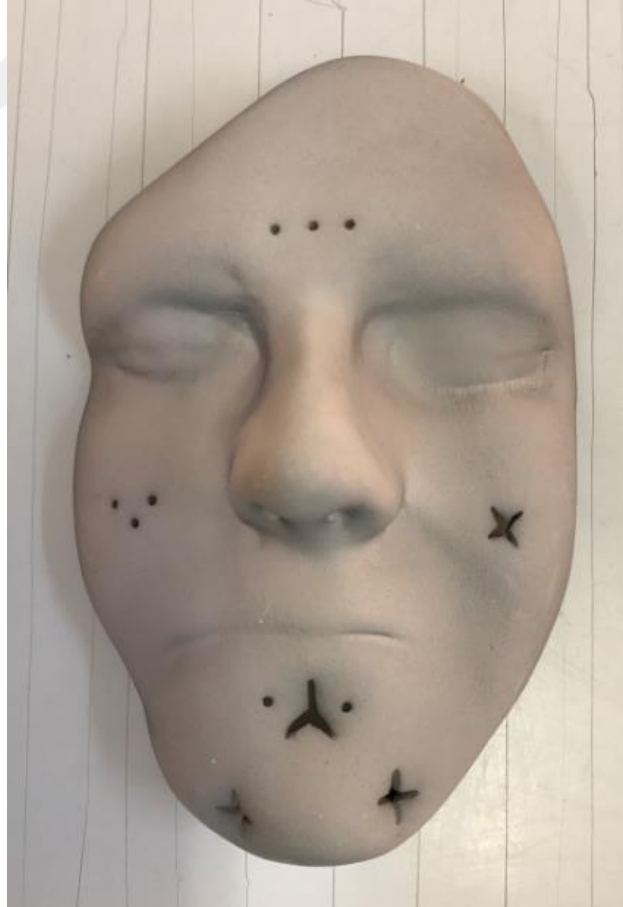
Şekil 237 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XXII

KATALOG NO	: 23
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 19x12cm, h:6,5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alında derin yay şeklinde güneş motifi, motifin içinde tek nokta sol yanakta üçgen şeklinde üç nokta motifi, çenede Orhun Yazıtlarında ç harfi olarak kullanılan risemiye motif, (人), motifin üst çizgisinin, sağında ve solunda tek nokta motifi dövme olarak işlenmiştir

Şekil 238 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XXIII

KATALOG NO	: 24
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 16x11,2cm, h:6,5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alında yan yana üç nokta, sağ yanakta üçgen şeklinde üç nokta, sol yanakta Orhun Yazıtlarında f harfi olarak kullanılan çarpı (x) motifi, çenede Orhun Yazıtlarında ç harfi olarak kullanılan rısemiye motifi (人), motifin üst çizgisinin sağında ve solunda tek nokta, çenenin altında ortanın sağında ve solunda salıp-sılıp/sılıbiye-kirmen motifi dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 239 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XXIV

KATALOG NO	: 25
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 17x11cm, h:12
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Alında Orhun Yazıtlarında ç harfi olarak kullanılan rimesiye motifi (人), motifin içinde tek nokta, çenede koç boynuzu motifin ortasında tek nokta motifi dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 240 Yüz üzerinde geleneksel dövme motifleri XXV

4.9.2 Vücut Üzerinde Geleneksel Dövme Motifleri

KATALOG NO : 26

TARİHİ : 2017

ESERİN TEKNİK : Ajur Tekniği

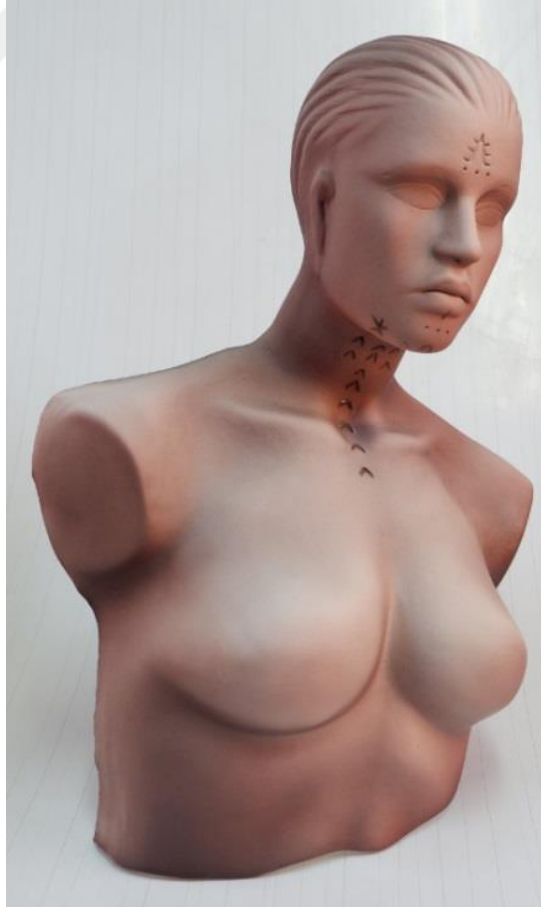
ESERİN ÖLÇÜSÜ : 54,5x38,5cm, h:17

BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ : 980 °C

ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ : 1020 °C

UYGULAMA : Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi

DÖVME MOTİFLERİ : Alında derin yay şeklinde güneş motifi, motifin altında yan yana üç nokta, çenede düz çizgi altında yan yana üç nokta, çenenin altında ters “v” motifinin sağında, solunda simetrik daire/suvar/duvara/bilezik/halka motifi ve yıldız/çiçek diye adlandırılan motif, göğse kadar inan hayat ağacı motifi ters “v” şeklinde dövme motifi işlenmiştir.

Şekil 241 Vücut üzerinde geleneksel dövme motifleri I

KATALOG NO	: 27
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 33,5x33,5cm, h:15
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Boyundan başlayıp göğse kadar inen ters “v” kalp/başak motifi hayat ağacı motifi dövme şeklinde işlenmiştir.

Şekil 242 Vücut üzerinde geleneksel dövme motifleri II

KATALOG NO	: 28
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 40,5x38cm, h:15
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Boyundan başlayıp göğse kadar inen kalp motifi olarak adlandırılan ters “v” ve ceylan motifi hayat ağacı dövmesi şeklinde işlenmiştir.

Şekil 243 Vücut üzerinde geleneksel dövme motifleri III

KATALOG NO	: 29
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 40,5x34,5cm, h:15,5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Boyundan başlayıp göğse kadar inen kalp motifi olarak adlandırılan ters “v” motifi, güneş motifi, yıldız/çiçek motifi, ters “v” içinde tek nokta motifi, haç, salıp-sılıp/silibiye-kirmen veya çiçek motifi ve ceylan motifi hayat ağacı dövmesi şeklinde işlenmiştir.

Şekil 244 Vücut üzerinde geleneksel dövme motifleri IV

KATALOG NO	: 30
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 43,5x33cm, h:14
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Boyundan başlayıp göğse kadar inen kalp motifi olarak adlandırılan ters “v” motifi, tek nokta motifi, yıldız veya çiçek motifi, güneş motifi ters “v” içinde tek nokta motifi, haç veya salıp-sılıp/sılibiye-kirmen motifi ve ceylan motifi hayat ağacı dövmesi şeklinde işlenmiştir.

Şekil 245 Vücut üzerinde geleneksel dövme motifleri V

4.9.3 El Üzerinde Geleneksel Dövme Motifleri

Döküm sonrası oluşturulan El kalıpları üzerine Ajur Tekniğiyle Mardin Kızıltepe kadınlarının ellerindeki dövme motifleri aslına uygun halde eller üzerine işlendi. Eller oda sıcaklığında kurumaya bırakıldı. Kurutma işlemi sonrası eserler çapaklardan temizlenmesi için zımparalandı. Zımpara sonrası oluşan tozlar nemli süngerlerle temizlendi. Öncelikle içinde nem kalmaması için fırında 120 °C kurutma işlemi yapıldı. Daha sonra 980 °C bisküvi pişirimleri yapıldı. Bisküvi pişirimi sonrası eserler tozlarından arındırmak için suyun altına tutularak yıkama işlemi yapıldı. Astar ve sır deneme çalışmaları dikkate alınarak astarlama ve sırlama işlemleri tamamlandı. 120 °C de kurutma işlemi yapıldıktan sonra 1020 °C fırınlandı. Fırınlanma sonrası 24 saat fırında soğumaya bırakıldı.

KATALOG NO	: 31
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 32x8,5cm, h:8
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: El üzerinde yıldız, haç, tarak, başak, nokta ve adlandırılmamış motifler dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 246 El üzerinde geleneksel dövme motifleri I

KATALOG NO	: 32
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 29,5x8,5cm, h:7
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Elin üzerinde göz, ceylan, hayat ağacı motifi, bilekte tarak motifi, bileğin iç yüzünde adlandırılmamış ancak kar kristallerinin fotoğrafına benzeyen motif dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 247 El üzerinde geleneksel dövme motifleri II

KATALOG NO	: 33
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 29x8cm, h:8
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Elin üzerinde güneş motifi, parmaklarda Orhun Yazıtlarında ç harfi olarak kullanılan motif (𐰇), haç motifi ve nokta motifi, bilekte tarak motifi dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 248 El üzerinde geleneksel dövme motifleri III

KATALOG NO	: 34
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 20x13,7cm, h:6
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Elin üzerinde baş parmağının perde kısmında güneş motifi dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 249 El üzerinde geleneksel dövme motifleri IV

KATALOG NO	: 35
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 23,5x13,5cm, h:6
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Elin üzerinde haç, Orhun Yazıtlarında f harfi olarak kullanılan çarpı (x) motifi, şeker motifi, baş parmağın perde kısmında güneş motifi, bilekte tarak motifi ve adlandırılmamış motifler dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 250 El üzerinde geleneksel dövme motifleri V

KATALOG NO	: 36
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 31,5x9cm, h:8
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Elin üzerinde haç ve tarak motifi, bilekte tarak ve haç motifi, bileğin iç kısmının üstünde başak, tarak, daire/suvar/duvara/bilezik/halka motifi, nokta ve haç motifleri dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 251 El üzerinde geleneksel dövme motifleri VI

KATALOG NO	: 37
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 21x9,2cm, h:6
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Elin üzerinde ve bilekte tarak motifi, parmaklarda üç nokta, tek nokta, ters “v” içinde tek nokta altında yatay çizgi ve çizginin altında yan yana üç nokta motifleri dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 252 El üzerinde geleneksel dövme motifleri VII

KATALOG NO	: 38
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 32x8,5cm, h:6,5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECEŚİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECEŚİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: El bileğinin üzerinde tarak, güneş, haç, başak veya kalp motifi, bileğın iç kısmında yıldız, tarak, güneş motifi ile Orhun Yazıtlarında f harfi olarak kullanılan çarpı (x), ç harfi olarak kullanılan motif (λ) ve çok sayıda nokta motifi, adlandırılmamış motifler dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 253 El üzerinde geleneksel dövme motifleri VIII

KATALOG NO	: 39
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 23,5x12,6cm, h:6,5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: El üzerinde yaba veya orak motifi, üçgen şeklinde üç noktalı motif ve parmak üzerinde haç motifi dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 254 El üzerinde geleneksel dövme motifleri IX

KATALOG NO	: 40
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: FırçaTekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 23,5x12,6cm, h:6,5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: El bileğinin üzerinde tarak, şeker, rebap motifi, güneş motifi, parmaklarda haç ve üçgen şeklinde üç noktalı motif dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 255 El üzerinde geleneksel dövme motifleri X

KATALOG NO	: 41
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 24,7x8,5cm, h:6,5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: El bileğinin üzerinde tarak motifi, bileğin iç kısmında ters “v” üstünde nokta ve tarak motifi üzerinde adlandırılmamış motifler dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 256 El üzerinde geleneksel dövme motifleri XI

KATALOG NO	: 42
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 19,5x9cm, h:6
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: El bileğinin üzerinde tarak, kalp ve hayat ağacı, bilekte tarak motifi, parmaklarda nokta motifleri ve adlandırılmamış motifler dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 257 El üzerinde geleneksel dövme motifleri XII

KATALOG NO	: 43
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 31,2x8,6cm, h:8,5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: El bileğinin üzerinde tarak, güneş, haç, başak veya kalp motifi, bileğin iç kısmında yıldız, tarak, güneş motifi ile Orhun Yazıtlarında f harfi olarak kullanılan çarpı (x), ç harfi olarak kullanılan motif (λ) ve çok sayıda nokta motifi, adlandırılmamış motifler dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 258 El üzerinde geleneksel dövme motifleri XIII

KATALOG NO	: 44
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 26x9cm, h:7,5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECEŚİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECEŚİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Elin üzerinde tarak motifi, kalp motifi, başak motifi, taç veya göz motifi, Orhun Yazıtlarında f harfi olarak kullanılan çarpı (x) motifi, parmaklarda ismel bikar (üçgen şeklinde üç nokta) motifi ve çarpı (x) motifi, bilekte tarak motifi ve adlandırılmamış motifler dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 259 El üzerinde geleneksel dövme motifleri XIV

KATALOG NO	: 45
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Fırça Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 23,5x12,6cm, h:6,5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Elin üzerinde tarak motifi, Yıldız motifi, güneş motifi, başak motifi, rebap motifi, parmaklarda haç motifi, bilekte tarak motifi ve adlandırılmamış motifler dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 260 El üzerinde geleneksel dövme motifleri XV

KATALOG NO	: 46
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 24,5x9cm, h:7
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECEŚİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECEŚİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Elin üzerinde tarak motifi, çok sayıda haç motifi, bilekte tarak motifi ve bileğin iç tarafında akrep motifi dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 261 El üzerinde geleneksel dövme motifleri XVI

KATALOG NO	: 47
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 28,5x8,5cm, h:7
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Elin üzerinde tarak motifi, kalp motifi, adlandırılmamış motifler, parmaklarda haç motifi ve üçgen şeklinde üç nokta motifi, bilekte tarak motifi, ceylan motifi ve adlandırılmamış motifler dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 262 El üzerinde geleneksel dövme motifleri XVII

4.9.4 Ayak Üzerinde Geleneksel Dövme Motifleri

Mardin Kızıltepe’de kadınlarının ayaklarında görülen dövme motifleri ajur tekniğiyle birebir seramik ayaklara işlenmiştir “şekil 263”.

Şekil 263 Ayak Kalıbına Dövme Motifi İşlemesi çalışması

KATALOG NO	: 48
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 38,5x19,5cm, h:8,5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Ayak üzerinde çiçek motifi veya salıp-sılıp/sılıbi-kirmen motifi, kalp motifi veya başak motifi, haç motifi ve adlandırılmamış motifler dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 264 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I

KATALOG NO	: 49
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 42,2x19,5cm, h:10
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Ayak üzerinde çiçek motifi veya salıp-sılıp/sılıbi-kirmen motifi, kalp motifi veya başak motifi, haç motifi ve adlandırılmamış motifler dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 265 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I

KATALOG NO	: 50
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 10,5x23cm, h:8
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Ayak üzerinde tarak motifi dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 266 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I

KATALOG NO	: 51
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 41x10,5cm, h:4
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Ayak üzerinde başak/kalp motifi ve adlandırılmamış motifler dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 267 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I

KATALOG NO	: 52
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 28x22,2cm, h:8,5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Ayak üzerinde yıldız/çiçek motifi, Orhun Yazıtlarında ç harfi olarak kullanılan motif (⌘), ve f harfi olarak kullanılan çarpı (x)/haç/salip-sılıp/sılibi-kirmen motifi, kalp/başak motifi ve adlandırılmamış motifler dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 268 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I

KATALOG NO	: 53
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 25x22,5cm, h:9
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Ayak üzerinde yıldız/çiçek motifi, haç/salip-sılıp/silibi-kirmen motifi, yıldız/çiçek motifi, güneş motifi, daire/suvar/duvara/bilezik/halka motifi ve adlandırılmamış motifler dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 269 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I

KATALOG NO	: 54
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 25,5x22cm, h:8,5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Ayak üzerinde yıldız/çiçek motifi, kalp/başak motifi, daire/suvar/duvara/bilezik/halka motifi, Orhun Yazıtlarında f harfi olarak kullanılan çarpı (x)/haç/salip-sılıp/sılibi-kirmen motifi ve adlandırılmamış motifler dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 270 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I

KATALOG NO	: 55
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 28x22cm, h:8,5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Ayak üzerinde şahmeran motifi, rebap motifi ve adlandırılmamış motifler dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 271 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I

KATALOG NO	: 56
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 40,5x10,9cm, h:6
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECEŚİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECEŚİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Ayak üzerinde halhal motifi, bilekte tarak motifi ve adlandırılmamış motifler dövme olarak işlenmiştir.

şekil 272 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I

KATALOG NO	: 57
TARİHİ	: 2017
ESERİN TEKNİK	: Ajur Tekniği
ESERİN ÖLÇÜSÜ	: 40x10cm, h:5
BİSKÜVİ PİŞİRİM DERECESESİ	: 980 °C
ASTARLI PİŞİRİM DERECESESİ	: 1020 °C
UYGULAMA	: Kırmızı astar üzerine, siyah astar ve oksitle efekt verildi
DÖVME MOTİFLERİ	: Ayak üzerinde Orhun Yazıtlarında f harfi olarak kullanılan çarpı (x)/haç/salip-sılıp/sılibi-kirmen motifi, rebap motifi, daire/suvar/duvara/bilezik/halka motifi ve adlandırılmamış motifler dövme olarak işlenmiştir.

Şekil 273 Ayak üzerinde geleneksel dövme motifleri I

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Güneydoğu Anadolu bölgesinde yapılan geleneksel dövme motifleri, teknoloji çağının yaşandığı günümüzde süreçten etkilenmiş ve büyük değişimlere uğramıştır. Bu nedenle geleneksel dövme motifinin son örneklerinin görüldüğü yerlerden biri olan Kızıltepe’de dövme motiflerinin gördüğü insanlar ile görüşmeler yapılmıştır. Kızıltepe’de görülen geleneksel dövmenin tarihi, yapılış nedenleri, motifler ve motiflerin taşıdıkları anlamlara değinilmiştir.

Dövmelerde görülen geleneksel motiflerin benzerlerinin kaya resimlerinde ve mağara duvarlarına çizilen şekillerin sonraları kalıcı bir madde ile bedenlerine işlenerek bir beden sanatına dönüştüğü düşünülmektedir. Yapılan alan çalışmasında dövme yaptıran kişilerin henüz kendi duygu ve düşüncelerini ifade edemeyecek bir yaşta dövmelerinin yakınları tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. Dövmeleri yapanlar yörede çingene olarak tabir edilen ve belli dönemlerde bölgeye gelen yabancı kişilerdir. Dövme yaptıran kadınların bedenlerindeki motifleri bu kişiler ve ebeveynler belirlenir ve motifler geleneksel tekniklerle yapılırdı. Geleneksel dövmenin günümüzde devam etmemesinin nedenlerinden biri de yaptıran kişilerin genç yaşta günah olup olmadığını bilmeden yaptırdıkları ancak şimdi “günahmış” diyerek pişman oldukları ve kimseye önermemeleridir. Günümüzde dövme yapan kişiler ya çok yaşlı ya da ölmüşlerdir. Bölgede görüşülen kadınların çoğu dövme yaptırmayı günah sayarak gençlerin dövme yapmalarına müsaade etmemektedirler. Ancak geleneksel dövme motifleri günümüzde popülerliğini yitirmiş olsa da dövmelerini çok seven, hayata bağlı, etrafa pozitif enerji saçan kadınlar aracılığıyla şekil değiştirerek varlıklarını sürdürmeye devam edeceği düşünülmektedir.

Tez çalışmasında; binyıllar boyu bedenlere yapılarak devam eden dövme motiflerinin zengin kozmik anlayışı ve özünü bozmadan, seramik formlar üzerine yüz, el ve ayak plastik şekillendirme yöntemleri kullanılarak uygulanmıştır.

Bu sayede unutulmaya yüz tutmuş bu geleneğin varlığına dikkat çekilmiştir. Çağımızda gerek estetik ve gerekse iletişim amacıyla kullanılan bu geleneğin özünden uzaklaşmadan bilinçli bir tercihle motiflerin devamlılığının sağlanabilir.

Günümüzde kullanım alanı bulmuş bu motiflerin anlamları ve ne sıklıkta kullanıldıkları, belgelenmiştir.

Bu araştırma sonucunda geleneksel dövme motiflerinin Türk Alfabelerinde (Orhun, Yenisey, Göktürk, Kök-Türk Alfabeleri), kaya resimlerinde ve Damgalar (Tamga) arasında büyük benzerlikler olduğu saptanmıştır. Günümüzde Kızıltepe’de görülen motiflerin, anlamlarını yitirerek kullanılmaya devam ettiği gözlemlenmiştir.

Geleneksel dövme, kırsal kesimde bir yaşlı âdeti olarak kalmış, gelişmiş şekliyle kentsel alanda gençler arasında ise beden sanatına dönüşmüş, moda haline gelmiştir. Ancak geçmişten günümüze varlığını devam ettirmiş olan geleneksel dövme motiflerinin anlamları kaybolmuştur. Geleneksel dövme motifleri Türk kültürüne bakıldığında her daim varlığını sürdürmüş işaretlerdir. Bunu kurganlarda çıkarılan mumyalar üzerinde de görebiliriz.

Antropologlara göre geçmişte dövmeler ilahi güçlerle özdeşleşen semboller, inanç temelli, asalet nişanesi, aşk vaadi, bir topluluğa mensubiyet simgesi, bireysel kimlik güç ve kudret işareti, uğur, tılsım, kem gözden ve musibetten korunma gizemlilik alameti aşağılanma ve dışlanma olarak kullanılmıştır. Dövmenin işlevlerinden biri de “kem nazardan, kötü cinlerin şerrinden” korunmadır. Araştırma alanımızdaki bazı köylerde geleneksel dövmeler bir soya bir boya aidiyeti simgelemektedir. Dövmede kullanılan malzemeler incelendiğinde bir bakıma kötü cinleri uzaklaştırdığına inanılan “kurşun dökme” işlemiyle neredeyse aynıdır. Kızıltepe ile birlikte günümüzde birçok yerde geçmişte nazardan, kem gözlerden korunmak için, dövme yaptırılırken bugün nazardan korunmak için nazarlık ve muskalar kullanılmaktadır. Geleneksel dövme motifi olarak bedenlerine yaptırıkları hayat ağacı ile isteklerini dövme aracılığıyla gerçekleştiren kadınlar bugün dilek ağacına bez bağlama şeklinde bu geleneği devam ettirmektedirler “şekil 274”.

Şekil 274 Hayat Ağacı motifi

Mardin Kızıltepe’de rastlanılan geleneksel dövme motifleriyle kültürümüzde var olan evlerin kapıları, pencere üstleri, at, eğer ve örtüleri, çeyizlik işlemleri, sandık kapakları, tepsi ve siniler, ağaç ve madeni levha oymalarında görülen damgalar, halı ile kilimlerdeki motifler, soyut simgelerle doludur. Bu simgelerin birçoğu benzerlikler göstermektedir.

Yerinde yapılan gözlemler literatür taraması neticesinde ulaşılan en önemli sonuçlardan biri de Kızıltepe’de görülen dövme motiflerinin resimden farklı, runik yazılara, alfabelere benzemesidir.

Mardin Kızıltepe’de görülen dövme motifleri dilbilim açısından da incelenip değerlendirilmelidir. Kaynak taramasında bin yıldan fazla bölgede hüküm sürmüş Elam İmparatorluğunun alfabetiyle Mardin Kızıltepe’de yaşayan kadınların dövmelerindeki benzerlikler tespit edilmiştir. Ayrıca; Güney Türkmenistan, Elam öncesi harfler, eski Sümer harfleri ve Hindistan’da bulunmuş sembollerin kadın ve erkeklerde kullanılan dövme sembolleriyle benzerlikleri oldukça dikkate çekicidir. Elam imparatorluğu döneminde heykellerin yüzünde görülen yıldız motiflerinin Mardin Kızıltepe’de kadınlar tarafından kullanılmaya devam ettiği tespit edilmiştir. Elam öncesi harflerin dövme motifi olarak hala Kızıltepe’de yapılması önemli bir bulgulardan biridir. Geleneksel dövme motifleriyle tabloda yer alan alfabe harflerinin karşılaştırmaları yapılmıştır ”şekil 275-276”.

Gruplar		I	II	III	IV	V	VI
1	Güney Türkmenistan belgileri						
2	Elam öncesi yazı belgileri						
3	Eski sumer yazı belgileri						
4	Harappa/Hind yazı belgileri						

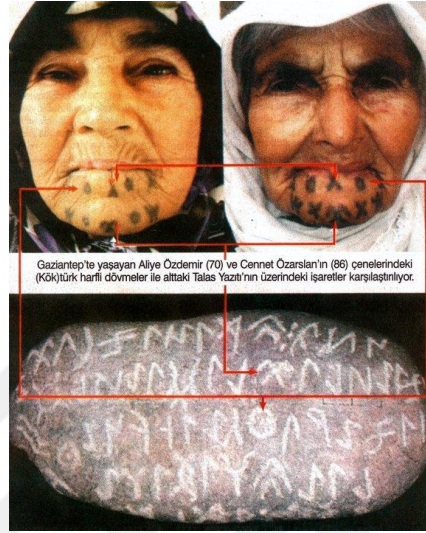
Şekil 275 Alfabeler ve Dövme Motiflerinin Karşılaştırılması I
Fotoğraf: Selma GENÇEL, 29 Haziran 2017, Taşlıca mah. Kızıltepe, Mardin

Gruplar		I	II	III	IV	V	VI
1	Güney Türkmenistan belgileri						
2	Elam öncesi yazı belgileri						
3	Eski sumer yazı belgileri						
4	Harappa/Hind yazı belgileri						

Şekil 276 Alfabeler ve Dövme Motiflerinin Karşılaştırılması II
Fotoğraf: Selma GENÇEL, 29 Haziran 2017, Taşlıca mah. Kızıltepe, Mardin

Hazar (2006:293-296)'a göre Mardin Kızıltepe Bozhöyük'te rastlanılan bazı dövmele runik yazılara benzer, resimden çok resim yazısının düşünce yazısına (ideograma) dönüşmüş şekilleri denilebilir. Bölgede görülen bazı dövme motifleri runik yazılara benzemektedir görüşü bulgularımızı desteklemektedir “şekil 277”.

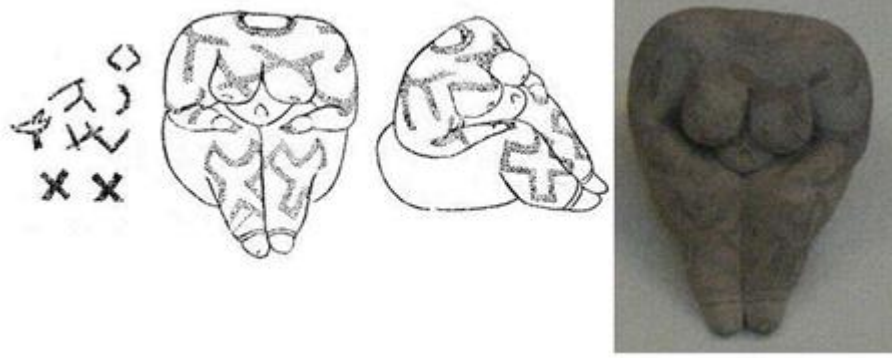
Şekil 277 Göktürk harfli dövmele ile talas yazıtı benzerlikleri

Orhun Yazıtları damgalrı okunuşu; "Tanrı dek Tanrıdan olmuş Türk Bilge Kağan bu çağda kağan oturdum. Bu sözümü tüketene dek işitin. En başta yeğenim, oğlum güneydeki soyum, boylarım, güneyde Şadpıt beğleri, kuzeyde Tarkat buyruk beğleri, Otuz Tatar, Dokuz Oğuz beğleri ve boyları, bu sözümü iyice işit, katıca dinle" " Üstte gök çökmese, altta yer delinmese, senin ilini töreni kim bozup yıkabilir ki? “şekil 278”.

Şekil 278 Orhun Yazıtları

Bu bağlamda bakıldığında M.Ö. 6.000 yılından kalma Çatalhöyük Heykelciğinin üzerinde görülen dövme bezekleri; OG: İnsan, ON AT: Kozmozdaki, UW İT: Mukaddes İmpulsudur, ED-ED: Yaradılışın anlamındadır. Kazım Mirşan tarafından “İnsan Evrendeki Yaradılışın Kutsal Sıçramasıdır” şeklinde okunmuştur ⁵⁰. “şekil 279”.

Şekil 279 Çatal Höyük Heykelciğinin dövme motifleri

Geleneksel dövme motifleri kültürümüzün DNA’larından birisidir. Bu sebeple bunların kayıt altına alınarak belgelenmesi önemlidir. Tespit edilen dövme motifleri kullanıldığı yere, şekle ve aslına uygun olarak seramik yüzeylerde belgelenmiştir. Mardin Kızıltepe’de yapılan incelemede görülen dövme motifleri, Türklerin kayalarda bıraktığı izler, kaya resimleri, Selçuklu dönemi tabaklarında görülen dövme motiflerinin benzerliklerinin tesadüf olmadığı düşünülmektedir “şekil 280”.

⁵⁰ Detaylı bilgi için,

<https://www.facebook.com/106688482950/photos/a.389988797950.168537.106688482950/10150610543572951/?type=3&theater>’e bakınız

Şekil 280 Kaya resimlerinde ve Selçuklu dönemi tabaklarda dövme motifleri

Şekil 281 Bosnalı ve Kızıltepe'li Abda Yılmaz'ın dövme motifleri

Mardin Kızıltepe Taşlıca Mahallesi muhtarı Mehmet Yılmaz'ın merhum annesi Abda YILMAZ'ın çiçek veya salıp-sılıp/silibi-kirmen diye adlandırılan dövme motifleriyle, Bosnalı bogomil dinine mensup soydaşımızın dövmesi arasında büyük benzerlik dikkat çekicidir “şekil 281”. Bin yıllar önce bu topraklardan göç eden atalarımız aynı motifleri kullanmaya devam etmiştir. Motifler kültürümüzün ortak dilidir. Bu nedenle geleneksel dövme motifleri kültür kimlik açısından da incelenmelidir.

Mardin Kızıltepe geleneksel dövmelelerinde kullanılan ay motifliyle, Chou devrinde (MÖ 1028-281) imparator ve parlaklık simgesi olarak kullanılan ait kün-ay piktogramı, Yavuz Selim sikkesinde görülen mihrü mah (güneş, altı köşeli yıldız) ve Yavuz'un sancağındaki hilal bize motiflerin kültürel kodlarımız olduğunu göstermektedir “şekil 282, 283”.

Şekil 282 El üzerinde ay motifi
Fotoğraf: Selma Gençel, 30 Haziran 2017, Taşlıca mah. Kızıltepe, Mardin

Şekil 283 Kün-ay- hilal ve ay motifleri

Pagan Mardin Pagan						Vol. XLV, No. 1, Pagina 4					

Ardahan, Artvin, Rize, Diyarbakır, Mersin, Antalya, Isparta, Muğla, Balıkesir ve Arizona'da da tesbit ettim. Aynı damga M. S. 6. Yüzyılda çizildiği kabul edilen Arizona'daki bir kaya resminde rastlanılmaktadır. Pantolondaki damga ve ondan elde edilen damgalar Türk kilim, halı, çorap ve benzeri etnografya eserlerinde çok sık kullanılmaktadır. Hatta Çuvaşistan bayrağında bile kullanılmıştır.⁵¹ “Şekil 285”

Şekil 285 Kültürümüzün ortak dili damgalar

Hazar Türklerine ait paralar üzerindeki damga ve Moğolistan'da bulunan tamgalar anıtındaki tamga birebir aynıdır “şekil 286”. Ayrıca Bulgar İmparatorluğunun kullandığı damgalar, Türk oğuz boylarından Kayı Boyu Damgaları aynı kültürün bir parçasıdır “şekil 287”.

Şekil 286 Moğolistan'da bulunan tamgalar anıtı

⁵¹ Detaylı bilgi için,

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1540434556073227&set=a.476640559119304.1073741832.100003200933250&type=3&theater>'e bakınız

Şekil 287 Bulgar İmparatorluğunun kullandığı Tamgalar

Ulu önder Mustafa Kemal Atatürk'ün, Hakimiyet-i Milliye (26.08.1931)'de İkinci Balkan Konferansı'nın Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı konuşma önemlidir. Türk kimliği ve ortak motifler adı altında çalışmalar yapılmalıdır.

“Balkan milletleri sosyal ve siyasal ne tavır gösterirlerse gösterebilirler, onların Orta-Asya'dan gelmiş aynı kandan, yakın soylardan ortak ataları olduğunu unutmamak gerekir. Mustafa Kemal ATATÜRK

Geleneksel Dövme motiflerinin görüldüğü bölgelere bakıldığında Selçuklu testilerinde bulunan güneş motifi, bölgedeki insanların yüzlerinde ve hatta aynı yerde iki kaş arasında kullanılmıştır “şekil 288-289”. Bu davranışta geleneğin etkilenecek aslında bilinçli olarak günümüze taşındığının göstergesidir.

Şekil 288 Selçuklu Dönemi Testilerde Dövme Motifi

Kültürel Kimlik boyutunda incelendiğinde dövme motiflerinin Yezidi, Asyalı ve Türkmen erkeklerinde görülen çeşitli desenlerle Mardin Kızıltepe’de kadınlarda görülen dövme motifleri benzerlikler göstermektedir. “Şekil 289”.

Şekil 289 Ahnda Güneş Motifi

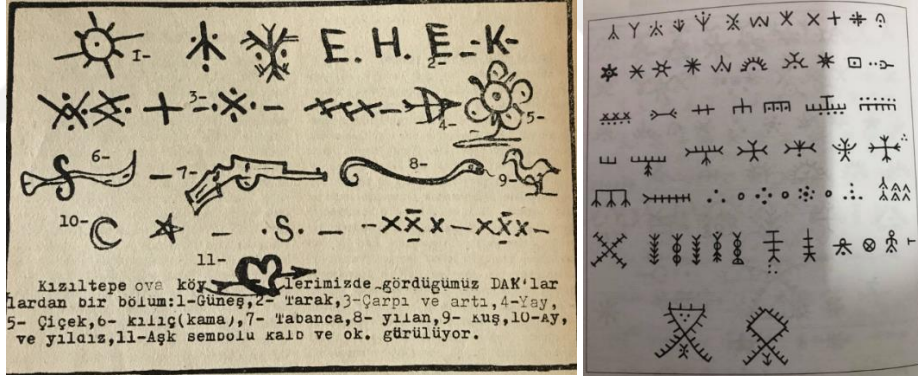
Yezidi, Asyalı ve Türkmen erkek dövmelerinin Mardin Kızıltepe kadın dövmeleriyle karşılaştırmaları yapılmıştır “Şekil 290”.

Fotograf 1: Mardin Kızıltepe						Fotograf 2: Mardin Kızıltepe					
2170	2171	2172	2173	2174	2175	2176	2177	2178	2179	2180	2181
2182	2183	2184	2185	2186	2187	2188	2189	2190	2191	2192	2193
2194	2195	2196	2197	2198	2199	2200	2201	2202	2203	2204	2205
2206	2207	2208	2209	2210	2211	2212	2213	2214	2215	2216	2217
2218	2219	2220	2221	2222	2223	2224	2225	2226	2227	2228	2229
2230	2231	2232	2233	2234	2235	2236	2237	2238	2239	2240	2241
2242	2243	2244	2245	2246	2247	2248	2249	2250	2251	2252	2253
2254	2255	2256	2257	2258	2259	2260	2261	2262	2263	2264	2265
2266	2267	2268	2269	2270	2271	2272	2273	2274	2275	2276	2277
2278	2279	2280	2281	2282	2283	2284	2285	2286	2287	2288	2289
2290	2291	2292	2293	2294	2295	2296	2297	2298	2299	2300	2301
2302	2303	2304	2305	2306	2307	2308	2309	2310	2311	2312	2313
2314	2315	2316	2317	2318	2319	2320	2321	2322	2323	2324	2325
2326	2327	2328	2329	2330	2331	2332	2333	2334	2335	2336	2337
2338	2339	2340	2341	2342	2343	2344	2345	2346	2347	2348	2349
2350	2351	2352	2353	2354	2355	2356	2357	2358	2359	2360	2361
2362	2363	2364	2365	2366	2367	2368	2369	2370	2371	2372	2373
2374	2375	2376	2377	2378	2379	2380	2381	2382	2383	2384	2385
2386	2387	2388	2389	2390	2391	2392	2393	2394	2395	2396	2397
2398	2399	2400	2401	2402	2403	2404	2405	2406	2407	2408	2409
2410	2411	2412	2413	2414	2415	2416	2417	2418	2419	2420	2421
2422	2423	2424	2425	2426	2427	2428	2429	2430	2431	2432	2433
2434	2435	2436	2437	2438	2439	2440	2441	2442	2443	2444	2445
2446	2447	2448	2449	2450	2451	2452	2453	2454	2455	2456	2457
2458	2459	2460	2461	2462	2463	2464	2465	2466	2467	2468	2469
2470	2471	2472	2473	2474	2475	2476	2477	2478	2479	2480	2481
2482	2483	2484	2485	2486	2487	2488	2489	2490	2491	2492	2493
2494	2495	2496	2497	2498	2499	2500	2501	2502	2503	2504	2505
2506	2507	2508	2509	2510	2511	2512	2513	2514	2515	2516	2517
2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528	2529
2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541
2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553
2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565
2566	2567	2568	2569	2570	2571	2572	2573	2574	2575	2576	2577
2578	2579	2580	2581	2582	2583	2584	2585	2586	2587	2588	2589
2590	2591	2592	2593	2594	2595	2596	2597	2598	2599	2600	2601
2602	2603	2604	2605	2606	2607	2608	2609	2610	2611	2612	2613
2614	2615	2616	2617	2618	2619	2620	2621	2622	2623	2624	2625
2626	2627	2628	2629	2630	2631	2632	2633	2634	2635	2636	2637
2638	2639	2640	2641	2642	2643	2644	2645	2646	2647	2648	2649
2650	2651	2652	2653	2654	2655	2656	2657	2658	2659	2660	2661
2662	2663	2664	2665	2666	2667	2668	2669	2670	2671	2672	2673
2674	2675	2676	2677	2678	2679	2680	2681	2682	2683	2684	2685
2686	2687	2688	2689	2690	2691	2692	2693	2694	2695	2696	2697
2698	2699	2700	2701	2702	2703	2704	2705	2706	2707	2708	2709
2710	2711	2712	2713	2714	2715	2716	2717	2718	2719	2720	2721
2722	2723	2724	2725	2726	2727	2728	2729	2730	2731	2732	2733
2734	2735	2736	2737	2738	2739	2740	2741	2742	2743	2744	2745
2746	2747	2748	2749	2750	2751	2752	2753	2754	2755	2756	2757
2758	2759	2760	2761	2762	2763	2764	2765	2766	2767	2768	2769
2770	2771	2772	2773	2774	2775	2776	2777	2778	2779	2780	2781
2782	2783	2784	2785	2786	2787	2788	2789	2790	2791	2792	2793
2794	2795	2796	2797	2798	2799	2800	2801	2802	2803	2804	2805
2806	2807	2808	2809	2810	2811	2812	2813	2814	2815	2816	2817
2818	2819	2820	2821	2822	2823	2824	2825	2826	2827	2828	2829
2830	2831	2832	2833	2834	2835	2836	2837	2838	2839	2840	2841
2842	2843	2844	2845	2846	2847	2848	2849	2850	2851	2852	2853
2854	2855	2856	2857	2858	2859	2860	2861	2862	2863	2864	2865
2866	2867	2868	2869	2870	2871	2872	2873	2874	2875	2876	2877
2878	2879	2880	2881	2882	2883	2884	2885	2886	2887	2888	2889
2890	2891	2892	2893	2894	2895	2896	2897	2898	2899	2900	2901
2902	2903	2904	2905	2906	2907	2908	2909	2910	2911	2912	2913
2914	2915	2916	2917	2918	2919	2920	2921	2922	2923	2924	2925
2926	2927	2928	2929	2930	2931	2932	2933	2934	2935	2936	2937
2938	2939	2940	2941	2942	2943	2944	2945	2946	2947	2948	2949
2950	2951	2952	2953	2954	2955	2956	2957	2958	2959	2960	2961
2962	2963	2964	2965	2966	2967	2968	2969	2970	2971	2972	2973
2974	2975	2976	2977	2978	2979	2980	2981	2982	2983	2984	2985
2986	2987	2988	2989	2990	2991	2992	2993	2994	2995	2996	2997
2998	2999	3000	3001	3002	3003	3004	3005	3006	3007	3008	3009
3010	3011	3012	3013	3014	3015	3016	3017	3018	3019	3020	3021
3022	3023	3024	3025	3026	3027	3028	3029	3030	3031	3032	3033
3034	3035	3036	3037	3038	3039	3040	3041	3042	3043	3044	3045
3046	3047	3048	3049	3050	3051	3052	3053	3054	3055	3056	3057
3058	3059	3060	3061	3062	3063	3064	3065	3066	3067	3068	3069
3070	3071	3072	3073	3074	3075	3076	3077	3078	3079	3080	3081
3082	3083	3084	3085	3086	3087	3088	3089	3090	3091	3092	3093
3094	3095	3096	3097	3098	3099	3100	3101	3102	3103	3104	3105
3106	3107	3108	3109	3110	3111	3112	3113	3114	3115	3116	3117
3118	3119	3120	3121	3122	3123	3124	3125	3126	3127	3128	3129
3130	3131	3132	3133	3134	3135	3136	3137	3138	3139	3140	3141
3142	3143	3144	3145	3146	3147	3148	3149	3150	3151	3152	3153
3154	3155	3156	3157	3158	3159	3160	3161	3162	3163	3164	3165
3166	3167	3168	3169	3170	3171	3172	3173	3174	3175	3176	3177
3178	3179	3180	3181	3182	3183	3184	3185	3186	3187	3188	3189
3190	3191	3192	3193	3194	3195	3196	3197	3198	3199	3200	3201
3202	3203	3204	3205	3206	3207	3208	3209	3210	3211	3212	3213
3214	3215	3216	3217	3218	3219	3220	3221	3222	3223	3224	3225
3226	3227	3228	3229	3230	3231	3232	3233	3234	3235	3236	3237
3238	3239	3240	3241	3242	3243	3244	3245	3246	3247	3248	3249
3250	3251	3252	3253	3254	3255	3256	3257	3258	3259	3260	3261
3262	3263	3264	3265	3266	3267	3268	3269	3270	3271	3272	3273
3274	3275	3276	3277	3278	3279	3280	3281	3282	3283	3284	3285
3286	3287	3288	3289	3290	3291	3292	3293	3294	3295	3296	3297
3298	3299	3300	3301	3302	3303	3304	3305	3306	3307	3308	3309
3310	3311	3312	3313	3314	3315	3316	3317	3318	3319	3320	3321
3322	3323	3324	3325	3326	3327	3328	3329	3330	3331	3332	3333
3334	3335	3336	3337	3338	3339	3340	3341	3342	3343	3344	3345
3346	3347	3348	3349	3350	3351	3352	3353	3354	3355	3356	3357
3358	3359	3360	3361	3362	3363	3364	3365	3366	3367	3368	3369
3370	3371	3372	3373	3374	3375	3376	3377	3378	3379	3380	3381
3382	3383	3384	3385	3386	3387	3388	3389	3390	3391	3392	3393
3394	3395	3396	3397	3398	3399	3400	3401	3402	3403	3404	3405
3406	3407	3408	3409	3410	3411	3412	3413	3414	3415	3416	3417
3418	3419	3420	3421	3422	3423	3424	3425	3426	3427	3428	3429
3430	3431	3432	3433	3434	3435	3436	3437	3438	3439	3440	3441
3442	3443	3444	3445	3446	3447	3448	3449	3450	3451	3452	3453
3454</											

Güler (1975:7334)' göre, "Kızıltepe ilçesinin ova köylerinde bu döğme dediğimiz ilkel olarak yapılan sun'i benlere rastlanır. Halkımız arasında bunlar DAK, DEK veya NEŞH gibi adlarla anılır. DAK ve DÖĞME kadınların sun'i olarak değişik şekillerde yapılan makyajıdır". Bu görüş bize geçmişten günümüze dövmenin makyaj maksatlı devam ettiğini göstermektedir. Yapılan alan çalışmalarında görüşülen kişiler bu motiflerin ne anlama geldiğini bilmediklerini, sadece güzel görünmek için güzel buldukları için kendi deyimleriyle makyaj olarak yaptırdıklarını söylemişlerdir.

1975 yılında Güler (1975:7334) tarafından tespit edilen dövme motifleri ve 2017 yılında Fırat (2017:146) tarafından tespit edilen motifler arasında farklılıklar vardır "şekil 292". 1975 yılında görülen kılıç, silah, yılan ve kuş, çiçek ve ok yay motifine günümüzde rastlanılmamaktadır. Bu değişim önemlidir. Günümüzde görülen geleneksel dövme motifleri resimden farklıdır. Bu farklılıklar ve benzerlikler üzerine araştırma yapılmalıdır.

2017 yılında Mardin de rastlanılan dövme motifler "şekil 291"

Şekil 291 Mardin de rastlanılan ana dövme motifler

Geleneksel dövme motifleri dikkate alınarak geleneksel dövme motiflerinin envanterleri çıkarılıp diğer disiplinlerle ortak çalışmalarla desteklenmelidir. Motifler kültürümüzün kodu olup damgalarla yaşatılmaktadır. Kültürün yaşatılmasına yönelik yapılan projeler desteklenmeli ve motiflerin tanımlamaları yapılarak anlatılmak istenen mesajla ikonografi gelecek kuşaklara aktarılmalıdır. Gelecek ancak köklü bir gelenek üzerine inşa edilerek devam ettirilebilir. Bu çalışma bir tespit ve belgeleme olup diğer yapılacak çalışmalar için yol gösterici niteliktedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ABİÇ, S. (2011). “Dövme / Dek”, T.C. Mardin Valiliği Kültür Yayınları, Mardin

ALEKSEYEV, N.A. (2013), “Türk Dilli Sibiryalı Halklarının Şamanizmi”, 1. Baskı, Kömen Yayınları, Konya

AKSOY, M. (2015) “Tarihin Sessiz Dili Tamgalar”, Yazarın kendi yayını, 1. Baskı, İstanbul

ANOVİN, A.V. (2006). “Altay Şamanlığına Ait Materyaller”, 1. Baskı, Kömen Yayınları, Konya

AKURGAL, E. (2007), “Anadolu Uygarlıkları”, 9. Baskı, Acar Basım ve Cilt Sanayi TİC. A. Ş. İstanbul

BAYAT, F. (2006). “Ana Hatlarıyla Türk Şamanlığı”, Özener Matbaası, İstanbul

BİLGİLİ, N. (2014). “Türklerin Kozmik Sembolleri Tamgalar”, 1. Baskı, Hermes Yayınları, İstanbul

CHALLAYE, F. (1998) “Dinler Tarihi”, Varlık Yayınları, İstanbul

CHURCHWARD, J. (2009), “Kayıp Kıta Mu”, Nokta Kitap, İstanbul

ÇİĞ, M. İ. “Sümerlerde Tufan Tufanda Türkler”, Kaynak Yayınları, 10. Baskı, İstanbul

ÇORUHLU, Y. (2002). “Türk Mitolojisinin Ana Hatları”, 3. Basım, Kabalcı Yayınevi

ÇORUHLU, Y. (2016). “Eski Türklerin Kutsal Mezarları Kurganlar”, Ötüken, İstanbul.

DİYARBEKİRLİ, N. (1972).” Hun Sanatı”, MEB Devlet Yayınları, İstanbul

DURU, R. (2016)ç “Tarımdan Yazıya Burdur Yöresi ve Yakın Çevresi'nin Altıbin Yılı (MÖ 8000-2000), Kutlu Avcı Ofset LTD. Şti.

DURMUŞ, İ. (1983), “İskitler (Sakalar)”, Ankara: TKAE yayınları, Sayı 141

ERSOY, N. (2007). Semboller ve Yorumları, 3. Baskı, Dönence Yayınları, İstanbul

- ESİN, E. (2004). “Orta Asya’dan Osmanlı’ya: Türk Sanatında İkonografik Motifler”, 1. Baskı, Kabalcı Yayınevi, İstanbul
- FIRAT, M. (2017). “Güneydoğu’da Geleneksel Dövme ya da Dak ve Dek”, Yapı Kredi Yayınları, Promat Basım Yayın San. Ve Tic. A. Ş. İstanbul
- GILBERT, S. (2000). “Tattoo History,” Juno Books Publishing, USA, LLC
- GÖRGÜNAY, N. (2002). “Oğuz Damgaları ve Göktürk Harflerinin El Sanatlarımızdaki İzleri”, 1. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara
- GÖRGÜNAY KIRZIOĞLU, N. (2001). “Altaylar’dan Tunaboyu’na Türk Dünyası’nda Ortak Yanışlar”, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1. Baskı, Ankara
- GÜLENSOY, T. (1998). “Orhun’dan Anadolu’ya Türk Damgaları”, Pamuk Ofset, İstanbul
- HANÇERLİOĞLU, O. (2000). “Dövme, Dünya İnançlar Sözlüğü”, Remzi Kitabevi, İstanbul
- KARATAY, O. (2015), “Türklerin Kökeni”, 12. Baskı, Kripto Yayınevi, Ankara
- KAŞGARLI, M. (1998). “Divan-ü Lügat-it-Türk Tercümesi I”, Cilt I, (4. baskı), (Çeviren: Besim Atalay). Ankara: TDK yayınları, s. 55-58
- MEYDAN, S. (2017). “Köken”, 9. Baskı, İnkılap Yayınevi, İstanbul
- MÜMTAZ, F. (2017).”Kaybolan izler”, 1. Baskı, Promat Basım Yayın San. Ve Tic. A. Ş. , İstanbul
- ONAY, A. T. (1996), “Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar”, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) yayınları, s. 193-194
- ORTAYLI, İ. (2015). “Türklerin Tarihi, 1. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul
- ÖNCÜL, K. (2012). “Kültürümüzde Dövme Geleneği”, Kafkas Üniversitesi, Kars
- ÖZDEMİR, A. R. (2016). “101 Soruda Kürtler”, 3. Baskı, Kripto Yayınevi, Ankara.
- PARLAK, T. (2005). “Tufandan Turan Denizine Turan Denizinden Günümüze Aral’ın Sırları”, Türk Dünyası İnsan Hakları Derneği Yayınları, Ankara
- SARMAST, R. (2011). “Kayıp Cennet Atlantis”, Yeni Güven Matbaası, İstanbul

- SOMUNCUOĞLU, s (2008) “Sibirya’dan Anadolu’ya taştaki Türkler” , Ege Basım ve Reklam Sanayi, İstanbul
- SUMER, N. (2014). “Atatürk’ün Özlediği Bilgin Kazım Mirşan’ı Okurken”, Erken Türklerin İnsan, Doğa, Evren ve Uygarlık Anlayışları, Detay Y. İstanbul
- POROY, A. (2010). “Atatürk Ön-Türk Uygarlığı ve Türk Kimliği”, 1. Baskı, Truva Yayınları, İstanbul
- TANJU, H. C. (1969) “Orta Asya Göçlerinde Tunçderililer”, İstanbul Matbaacılık, istanbul
- TARCAN, H. (1998). “Ön-Türk Tarihi”, 1. Baskı, Kaynak Yayınları, İstanbul.
- TARCAN, H. (2003). “Tarihin Başladığı Ön-Türk Uygarlığı”, Resmi Tarihin Çöküşü 1. Baskı, Töre Yayın Grubu, Paris
- YENİPİNAR, U. Ve TUNÇ, M.S. (2013). “Güneydoğu Anadolu Geleneksel Dövme Sanatı Beden Yazıtları”, Etki Yayınları: 482, İzmir
- ZERTABANİ, M. T. (2010), “İran Türklerinin Eski Tarihi”, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, Kilim Matbaa, İstanbul

Makaleler

- BULUT, F. (2002). “Doğunun Tenindeki Nakış Dövme”, *Atlas Dergisi*, Ağustos sayısı, 113, s. 37-54.
- ÇORUHLU, Y. (2015) “Tendeki Desen Dövme”, *National Geographic Dergisi*, Şubat Sayısı, s. 34-46.
- GÜLER, A. (1975). Mardin’in Kızıltepe Yöresinde Dak ve Dögmeler, Türk Folklor Araştırmaları Yayınları, Cilt: 13, Sayı: 311, s. 7334-7335.
- HAZAR, M. (2006), Mardin “Kızıltepe Bozhöyük” Yöresinde Beden İşaretleri, SBArD Eylül 2006, Sayı 8, sh 293-305
- HODDER, I. ve GARGETT, K. (2016). “Anadolu’da Neolitik Kent: James Mellaart’dan Ian Hodder’a Çatalhöyük”, *Aktüel Arkeoloji Dergisi*, s. 34-49.

- İVGİN, H. (1979). “Gerde’nin Aşağı Ovacık Köyünde Mezar Taşları”, Türk Folkloru, Cilt: 1, Sayı: 1, s. 20-22.
- KADIOĞLU N. (1996), “Anadolu’nun Bazı Yörelerinde Dövme Âdeti ve Bu Âdetin Çağdaş Yaşamdaki Yeri”, *I. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu*, Bildiriler Kitabı I, Ankara: Hagem Yayınları, 222-227.
- KARAMAĞRALI, B. (1980). Türk Damgalarının Devamlılığı Hakkında, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Yıl: 2, Cilt: 2, Sayı: 9, s. 18-19.
- KUM, N. (1963). “Türkmen Barakları”, Türk Etnografya Dergisi, Sayı: VI, s. 27-65.
- MERT, O. (2008). “Öngöt Mezar Külliyesi ve Külliye Bulunan Damgalar” Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S. 36, Erzurum, 2008, s. 281-305.
- SAZAK, g. 2016). “Ermitaj Devlet Müzesi’ndeki Türk Kültürüne Ait Arkeolojik Buluntular”, Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi • Cilt III, Sayı 2 • Sonbahar 2016 • ss. 239-249
- TAŞGIN, A. (2001), Siverek’te Dövme Geleneği, Tarihte Siverek Sempozyumu Bildirileri, Siverek Kaymakamlığı: 13-14 Ekim 2001, s. 229-233.

Tezler

- CAN, İ. (1991), Beden Resimleri “Dövme”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şekil Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- ERİM, İ. B. (2011). Seküleritenin Beden Üzerinden Kurulumu: Ata-Türk’ü Dövme Yap(Tır)mak, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Ortadoğu Teknik Üniversitesi, SBE
- KAYSER, A. (2010). Vücut Dövmelerinin Adli Bilimler Açısından Değerlendirilmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, ATE
- TEMİZEL, Ö. G. (2007). Türk Damgalarının Estetik Yapısı ve Görsel Sanatlar Dersinde Uygulama Biçimleri, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Konya, Selçuk Üniversitesi SBE

TÜLÜCE, S. (2014). Dövmenin Bedende Yeri ve Sanat Üzerine Yansıması,
Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi, GSE

YILDIRIM, D. (2000), Baraklar ve Dövme, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-
Coğrafya Fakültesi Sosyal Antropoloji Etnoloji ABD, Yüksek Lisans Tezi.

Kişisel Görüşme

Yılmaz, M. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Taşlıca, 29.06.2017

Yılmaz, H. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Taşlıca, 29.06.2017

Çoban, H. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Akdoğan, 30.06.2017

Düzgören, R. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Akdoğan, 30.06.2017

Hazar, V. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Akdoğan, 30.06.2017

Kurt, Y. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Akdoğan, 30.06.2017

Türkoğlu, Ş. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Taşlıca 30.06.2017

Kılıç, M. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Akdoğan, 30.06.2017

Aslan, D. N. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Akdoğan, 30.06.2017

Aslan H. Geleneksel dövme (Mardin Kızıltepe), Ofis 30.06.2017

İnternet Kaynakları

AKSOY, M. (2018), Kırım, Çuvaşistan, Türkmenistan, Antalya, Amerika yerlileri,
Kazakistan ve Tunceli'de aynı damgalar,
[https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1592218937561455&set=pcb.1592219197561429&type=3&theater,](https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1592218937561455&set=pcb.1592219197561429&type=3&theater)

- ANGEL, G. (2012) “Tattooing in Ancient Egypt Part 2: The Mummy of Amunet”,
[https://blogs.ucl.ac.uk/researchers-in-museums/2012/12/10/tattooed-mummy-amunet/\(10.12.2012\)](https://blogs.ucl.ac.uk/researchers-in-museums/2012/12/10/tattooed-mummy-amunet/(10.12.2012))
- ARDANTE, V. (2015) “Tatuales milenarios”,
<http://valeriaardante.blogspot.com.tr/2015/02/tatuajes-milenarios.html>,
(15.02.2015)
- BAKIR, İ. (Yapımcı), (28 Şub 2012), Body Verses ~ Beden Ayetleri ~ DEQ ~ I
<https://www.youtube.com/watch?v=OmCoM--0erA> 10.08.2017
- BAKIR, İ. (Yapımcı), (28 Şub 2012), Body Verses ~ Beden Ayetleri ~ DEQ ~ II.
<https://www.youtube.com/watch?v=RDYAmW6GMMo> 10.08.2017
- BAKIR, İ. (Yapımcı), (28 Şub 2012), Body Verses ~ Beden Ayetleri ~ DEQ ~ III.
<https://www.youtube.com/watch?v=9uJiTOYtics&t=109s> 10.08.2017
- BAKIR, İ. (Yapımcı), (28 Şub 2012), Body Verses ~ Beden Ayetleri ~ DEQ ~ IV
<https://www.youtube.com/watch?v=eb-ua5e0vAo> 10.08.2017
- BBC, (2018), “5 bin yıllık mumyalarda dövme bulundu”,
<http://www.bbc.com/turkce/haberler-43237061>, (01.03.2018)
- BİLGİLİ, N. (2016), Bosnalı Bogomil Dinine ait kadınların ve Selçuklu
<https://www.pinterest.com.au/pin/374854368963780702/>
- BİLGİLİ, N. (2015), “Şaman ve Tanrı Okunan Piktogramlar,
<http://www.turkkozmozjisi.com/2015/07/saman-ve-tengri-okunan-piktogram.html>, (06.06.2017)
- BİLGİLİ, N. (2014), “Bosnalı Bogomil dinine mensup kadınlar”,
<http://www.turkkozmozjisi.com/2014/10/bosnal-bogomil-dinine-mensup-kadnlar-ve.html>, (06.06.2016)
- BİLGİLİ, N. (2015), <http://www.turkkozmozjisi.com/2015/09/turk-selcuklu-kadnlarnn-kozmik-dovmeleri.html>, (06.06.2016)
- Blog, (2016), “Buz Bakiresi / Altay Prensesi - 1993'te Bulunan Büyük Ninemiz Kadın Mumya”,
<http://otukenormanininfilizleri.blogspot.com.tr/2016/02/buz-bakiresi-altay-prensesi-1993te.html> (12.02.2016)

- ÇORUHLU, Y. (2015), “ARKEOLOJİK KAZI SONUÇLARINA GÖRE TÜRKLERDE MEZARLARA AT GÖMME GELENEĞİ”, <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/%C3%87ORUHLU-Ya%C5%9Far-ARKEOLOJ%C4%B0K-KAZI-SONU%C3%87LARINA-G%C3%96RE-T%C3%9CRKLERDE-MEZARLARA-AT-G%C3%96MME-GELENE%C4%9E%C4%B0.pdf>’ (16.12.2015)
- ÇORUHLU, Y. (2015), “Tendeki Desen”, http://www.nationalgeographic.com.tr/makale/subat_2015/dovme-tendeki-desen/2391 (30.01.2015)
- ERMAN, E. (2015), “5300 Yaşındaki Ötzi’nin Yeni Dövmeleri Ortaya Çıktı” <http://arkeofili.com/5300-yasindaki-otzinin-yeni-dovmeleri-ortaya-cikti/> (24.01.2015)
- ERTUGRUL, E. (2017) “Dünyanın En Eski Halısı Pazırık Halısı’nın Dövmeli Sahipleri İnceleniyor”, <http://arkeofili.com/dunyanin-en-eski-halisi-pazirik-halisinin-dovmeli-sahipleri-inceleniyor/>, (16.03.2017)
- HAMİLL, J. (2016), “THE STONED AGE Museum displays ‘cursed’ and heavily tattooed body of 2,500-year-old pothead princess”, <https://www.thesun.co.uk/news/1260852/museum-displays-cursed-body-of-2500-year-old-pothead-princess-with-loads-of-tattoos/>, (10.06.2016)
- KARAHAN, Y. (2007). “Çin’de Türk Mumya Kültürü”, <http://www.yenidenergenekon.com/70-cinde-turk-mumya-kulturu/>, (28.12.2016)
- LETYAGIN, A. (2016), “Siberia's tattooed princess revealed”, <http://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-3623874/Siberia-s-tattooed-princess-revealed-2-500-year-old-mummy-public-display-draped-fur-hide-modesty.html>,(16.06.2006)
- MANDALOĞLU, M, (2013), “Türk Mitolojisinden Anadolu’ya Taşınan Kültür: Geyik Motifi”, http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt6/cilt6sayi27_pdf/mandaloglu_mehmet.pdf, (05.05.2014)

- MEB (2011) “El Sanatları Teknolojisi”,
http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Kar%C4%B1%C5%9F%C4%B1k%20Motif%20%C3%87izimleri.pdf (16.05.2017)
- Pazırık Kurganları (2011), <https://onturk.org/2011/03/09/pazirik-kurganlari/>
(09.03.2011)
- RAFFIGURAZIONI FEMMINILI NELL'ANTICHITÀ, (2017). II NEOLITICO nell'Anatolia Meridionale,
<http://www.frru2.altervista.org/ARCH/VEP/NEO/ANAT/ana-sud.htm>
(01.07.2017)
- SACLLAN, M. (2015), “Ancient Ink: Iceman Otzi Has World’s Oldest Tattoos”,
<http://insider.si.edu/2015/12/debate-over-worlds-oldest-tattoo-is-over-for-now/>, (09.12.2015)
- SADIK, C. (2017), Poseidon’un Doğumu, <https://www.tarihlisanat.com/poseidon/>,
(29.11.2017)
- SAZAK, G. (2016), Ermitaj Devlet Müzesi’ndeki Türk Kültürüne Ait Arkeolojik Buluntular, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/312094>, (01.10.2017)
- SCIENCE First Hand (2005), “Purple and Gold over Thousands of Years”,
https://scfh.ru/en/papers/purple-and-gold-over-thousands-of-years/?sphrase_id=4079702, (30.05.2015)
- SCIENCE First Hand (2006), “https://scfh.ru/en/papers/our-neighbors-the-forest-nenets-traditional-medicine/?sphrase_id=4081040, (30.08.2006)
- SCIENCE First Hand (2015), “Pazyryk culture: a snapshot, Ukok, 2015”,
https://scfh.ru/en/papers/a-different-archaeology-pazyryk-culture-a-snapshot-ukok-2015-/?sphrase_id=11833388, (17.12.2015)
- SCIENCE First Hand (2006), “A Different Archaeology *Pazyryk culture: a snapshot, Ukok, 2015*”,
<http://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-3623874/Siberia-s-tattooed-princess-revealed-2-500-year-old-mummy-public-display-draped-fur-hide-modesty.html>, (16.06.2006)

- SCIENCE First Hand (2013), “Traces of Chinese Chariot”, <https://scfh.ru/en/papers/traces-of-chinese-chariot/>, (19.04.213)
- SCIENCE First Hand (2015), “A Different Archaeology *Pazyryk culture: a snapshot, Ukok, 2015*”, https://scfh.ru/en/papers/a-different-archaeology-pazyryk-culture-a-snapshot-ukok-2015-/?sphrase_id=4814711,17, (17 Aralık 2017)
- Siberien Times, (2014), “Mummified Siberian princess covered in 2,500-year-old tattoos is 'causing floods and earthquakes' because she is angry at being dug up two decades ago, claim locals”, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2730668/Posthumous-anger-mummified-Siberian-princess-covered-2-500-year-old-tattoos-causing-floods-earthquakes.html#ixzz5DiaLeBif> (15.08.2016)
- SEZEN, M., SÖNMEZ, Y. (Yapımcı), (2012). Mihriban Sezen (Yönetmen), Dövmenin Dili (belgesel) <http://www.dailymotion.com/video/xyib6f>, TRT Belgesel
- <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2730668/Posthumous-anger-mummified-Siberian-princess-covered-2-500-year-old-tattoos-causing-floods-earthquakes.html> 21.8.2014,
- <https://www.thesun.co.uk/news/1260852/museum-displays-cursed-body-of-2500-year-old-pothead-princess-with-loads-of-tattoos/>,*10.06.2016,
- Siberiens Times (2016), “Legal bid fails to rebury remains of 2,500 year old tattooed 'ice princess” , <http://siberiantimes.com/other/others/news/n0574-legal-bid-fails-to-rebury-remains-of-2500-year-old-tattooed-ice-princess/>, (03.02.2016)
- Siberiens Times (2017), “Tattooed owners of the world's oldest carpets get health check after 2,200 years”, <http://bilimdili.com/arkeotarih/arkeoloji/pazirik-kurganindaki-2200-yillik-mumyalar-incelendi/>,(31.02.2017)
- SÖNME, M. E. (2012), “Kızıltepe İlçesinde Bitkisel Ürün Deseninde Meydana Gelen Değişimler ve Olası Olumsuz Sonuçları”, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/33/1676/17878.pdf> , CBD 10 (1), 39-62 (2012)
- KOCADAĞ, B. (2003), “Doğu Anadolu’da Yer Alan Alevi/Türkmen Kökenli (Loulan)-Lolan Oymağı’nın Etimolojik Araştırma Raporu”,

- <http://www.hbvdergisi.gazi.edu.tr/index.php/TKHBVD/article/view/574/564>,
(26. Sayı, 2003' (15.05.2016)
- KARAMAN, Y. (2007), "Çin'deki Türk Mumyaları",
<http://www.yenidenergenekon.com/70-cinde-turk-mumya-kulturu/>,
(28.12.2007)
- Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2017) "Kızıltepe İlçesi",
<http://www.mardinkulturturizm.gov.tr/TR,56496/kiziltepe-ilcesi.html%E2%80%9929.07.2017>, (29.07.2017)
- MILLER, M. (2016), "Ancient Peruvian Queen Mummy and her Sacrifice Victims to Undergo DNA Analysis", <http://www.ancient-origins.net/news-history-archaeology/ancient-peruvian-queen-mummy-and-her-sacrifice-victims-undergo-dna-analysis-020850>, (27.05.2016)
- Kızıltepe Kaymakamlığı (2017), "Mardin Kızıltepe Coğrafi Durumu",
<http://www.kiziltepe.gov.tr/cograf-i-durum>, (26.06.2017)
- THORBECKE, C. (2016) "Researchers Find Intricate Tattoos on a 3,000-Year-Old Egyptian Woman", <http://abcnews.go.com/Technology/researchers-find-intricate-tattoos-3000-year-egyptian-woman/story?id=39396562>,
(27.06.2016)
- TÜRKOĞLU, K. (2012), "Pazırık Kurganları" <https://www.youtube.com/watch?v=-og2In0i0cY>, (26.11.2012)
- ZEUGMA, (2016), "British Müzesindeki Mumyanın Sırrı"
<http://anfaengerwriter.blogspot.com.tr/2016/08/british-muzesindeki-dogal-mumyann-srr.html>, (25.08.2016)
- Ziraat Bankası Logosu (1867) "Ziraat Bankası ambleminde bir başak, başağın içinde harfler gizli", <https://marka123.com/2012/12/03/ziraat-bankasi-ableminde-bir-basak-basagin-icinde-harfler-gizli/>, (2013)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Selma GENÇEL
Doğum Yeri ve Tarihi : Gelendost/ISPARTA - 29.10.1967
Ev Adresi : Batıkent Mah. Demireller Sitesi
5745 Sokak, No. 35, ISPARTA
İş Tel : 0246 2111895
Eposta : selmagencel@sdu.edu.tr
: selmagencel@gmail.com
Dil ve Bilgisayar Bilgisi : İngilizce (İyi düzeyde) ve Bilgisayar (İyi Düzeyde)

EĞİTİM DURUMU

Yüksek Lisans	SDÜ Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel El Sanatları Anabilim Dalı	2012 – 2018
Lisans	SDÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü	2007 – 2012
Diploma	Diploma in Information Technology & Bussiness Admin RSA (Royal Society for the Encouragement of Arts, İngiltere)	1993 – 1994
Sertifika	Communication Skills (Wordpower) Foundation Level CGLI (City and Guild of London Institute) İngiltere	1994 – 1994
Lise	T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Gelendost Lisesi	1982 - 1985

İŞ VE MESLEKİ DENEYİMLER

Süleyman Demirel Üniversitesi Farabi Kurum Koordinatörü	2010 -
Süleyman Demirel Üniversitesi Mevlana Kurum Koordinatörü	2013 - 2013
Süleyman Demirel Üniversitesi Farabi Kurum Koordinatör Yardımcısı	2009 - 2010 2008 - 2009
SDU Ulusal ve Uluslararası Araştırma Proje Koordinatörlüğü Yaşam Boyu Öğrenme Eğitim Projeleri Sorumlusu (Commenius, Leonardo Da Vinci, Erasmus IP, Grundwig, Gençlik Projeleri)	
Süleyman Demirel Üniversitesi Erasmus Kurum Koordinatörlüğü	2004 - 2008

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	1998 - 2003
İRENBE Kadın Hastalıkları Hastanesi -İzmir Yönetici Sekreter	1996 – 1997
Sheffield Clarmont Hospital - İngiltere Kitchen Assistance	1994 - 1994

MESLEKİ SERTİFİKALAR

Mesleki İş Yeri Açma Belgesi

Milli Eğitim Bakanlığı, Mesleki Eğitim Merkezi, “Seramik ve Cam Teknolojisi “	26 Eylül 2012
--	---------------

KOMİSYON GÖREVLERİ

Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Farabi Değişim Programı El Kitapçığı Yazım Komisyonu	2012 - 2013
--	-------------

KATILDIĞI SERGİLER

Uluslararası

Seramik Sergisi, Yunus Emre Enstitüsü, Budapeşte, Macaristan	30 Nisan 2017
International Burc University Türk Çini Seramik Sergisi	19-20 Haziran 2013
Wunsiedel Kaymakamlığı, Bavyera, Almanya I. Kişisel Seramik Sergisi “Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Beden İşaretlerinin Dili”	24-27 Haziran 2012

Ulusal

08 Mart Dünya Kadınlar Günü Sergisi (İl Kültür Turizm Müdürlüğü Isparta)	08-12 Mart 2018
Keçiborlu İncesu Belediyesi, Seramik Sergisi	29 Temmuz 2011

KATILDIĞI RADYO TV PROGRAMLARI

TRT Okul Televizyonu, Eskişehir Öğrenci Değişim Programları Hakkında Söyleşi, Konuşmacı	23 Mart 2013
Polis Radyosu, Gençlik Karavanı Programı	04 Mart 2009